

**SPRAWOZDANIE
Z DZIAŁALNOŚCI MIEJSKIEGO
OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ
ZA 2020 ROK**

Sosnowiec 2021

Spis treści

Wstęp	4
I. Budżet i wydatki na świadczenia	6
II. Pomoc udzielana na podstawie ustawy o pomocy społecznej	8
1. Świadczenia pieniężne i w naturze przyznawane na podstawie ustawy o pomocy społecznej	12
1.1 Zasiłek stały	14
1.2 Zasiłek okresowy	15
1.3 Zasiłki celowe.....	16
1.4 Wynagrodzenie należne opiekunowi/kuratorowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd.....	18
1.5 Pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki.....	18
1.6 Realizacja programu „Posiłek w szkole i w domu”	19
1.7 Inne działania realizowane w ramach zadań Sekcji Pomocy Środowiskowej.	20
2. Świadczenia niepieniężne przyznawane na podstawie ustawy o pomocy społecznej	21
2.1 Praca socjalna.....	21
2.2 Poradnictwo specjalistyczne.....	22
2.3 Usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania.....	23
2.4 Umieszczenia w domach pomocy społecznej	23
2.5 Pobyty w mieszkaniu chronionym.....	26
2.6 Kierowanie osób niepełnosprawnych i starszych do udziału w zajęciach ośrodków wsparcia	26
2.7 Zabezpieczenie schronienia dla osób bezdomnych	27
2.8 Współpraca z Aresztem Śledczym w zakresie pomocy dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością.....	28
2.9 Współpraca z innymi podmiotami oraz inicjowanie akcji pomocowych adresowanych do osób bezdomnych	29
2.10 Sprawienie pogrzebu.....	29
2.11 Działania związane z COVID-19.....	30
3. Inne działania realizowane na podstawie ustawy o pomocy społecznej i innych ustaw	31
3.1 Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	31
3.2 Klub Integracji Społecznej	33
3.3 Wolontariat Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.....	36
III. Programy i projekty realizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.....	39
1. Realizacja Programu „Opieka wytchnieniowa – edycja 2020”.....	39
2. Realizacja Programu „Asystent osoby niepełnosprawnej – edycja 2019-2020”	40
3. Realizacja projektów rewitalizacyjnych - „Miejski Ośrodek Rozwoju Społecznego” oraz „Aktywne Centrum – Szansa dla Nas!”	40

4.	Realizacja projektu konkursowego – „Sosnowiec dla Rodziny”	41
5.	Realizacja projektu – „SOS dla Seniora”	42
6.	Realizacja projektu – „Tacy sami bez ściany między nami”	42
7.	„Kooperacje 3D – model wielosektorowej współpracy na rzecz wsparcia osób i rodzin”	44
8.	Program „Wspieraj seniora”	45
9.	Realizacja Programu Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014-2020 – „FEAD 2019 – Sosnowiec”	45
IV.	Pomoc udzielana na podstawie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.....	46
V.	Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności	51
VI.	Pomoc realizowana na podstawie ustawy o dodatkach mieszkaniowych i ustawy Prawo energetyczne	60
1.	Dodatek mieszkaniowy	60
2.	Dodatek energetyczny	64
VII.	Świadczenia przeznaczane na wsparcie dla rodzin z dziećmi.....	68
1.	Świadczenia rodzinne.....	68
2.	Świadczenia opiekuńcze.....	69
3.	Zasilek dla opiekuna	71
4.	Świadczenia z funduszu alimentacyjnego	71
5.	Świadczenie wychowawcze - Program „Rodzina 500+”	73
6.	Świadczenie „Dobry start”	75
7.	Świadczenie „Za życiem”	76
8.	Pomoc materialna dla uczniów	76
VIII.	Udzielanie pomocy w ramach ustawy o wspieraniu Rodziny i pieczy zastępczej	77
1.	Wspieranie rodzin z dziećmi w prawidłowym funkcjonowaniu	77
2.	Instytucjonalna piecza zastępcza	80
3.	Rodzinną piecza zastępcza	80
4.	Świadczenia dla usamodzielniających się wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej	84
5.	Młodzież w projekcie konkursowym	84
IX.	Dochodzenie należności i prowadzenie postępowań administracyjnych w zakresie stosowanych ulg	84
XI.	Potrzeby Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej na rok 2021	87

Wstęp

W 2020 r. minęło trzydzieści lat od czasu, kiedy w 1990 r. utworzono w Sosnowcu jednostkę organizacyjną, która miała zająć się realizacją zadań pomocy społecznej, tj. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Od tamtej chwili niewiele zmieniała się idea pomocy społecznej, która zakłada pomoc osobom, rodzinom, grupom w rozwiązywaniu istniejących problemów, jednak w sposobie realizacji tego celu zmieniło się prawie wszystko. Zmieniły się rodzaje przyznawanych świadczeń, kryteria przyznawania pomocy, narzędzia pracy i możliwości techniczne, zwiększyły się też kompetencje pracownicze. Realizacja projektów współfinansowanych ze środków unijnych, pozwoliła rozszerzyć ofertę pomocową i wdrożyć innowacyjne rozwiązania. Ośrodek zmieniał swoje oblicze dzięki pozyskiwanym środkom unijnym, ale również przez realizację innych zadań polityki społecznej wprowadzanych kolejnymi regulacjami prawnymi.

W 2020 r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu działał na podstawie Statutu nadanego przez Radę Miejską w Sosnowcu *Uchwałą Nr 420/XXXIV/2016 z dnia 25 sierpnia 2016 r. ze zmianami oraz Regulaminu Organizacyjnego Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowcu zatwierdzonego Zarządzeniem Prezydenta Miasta Sosnowca Nr 225 z dnia 13 maja 2020 r. ze zmianami.*

Zgodnie z aktualnym statutem w obszar działania Ośrodka wchodzi w szczególności zadania z zakresu:

1. ustawy o pomocy społecznej,
2. ustawy o świadczeniach rodzinnych,
3. ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
4. ustawy o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów,
5. ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,
6. ustawy o systemie oświaty,
7. ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
8. ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w tym wypłaty jednorazowego świadczenia ustanowionego w ramach rządowego programu „Dobry Start”,
9. ustawy o dodatkach mieszkaniowych,
10. ustawy Prawo energetyczne,
11. ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
12. ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”.

W strukturach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej funkcjonuje Klub Integracji Społecznej, który działa w oparciu o ustawę o zatrudnieniu socjalnym, ustawę o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Ośrodek prowadzi obsługę finansową i administracyjno-kadrową Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności oraz obsługę organizacyjno-techniczną Miejskiego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

W 2020 r. w działalności Ośrodka pojawiły się zadania, które podjęto w związku z zagrożeniem rozprzestrzeniania się wirusa SARS-CoV-2. W trybie natychmiastowym wdrażano nowe formy wsparcia oraz przeorganizowano obsługę osób tak, aby sprawnie i skutecznie pomagać w tych niecodziennych warunkach stanu epidemii.

Na bieżąco prowadzona była akcja informacyjna o działalności MOPS Sosnowiec na stronie internetowej oraz Facebooku Ośrodka. Publikowano artykuły dotyczące możliwości otrzymania/uzyskania pomocy w związku z sytuacją pandemiczną. We współpracy z psychologiem Ośrodka stworzono poradnik dla osób objętych kwarantanną w wyniku zakażenia koronawirusem, z którego skorzystało blisko 12 tys. osób.

Dzięki współpracy z mediami udało się również mimo stanu epidemii przeprowadzić kampanię promującą ideę pieczy zastępczej. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu nawiązał w 2020 r. współpracę z przedstawicielami mediów, m.in. TVP, TVP Katowice, Polsat, TVN, Radio Eska, Radio Katowice, Radio Fest, Dziennik Zachodni, Wyborcza, Silesia24.pl oraz Twoje Zagłębie. Na antenach w/w mediów ukazały się 92 informacje, w tym: 44 materiały telewizyjne, 22 materiały radiowe oraz 26 materiałów prasowych w gazetach i na portalach internetowych. Tematyka publikacji obejmowała kwestie bezpieczeństwa dzieci, pieczy zastępczej, aktywizacji osób starszych oraz ukazujące codzienną pracę pracowników socjalnych.

Stan epidemii nie przerwał również innych rozpoczętych przedsięwzięć. Mimo utrudnień udało się wspólnie z innymi podmiotami działającymi na terenie Miasta opracować nowy dokument Strategii rozwiązywania problemów społecznych na lata 2021-2027, który przyjęty został do realizacji *Uchwałą Nr 602/XXXIV/2020 Rady Miejskiej w Sosnowcu z dnia z 26.11.2020 r.*

Prawidłową realizację zadań oraz funkcjonowanie Ośrodka zapewniała kadra, w skład której wchodziło wg stanu na dzień 31 grudnia 2020 r. 399 pracowników, w tym 17 pracowników zatrudnionych było na zastępstwo. Prawie 73% spośród wszystkich zatrudnionych w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej pracowników posiadało wykształcenie wyższe. Mimo pandemii nie zrezygnowano z możliwości dalszego zdobywania wiedzy, zwiększenia kompetencji, doskonalenia umiejętności. Pracodawca zapewnił 91 pracownikom udział w 55 szkoleniach obejmujących różnorodną tematykę, zmieniła się jednak forma szkoleń obecnie prowadzonych on-line.

W 2020 r. poza systemami dziedzinowymi do Ośrodka wpłynęło w poczcie przychodzącej 43 015 spraw do przygotowania, rozpatrzenia, bądź wyjaśnienia oraz zawierających różnego rodzaju dokumentację uzupełniającą. Wysłano 73 107 listów z różnego rodzaju korespondencją. Ponad 47% tej korespondencji, tj. 34 760 dostarczyli do odbiorców z terenu miasta - pracownicy administracyjni zatrudnieni w Ośrodku, a pozostałe 38 347 przesyłki listowe zostały dostarczone do adresatów za pośrednictwem operatora pocztowego.

Szczegóły dotyczące realizowanych zadań ujęte są w dalszej części Sprawozdania z działalności Ośrodka za 2020 rok, które przygotowano z uwzględnieniem obowiązków ustawowych wynikających z art. 110 ust. 9 ustawy o pomocy społecznej oraz art. 179 ust 1 i art. 182 ust. 5 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Ujęto w nim również szczegóły realizacji pozostałych zadań statutowych Ośrodka.

I. Budżet i wydatki na świadczenia

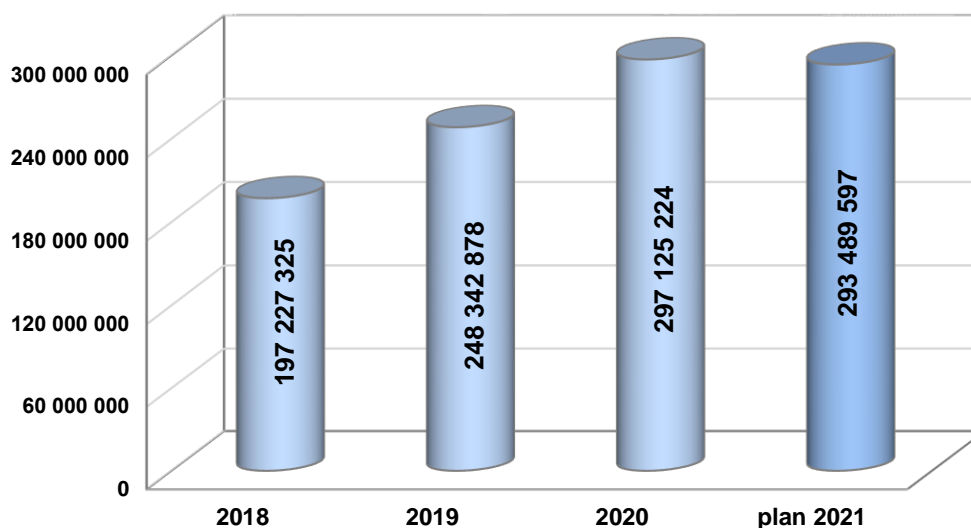
Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej funkcjonując w mieście na prawach powiatu wykonuje zadania gminy, powiatu oraz zadania zlecone przez administrację rządową.

W 2020 r. na zadania realizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu wydano 297 125 224,33 zł, z czego przeznaczono:

- 70 267 573,62 zł - na zadania własne gminy i powiatu,
- 226 857 650,71 zł - na zadania zlecone gminie i powiatowi.

W 2021 r. na realizację zadań Ośrodka w planie budżetowym wg stanu na 31.01.2021 r. zabezpieczono kwotę 293 489 597,07 zł. Kwota ta będzie zmieniała się głównie z powodu wprowadzania do budżetu transzami środków pochodzących z dotacji.

Wykres nr 1. Budżet Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w latach 2018 – 2021

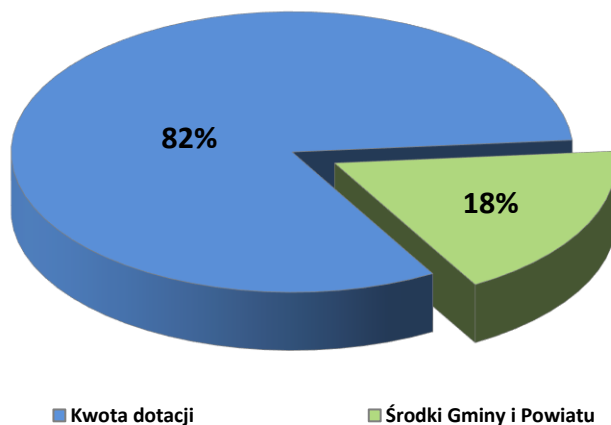
Źródło: Dane MOPS – opracowanie własne DPŚ

Wydatki na realizację zadań Ośrodka w 2020 r. w stosunku do roku 2019 zwiększyły się o prawie 49 milionów zł. Powodem takiego wzrostu było przede wszystkim wypłacanie świadczenia wychowawczego przysługującego na każde dziecko niezależnie od dochodu rodziny, w związku ze zmianą przepisów od lipca 2019 r. w ustawie o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, dotyczącej realizacji programu „Rodzina 500+”. Na wzrost wydatków Ośrodka w 2020 r. miały również wpływ m.in. rosnące koszty ponoszone za pobyt mieszkańców Sosnowca umieszczonych w specjalistycznych domach pomocy społecznej poza terenem miasta, czy zwiększone wysokości kwot: zasiłku pielęgnacyjnego i świadczenia pielęgnacyjnego.

Zadania realizowane przez Ośrodek są finansowane ze środków miasta (środki gminy i powiatu), dotacji przekazywanych przez budżet państwa oraz środków pozyskiwanych z innych źródeł, np. Europejskiego Funduszu Społecznego. Z dotacji pochodzą środki na realizację zadań zleconych gminie i powiatowi (m.in. na wypłatę świadczeń wychowawczych, rodzinnych, wynagrodzenia dla opiekuna prawnego). Budżet państwa

dofinansowuje również niektóre zadania własne (np. wypłatę zasiłków stałych, okresowych czy realizację programów rządowych oraz zgodnie z dofinansowaniem uzyskanym w ramach ogłaszanych konkursów).

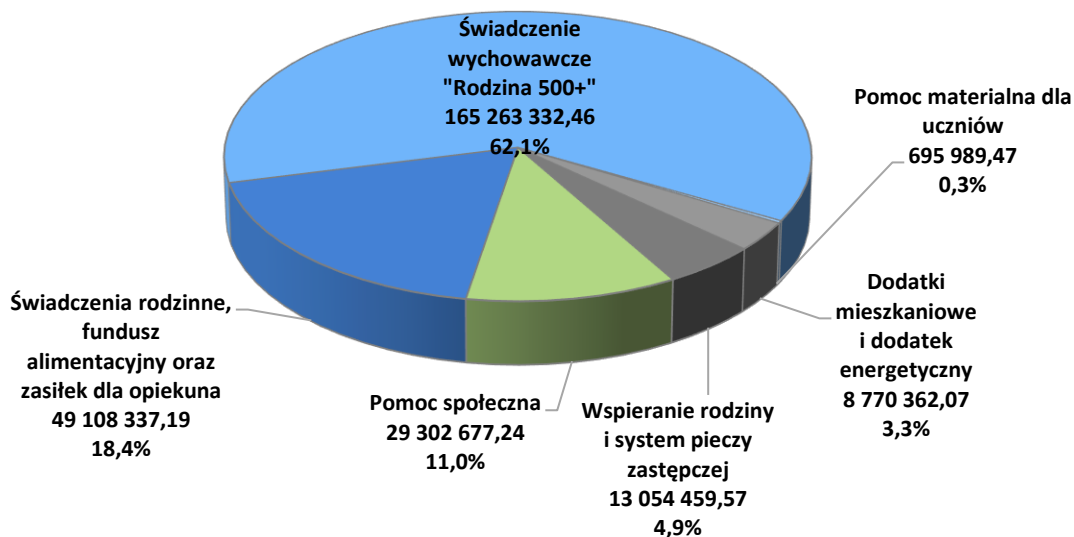
Wykres nr 2. Budżet Ośrodka w 2020 r. z podziałem na źródło finansowania

Źródło: Dane MOPS – opracowanie własne DPŚ

W 2020 r. 82% środków budżetowych Ośrodka, tj. 240 324 092,83 zł pochodziło z dotacji budżetu państwa oraz Europejskiego Funduszu Społecznego w wysokości 3 262 551,77 zł. Pozostała kwota 53 538 579,73 zł, stanowiąca 18% wydatków, pochodziła ze środków miasta.

Wykres nr 3. Wydatki ponoszone na realizację świadczeń w 2020 r.

Źródło: Dane MOPS – opracowanie własne DPŚ

W 2020 r. na realizację różnego rodzaju świadczeń dla mieszkańców Sosnowca Ośrodek wydał łącznie 266 195 158 zł. Ponad 62% z tej kwoty wydano na wypłatę świadczenia wychowawczego w ramach programu „Rodzina 500+”. Ponad 18% wydano na realizację świadczeń rodzinnych, funduszu alimentacyjnego, wypłatę zasiłków dla opiekuna oraz wypłatę jednorazowych świadczeń na podstawie ustawy o wsparciu kobiet w ciąży

i rodzin „Za życiem”. Na wsparcie przyznawane na podstawie ustawy o pomocy społecznej wydatkowano 11% kwoty przeznaczanej na świadczenia. Kwota wydana na świadczenia wypłacane na podstawie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej to prawie 5% środków. Na dofinansowanie do czynszu wraz z dodatkiem energetycznym wydano ponad 3% środków. Na pomoc materialną dla uczniów w 2020 r. wydano 695 989 zł.

Dodatkowo kwota przeznaczona ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) na dofinansowania zadań z zakresu rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnościami w 2020 r. wyniosła 3 681 695 zł.

W 2020 r. pozyskano również z Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej środki finansowe pochodzące z Funduszu Solidarnościowego na realizację programu „Opieka wytechnieniowa – edycja 2020” oraz Program Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej. Wydatkowana kwota dofinansowania z Funduszu Solidarnościowego na ww. programy to 465 900 zł oraz 98 779,21 zł.

II. Pomoc udzielana na podstawie ustawy o pomocy społecznej

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest zapobieganie sytuacjom kryzysowym poprzez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w formie finansowej, rzeczowej oraz w formie usług. System świadczeń pomocy społecznej wspiera finansowo osoby i rodziny o niskich dochodach oraz pozbawione dochodu.

W Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Sosnowcu realizacją zadań z zakresu ustawy o pomocy społecznej zajmują się pracownicy zatrudnieni na Stanowiskach ds. Pierwszego Kontakt, Zespół ds. Świadczeń Przyznawanych Decyzją z pięcioma Sekcjami Pomocy Środowiskowej i Sekcją Realizacji Świadczeń, Zespół Pracy Socjalnej i Zespół ds. Usług oraz w niewielkim zakresie Dział ds. Rodzin.

Osoby lub rodziny, które zgłaszają się po raz pierwszy lub po długotrwałej przerwie z wnioskiem o pomoc, przyjmowane są przez pracownika na Stanowisku ds. Pierwszego Kontakt.

Pracownik po przeprowadzeniu wstępnej rozmowy i ustaleniu oczekiwań, kieruje interesantów do właściwej komórki organizacyjnej Ośrodka. Jeśli jest taka konieczność przyjmuje wnioski o pomoc i umawia wnioskodawcę z właściwym pracownikiem MOPS. Pracownicy na stanowiskach ds. pierwszego kontaktu udzielają wszelkich niezbędnych informacji oraz pomagają osobom zgłaszającym się, szybko trafić lub skontaktować się z właściwym pracownikiem i bez zbędnej zwłoki uzyskać oczekiwane wsparcie. Po ogłoszeniu stanu pandemii, wszystkie te działania prowadzone były przy wykorzystaniu wszelkich kanałów komunikacji pośredniej (telefon, e-mail, itp.), a w przypadku konieczności bezpośredniego kontaktu przy zachowaniu ścisłego reżimu sanitarnego. W Ośrodku na koniec 2020 roku funkcjonowało 5 Stanowisk ds. Pierwszego Kontakt.

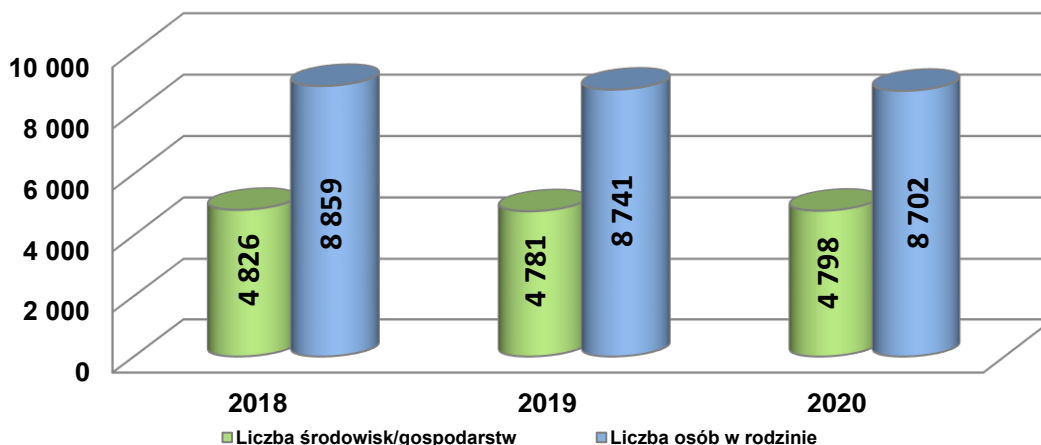
Tabela nr 1. Rodzaje działań realizowanych przez pracowników na Stanowisku ds. Pierwszego Kontakt

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba spraw
1	Pierwszorazowe zgłoszenie - skierowanie do Zespołu ds. Usług	189
2	Pierwszorazowe zgłoszenie - skierowanie do Zespołu Pracy Socjalnej	59
3	Pierwszorazowe zgłoszenie -skierowanie do pracownika Sekcji Pomocy Środowiskowej	476
4	Udzielanie informacji dotyczących uprawnień z obszaru polityki społecznej (pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych, alimentacyjnych, ustalania niepełnosprawności itp.)	2454
5	Kierowanie osób do innych Zespołów/Stanowisk właściwych do załatwienia określonej sprawy	3192
6	Współpraca i współdziałanie z innymi specjalistami w celu przeciwdziałania i ograniczania trudności w prawidłowym funkcjonowaniu osób i rodzin	163
7	Przyjmowanie dokumentacji niezbędnej do przyznania świadczenia, w tym wniosków o pomoc	824
8	Przyjmowanie wniosków i przygotowywanie zaświadczeń o korzystaniu/niekorzystaniu ze świadczeń pieniężnych	1166
9	Wypełnienie zaświadczenia na dodatek mieszkaniowy	291
10	Ustalenie uprawnień i wydanie skierowania do PO PŻ - FEAD osobie niekorzystającej z pomocy	113
11	Wydanie skierowania do PO PŻ FEAD osobie korzystającej z pomocy	122
12	Ustalenie nowego terminu wypłaty nieodebranych świadczeń	10

Źródło: Dane MOPS – opracowanie własne DPŚ

W 2020 r. w oparciu o ustawę o pomocy społecznej Ośrodek objął wsparciem 4 798 środowisk, w których funkcjonowało łącznie 8 702 osób korzystających z różnego rodzaju świadczeń: pieniężnych i w naturze, udzielanych w postaci pracy socjalnej lub w formie usług.

Wykres nr 4. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2018-2020

Źródło: Dane MOPS-MRPiPS-03 – opracowanie własne DPŚ

Był to szczególny rok z uwagi na ogłoszony stan epidemii. W stosunku do roku 2019 liczba środowisk korzystających z pomocy społecznej w 2020 r. nieznacznie wzrosła. Kumulacja nowych zgłoszeń z uwagi na pogorszenie sytuacji finansowej wnioskodawców pojawiła się w ostatnim kwartale 2020 r. i nadal się utrzymuje. Wśród obejmowanych wsparciem w ostatnich latach zwiększa się udział osób prowadzących jednoosobowe gospodarstwa domowe oraz osób w wieku poprodukcyjnym.

Zgodnie z art.7 ustawy o pomocy społecznej pomocy udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych, a także trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy oraz z powodu trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizmu lub narkomanii. Pomoc udzielana jest także, gdy mamy do czynienia ze zdarzeniem losowym i sytuacją kryzysową czy wystąpieniem klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Tabela nr 2. Najczęściej występujące przyczyny ubiegania się o pomoc w latach 2018 – 2020

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba środowisk		
	2018	2019	2020
Długotrwała lub ciężka choroba	2 388	2 575	2 298
Niepełnosprawność	1 768	1 749	1 549
Bezrobocie	1 857	1 588	1 449
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	840	765	741

Źródło: Dane MOPS – MRPiPS-03 - opracowanie własne DPŚ

W 2020 r. podobnie jak w ostatnich latach najczęściej występującą przyczyną ubiegania się o pomoc była długotrwała lub ciężka choroba, na drugim miejscu niepełnosprawność, kolejna to bezrobocie oraz bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, w szczególności w rodzinach niepełnych.

Zgodnie z ustawą świadczenia z pomocy społecznej są udzielane na wniosek osoby zainteresowanej, jej przedstawiciela ustawowego albo innej osoby, za zgodą osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego. Pomoc społeczna może być też udzielana z urzędu. Decyzję administracyjną o przyznaniu lub odmowie przyznania świadczenia wydaje się po przeprowadzeniu rodzinnego wywiadu środowiskowego, który przeprowadza się u osób i rodzin korzystających lub ubiegających się o świadczenia z pomocy społecznej w celu ustalenia ich sytuacji osobistej, rodzinnej, dochodowej.

W 2020 r. w art. 15o ust.1 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych

nimi sytuacji kryzysowych wprowadzono zapis, iż z przyczyn związanych z przeciwdziałaniem COVID-19 zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej ilekroć wymagane było przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego lub jego aktualizacji, w szczególności z osobą lub rodziną, które zostały poddane kwarantannie w związku z podejrzeniem zakażenia lub choroby zakaźnej, ustalenie sytuacji osobistej, rodzinnej, dochodowej i majątkowej zamiast przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego lub jego aktualizacji mogło nastąpić na podstawie:

1. rozmowy telefonicznej z pracownikiem socjalnym,
2. dokumentów lub oświadczenia, o których mowa w art. 107 ust.5 b ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, a także ich kopii, w tym elektronicznych, uzyskanych od osoby lub rodziny ubiegającej się o pomoc,
3. informacji udostępnionych przez podmioty, o których mowa w art. 105 w/w ustawy zobowiązanych do udzielenia niezbędnych informacji.

W 2020 r. pracownicy Sekcji Pomocy Środowiskowej i Zespołu ds. usług przeprowadzili 4 437 wywiadów środowiskowych w miejscu zamieszkania lub pobytu wnioskującego o pomoc, w tym 3 188 to wywiady elektroniczne przeprowadzone z wykorzystaniem aplikacji „Wywiad +” przy pomocy terminali mobilnych. Część tych wywiadów przeprowadzono przed ogłoszeniem stanu epidemii, a część z uwagi na konieczność bezpośredniego ustalenia sytuacji, pracownicy przeprowadzili zachowując ścisły reżim sanitarny wykorzystując środki ochrony osobistej zabezpieczone przez pracodawcę. Prowadząc postępowania w sprawie przyznania pomocy dokonano również 9 913 ustaleń sytuacji zgodnie ze wspomnianym powyżej art. 15o ust.1 ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 wykorzystując technologię teleinformatyczną - bez konieczności wizyty pracownika socjalnego w środowisku. Łącznie w 2020 r. przeprowadzono 14 350 wywiadów środowiskowych i ustaleń sytuacji prowadząc postępowania w sprawie przyznania świadczeń z pomocy społecznej. W stosunku do 2019 r. (13 380 wywiadów), mimo stanu epidemii, w 2020 r. przeprowadzono o 970 ustaleń sytuacji więcej.

Świadczenia pomocy społecznej, przyznawane są w formie pieniężnej i niepieniężnej. Zgodnie z art. 36 ustawy o pomocy społecznej świadczeniami z pomocy społecznej są:

- świadczenia pieniężne: zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy, zasiłek i pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie, pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki, świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd,
- świadczenia niepieniężne: praca socjalna, bilet kredytowany, składki na ubezpieczenie zdrowotne, składki na ubezpieczenia społeczne, pomoc rzeczowa, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie, sprawienie pogrzebu, poradnictwo specjalistyczne, interwencja kryzysowa, schronienie, posiłek, niezbędne ubranie, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, w ośrodkach wsparcia oraz w rodzinnych domach pomocy,

specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia, mieszkanie chronione, pobyt i usługi w domu pomocy społecznej, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie - w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych.

Tabela nr 3. Korzystający według formy świadczeń z pomocy społecznej w 2020 r.

Wyszczególnienie		Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i zadań własnych ¹		4 420	3 809	6 671
w tym	świadczenia pieniężne	2 802	2 721	5 235
	świadczenia niepieniężne	2 282	2 071	3 590

¹ bez względu na ich rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania

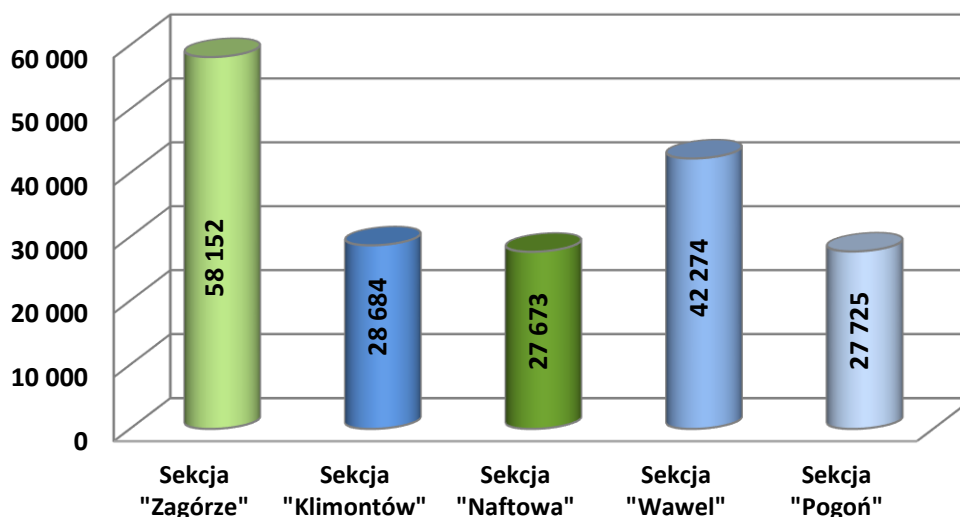
Źródło: Dane MOPS – MRPiPS-03 - opracowanie własne DPS

Aby kompleksowo zabezpieczyć wsparcie w ramach ustawy o pomocy społecznej pracownicy Sekcji Pomocy Środowiskowej, współdziałali z Zespołem Pracy Socjalnej lub/i Zespołem ds. Usług.

1. Świadczenia pieniężne i w naturze przyznawane na podstawie ustawy o pomocy społecznej

Zespół ds. świadczeń przyznawanych decyzją odpowiada za pomoc osobom i rodzinom zgłaszającym się do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, oczekującym wsparcia w formie świadczeń pieniężnych i w naturze. Zespół realizuje zadania poprzez 5 Sekcji Pomocy Środowiskowej oraz Sekcję Realizacji Świadczeń. Sekcje Pomocy Środowiskowej mają swoje siedziby w różnych rejonach Sosnowca a pracownicy prowadzą postępowania obsługując mieszkańców przypisanych do danego obszaru.

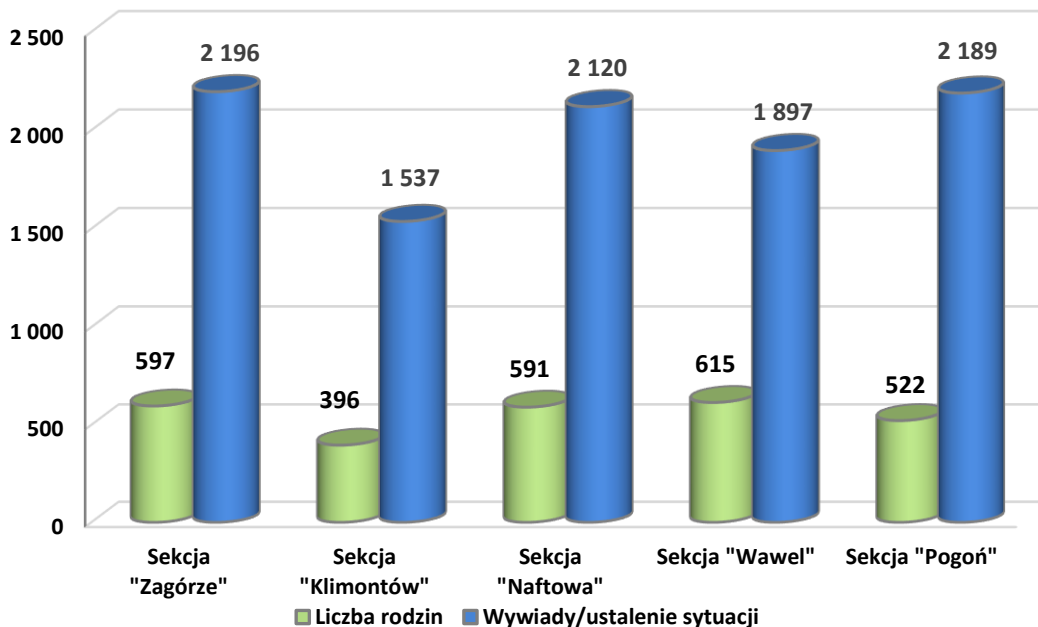
Wykres nr 5. Liczba osób zameldowanych w poszczególnych obszarach Sekcji Pomocy Środowiskowej (wg stanu na 31.12.2020 r.)

Źródło: Dane WSO UM – opracowanie własne DPS

Pracownicy Sekcji Pomocy Środowiskowej „Zagórze” obsługują obszar o największej liczbie mieszkańców i w tej sekcji w 2020 r. prowadzono najwięcej postępowań w sprawie świadczeń pomocy społecznej.

Wykres nr 6. Liczba środowisk korzystających ze świadczeń i liczba wywiadów/ustaleń sytuacji w 2020 r. z podziałem na Sekcje Pomocy Środowiskowej.

Pracownicy Sekcji Pomocy Środowiskowej w 2020 r. przeprowadzili łącznie 9 939 wywiadów środowiskowych i ustaleń sytuacji zgodnie z art. 15o ust.1 ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19. Liczba ta wskazuje, iż prawie 70% wszystkich ustaleń w sprawie świadczeń z pomocy społecznej przeprowadzili pracownicy Sekcji Pomocy Środowiskowych. W toku prowadzonego postępowania w sprawie przyznania świadczeń z pomocy społecznej ustala się możliwość zapewnienia wsparcia ze strony rodziny. W 2020 r. pracownicy Sekcji Pomocy Środowiskowych przeprowadzili 174 wywiady na podstawie art.103 ustawy o pomocy społecznej, aby ustalić z małżonkiem, zstępnymi lub wstępnymi wysokość lub formę świadczonej przez nich pomocy na rzecz osoby ubiegającej się o przyznanie świadczenia. Z uwagi, iż w tym przypadku nie można zastosować rozwiązań wprowadzonych art. 15o ust 1. wspomnianej powyżej ustawy, z powodu stanu zagrożenia epidemicznego liczba przeprowadzonych tego typu wywiadów była mniejsza niż w roku 2019.

Ze świadczeń pomocy społecznej mogą korzystać osoby i rodziny, których dochód nie przekracza kryterium dochodowego określonego w ustawie o pomocy społecznej oraz wystąpieniu jednego z powodów wymienionych wcześniej określonych w art.7 ustawy o pomocy społecznej.

Od 1 października 2018 r. kryterium dochodowe uprawniające do korzystania ze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej wynosi:

- 701 zł - dla osoby samotnie gospodarującej,
- 528 zł - dla osoby w rodzinie.

W systemie pomocy społecznej przez rodzinę rozumie się osoby spokrewnione lub niespokrewnione, pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące.

Za dochód uważa się sumę miesięcznych przychodów z miesiąca poprzedzającego złożenie wniosku lub w przypadku utraty dochodu z miesiąca, w którym wniosek został złożony, bez względu na tytuł i źródło ich uzyskania, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, pomniejszoną o:

- miesięczne obciążenie podatkiem dochodowym od osób fizycznych,
- składki na ubezpieczenie zdrowotne określone w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz ubezpieczenia społeczne określone w odrębnych przepisach,
- kwotę alimentów świadczonych na rzecz innych osób.

Wniosek o udzielenie pomocy może zostać złożony osobiście przez osobę zainteresowaną, listownie, telefonicznie, elektronicznie lub przez inne osoby i instytucje w imieniu osoby zainteresowanej.

Prowadząc postępowanie pracownik socjalny ustala sytuację rodzinną, zdrowotną, mieszkaniową i dochodową osoby zainteresowanej pomocą. Dokumentami potwierdzającymi sytuację życiową są m. in. zaświadczenia o zarobkach odcinki renty/emerytury lub inne dokumenty określające wysokość dochodu rodziny, rachunki potwierdzające regulowanie opłat mieszkaniowych, wypisy ze szpitala, orzeczenia o stopniu niepełnosprawności lub niezdolności do pracy itp. W sytuacji wprowadzonych ograniczeń związanych z zagrożeniem rozprzestrzeniania się stanu epidemii, dokumenty przekazywane były w formie elektronicznej, za pośrednictwem poczty, umieszczane w specjalnie przygotowanych skrzynkach, niektóre dane weryfikowane były bezpośrednio przez pracowników za pośrednictwem dostępnych systemów informatycznych lub poprzez wystąpienie z wnioskiem o udostępnienie danych do odpowiednich podmiotów.

Rodzaje i zasady przyznawania świadczeń z pomocy społecznej omówione są poniżej.

1.1 Zasilek stały

Zgodnie z ustawą zasilek stały przysługuje osobie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód jest niższy od ustawowego kryterium dochodowego.

Zasilek stały przyznaje się:

- w przypadku osoby samotnie gospodarującej w wysokości różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby, z tym, że kwota zasiłku nie może być wyższa niż 645 zł miesięcznie,
- w przypadku osoby w rodzinie w wysokości różnicy między kryterium dochodowym na osobę w rodzinie a dochodem na osobę w rodzinie.

Kwota zasiłku stałego nie może być niższa niż 30 zł miesięcznie.

Zasilek stały przyznaje się bezterminowo:

- w przypadku niezdolności do pracy z tytułu wieku - w przypadku osiągnięcia wieku emerytalnego określonego w artykule 24 ustęp 1 oraz artykule 27 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,
- w przypadku, gdy orzeczenie jest wydane na czas nieokreślony.

Zasiłek stały przyznaje się na czas określony w przypadku, gdy orzeczenie ma charakter okresowy.

Z przyczyn związanych z przeciwdziałaniem COVID-19, orzeczenie o niepełnosprawności albo orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, wydane na czas określony na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, którego ważność:

1. upłynęła w terminie do 90 dni przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, pod warunkiem złożenia w tym terminie kolejnego wniosku o wydanie orzeczenia, zachowuje ważność do upływu 60 dnia od dnia odwołania stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii, jednak nie dłużej niż do dnia wydania nowego orzeczenia o niepełnosprawności albo orzeczenia o stopniu niepełnosprawności;
2. upływa w terminie od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, zachowuje ważność do upływu 60 dnia od dnia odwołania stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii, jednak nie dłużej niż do dnia wydania nowego orzeczenia o niepełnosprawności albo orzeczenia o stopniu niepełnosprawności.

Na tej podstawie zgodnie z art.15h ust. 3 i 4 ustawy z 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem zwalczaniem Covid-19: z uwagi na przedłużenie terminu ważności orzeczenia przedłużono z urzędu wypłatę zasiłków stałych dla 61 osób.

Tabela nr 4. Korzystający z pomocy w formie zasiłku stałego w 2020 r.

Forma pomocy	Liczba wydanych decyzji	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń w zł	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Zasiłki stałe - ogółem	1 215	905	8 929	4 282 065	889	1 188
w tym przyznane dla osoby						
samotnie gospodarującej	x	737	7 325	3 801 081	737	737
pozostającej w rodzinie	x	187	1 604	480 984	171	470
Składki na ubezpieczenie zdrowotne (przy zas. stałym)	x	768	7 731	352 630	x	x

Źródło: Dane MOPS: sprawozdanie MRPiPS-03, SKŁ-ZDR – opracowanie własne DPŚ

W 2020 r. zasiłki stałe otrzymywało 905 osób. Dodatkowo 786 spośród tych osób miało opłacone składki na ubezpieczenie zdrowotne.

1.2 Zasiłek okresowy

Zasiłek okresowy przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego osobie samotnie gospodarującej lub rodzinie, których dochód jest niższy niż ustawowe kryteria dochodowe.

Zasiłek okresowy ustala się:

- w przypadku osoby samotnie gospodarującej - do wysokości różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby, z tym że kwota zasiłku nie może być wyższa niż 418 zł miesięcznie,
- w przypadku rodziny - do wysokości różnicy między kryterium dochodowym rodziny a dochodem tej rodziny.

Kwota zasiłku okresowego nie może być niższa niż 50% różnicy między:

- kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby,
- kryterium dochodowym rodziny a dochodem tej rodziny.

Kwota zasiłku okresowego nie może być niższa niż 20 zł miesięcznie.

Tabela nr 5. Przyznane zasiłki okresowe z podziałem na powody ich przyznawania w 2020 r.

Formy pomocy	Liczba wydanych decyzji	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń w zł	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Zasiłki okresowe - ogółem	5 547	1 827	12 570	3 818 040	1 790	3 736
w tym przyznane z powodu						
bezrobocia	x	1 009	6 056	2 201 515	997	2 128
długotrwałej choroby	x	306	1 421	421 587	304	575
niepełnosprawności	x	498	3 507	654 514	480	963
inne	x	386	1 586	540 424	386	912

Źródło: Dane MOPS: sprawozdanie MRPiPS-03 – opracowanie własne DPŚ

Decyzje na pomoc w formie zasiłku okresowego otrzymało 1 790 osób/rodzin.

1.3 Zasiłki celowe

Zasiłek celowy jest to świadczenie fakultatywne przyznawane na zaspokojenie niezbędnej potrzeby bytowej, a w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego.

Specjalny zasiłek celowy może być przyznane w szczególnie uzasadnionych przypadkach osobie albo rodzinie o dochodach przekraczających kryterium ustawowe - w wysokości nieprzekraczającej odpowiednio kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej lub rodziny. Świadczenie to nie podlega zwrotowi.

W Ośrodku opracowano politykę przyznawania świadczeń, celem zapewnienia równego traktowania zgłaszających się o pomoc oraz dostosowaną do posiadanych w budżecie MOPS środków finansowych.

Tabela nr 6. Korzystający z pomocy w formie zasiłku celowego i specjalnego zasiłku celowego w 2020 r.

Formy pomocy	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń w zł	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Zasiłki celowe i specjalne zasiłki celowe ogółem	1 247	3 154	330 666	1 229	1 988
w tym					
Zasiłek celowy na zakup lub dofinansowanie do zakupu odzieży i obuwia	657	960	87 320	651	913
Zasiłek celowy na zakup opału	354	428	78 890	354	709
Zasiłek celowy na pokrycie części lub całości kosztów leków i leczenia	316	626	64 405	309	417
Zasiłek celowy na zaspokojenie innych potrzeb	201	307	35 390	200	270
Zasiłek celowy na dofinansowanie do zakupu środków czystości	398	525	22 720	397	531
Zasiłek celowy na dofinansowanie do zakupu energii elektrycznej lub gazu na cele grzewcze	72	91	13 789	72	115
Specjalny zasiłek celowy	172	217	28 152	172	273

Źródło: Dane MOPS – opracowanie własne DPS

W 2020 r. przyznano 3 154 świadczenia w formie zasiłku celowego i specjalnego zasiłku celowego dla 1 229 rodzin na łączną kwotę 330 666 zł. Najwięcej środków wydano na zasiłki celowe przeznaczone na cele grzewcze oraz bieżące zabezpieczenie zakupu odzieży i obuwia. Zasiłek celowy na zaspokojenie innych potrzeb był przyznawany m.in. na pokrycie kosztów remontu mieszkania, na dofinansowanie przeprowadzenia drobnych napraw, na zakup niezbędnych przedmiotów użytku domowego.

Specjalne zasiłki celowe z uwagi na szczególnie uzasadniony przypadek przyznano dla 172 rodzin.

Zasiłek celowy na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego może być przyznany niezależnie od dochodu i może nie podlegać zwrotowi. Z tego tytułu 1 osoba otrzymała pomoc na kwotę 500 zł. Dodatkowo 160 osób otrzymało pomoc w naturze w postaci jednej tony węgla z przywozem. Koszt 1 tony węgla to 547,35 zł, a łączna kwota wydana na realizację zadania to 87 576 zł.

W sytuacjach, gdy występuje podejrzenie marnotrawienia przyznanych świadczeń lub wykorzystywaniu ich niezgodnie z przeznaczeniem pracownicy socjalni Sekcji Pomocy Środowiskowych po rozeznaniu sytuacji przyznają świadczenia pieniężne realizowane w formie bonów towarowych na okaziciela. W 2020 r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej przyznał 316 takich świadczeń na łączną kwotę 101 365 zł.

W celu ustalenia sposobu współdziałania w rozwiązywaniu problemów osoby lub rodziny znajdującej się w trudnej sytuacji życiowej pracownik socjalny zwraca kontrakt socjalny z tą osobą lub rodziną.

Tabela nr 7. Kontrakty socjalne zawierane w 2020 r.

Praca prowadzona w oparciu o:	Liczba kontraktów	Liczba osób objęta kontraktami
Kontrakt socjalny	482	526

Źródło: Dane MOPS: sprawozdania MRPiPS-03 – opracowanie własne DPŚ

Zagrożenie spowodowane stanem epidemii ograniczyło możliwość rozwiązywania problemów wymagających kontaktów międzyludzkich, a co za tym idzie ograniczyło ilość zawieranych kontraktów socjalnych. W 2020 r. zawarto 482 kontrakty socjalne.

1.4 Wynagrodzenie należne opiekunowi/kuratorowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd

W ramach zadań zleconych finansowanych z dotacji budżetu państwa, gmina realizuje wypłatę wynagrodzenia należnego opiekunowi za sprawowanie opieki przyznanego przez sąd. W 2020 r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu wypłacił wynagrodzenia 9 opiekunom prawnym na łączną kwotę 76 848,57 zł.

Wynagrodzenie za sprawowanie opieki wypłaca się w wysokości ustalonej przez sąd. Wynagrodzenie to obliczone w stosunku miesięcznym nie może przekraczać 1/10 przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, bez wypłat nagród z zysku, ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego za okres poprzedzający dzień przyznania wynagrodzenia.

Udzielenie świadczeń w postaci wynagrodzenia za sprawowanie opieki nie wymaga przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego oraz wydania decyzji administracyjnej.

Poza wynagrodzeniem dla opiekuna w 2020 r. Ośrodek wypłacił ze środków własnych gminy łącznie 9 846,69 zł w formie wynagrodzenia przyznanego przez sąd dla jednej osoby sprawującej funkcję kuratora osoby częściowo ubezwłasnowolnionej.

Pracownicy Ośrodka na wniosek sądu ustalali i wskazywali kandydatów na opiekuna czy kuratora. W 2020 r. prowadzono 12 takich postępowań, w wyniku których udało się wskazać dziewięciu kandydatów na opiekunów prawnych i jednego kuratora. Obowiązek wskazania kandydata na opiekuna prawnego ciąży na gminie zgodnie z art. 149 § 3 i art. 162 § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 roku, Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 682 z późn. zm.), zgodnie z którym, w przypadku braku osób najbliższych, krewnych oraz innych osób, którym mogłaby być powierzona opieka nad osobą ubezwłasnowolnioną lub ubezwłasnowolnioną częściowo sąd opiekuńczy zwraca się o wskazanie osoby, której opieka mogłaby być powierzona, do właściwej jednostki organizacyjnej pomocy społecznej.

1.5 Pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki

Dział ds. Rodzin udziela na podstawie ustawy o pomocy społecznej udziela pomocy wychowankom opuszczającym placówki i ośrodki (inne niż placówki opiekuńczo – wychowawcze), np.: domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalne ośrodki wychowawcze i szkolno - wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii i młodzieżowe

ośrodki wychowawcze. Procesem usamodzielnienia w 2020 r. objętych było łącznie 13 wychowanków takich instytucji. Wychowankowie skorzystali z:

1. pomocy na kontynuowanie nauki – 13 osób,
2. pomocy na usamodzielnienie – 1 osoba,
3. pomocy rzeczowej na zagospodarowanie – 3 osoby,
4. pomocy w formie pobytu w mieszkaniu chronionym treningowym – 1 osoba.

Łączna kwota świadczeń wypłaconych usamodzielnianym wychowankom wymienionych powyżej ośrodków wyniosła 65 344,74 zł.

Oprócz pomocy finansowej wychowankowie obejmowani byli wsparciem w procesie usamodzielnienia, które dotyczyło głównie pomocy w:

1. opracowaniu i realizacji indywidualnego programu usamodzielnienia – 13 osób,
2. dokonywaniu zakupów w ramach pomocy rzeczowej na zagospodarowanie – 3 osoby,
3. uzyskaniu wykształcenia (motywowanie, monitorowanie sytuacji szkolnej, współpraca z placówkami oświatowymi - ze względu na stan pandemii COVID-19 część porad odbyło się w formie zdalnej) – 13 osób.

1.6 Realizacja programu „Posiłek w szkole i w domu”

Program „Posiłek w szkole i w domu” realizowany była na podstawie Uchwały Nr 140 Rady Ministrów z dn. 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019 – 2023”.

Pomoc przyznawana w ramach programu trafia do dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych – spełniających warunki otrzymania pomocy wskazane w ustawie o pomocy społecznej oraz kryterium dochodowe, tj. 150% kryterium dochodowego uprawniającego do świadczeń z pomocy społecznej.

Program przewiduje wsparcie w formie posiłku, świadczenia pieniężnego w postaci zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności oraz świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych.

W Sosnowcu posiłek w ramach programu realizowano głównie we współpracy ze szkołami oraz stołówką środowiskową prowadzoną przez Centrum Usług Socjalnych i Wsparcia. Od lipca 2020 r. w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” posiłki są również dowożone osobom dorosłym, w tym osobom niewychodzącym z domu (np. ze względu na podeszły wiek czy niepełnosprawność), które nie są w stanie same przygotować sobie gorącego posiłku. Dowóz gorących posiłków zabezpieczał Bar Mleczny ALAMART, który został wyłoniony do realizacji zadania w trybie zamówień publicznych.

Wydatki na realizację programu „Posiłek w szkole i w domu” w 2020 r. wyniosły 3 838 402 zł, w tym dofinansowanie z budżetu państwa w wysokości 2 278 510 zł.

W ramach wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” w 2020 r. pomoc trafiła do 4 843 osób. Pomoc w formie świadczenia pieniężnego otrzymały 2 332 rodziny, w których łącznie funkcjonowało 4 677 członków tych rodzin. Z pomocy w formie posiłku przyznanego w ramach programu skorzystało 730 osób, w tym:

- 519 uczniów do czasu ukończenia szkoły ponadpodstawowej lub ponadgimnazjalnej,

- 211 osób dorosłych - żywionych w stołówce prowadzonej przez Centrum Usług Socjalnych i Wsparcia i korzystających z posiłku dowiezonego do miejsca zamieszkania bądź pobytu (posiłki dowożono 51 osobom).

Żywienie uczniów w szkołach w 2020 r. z uwagi na wprowadzenie nauki zdalnej realizowane było w bardzo ograniczonym zakresie. Na wszystkie dzieci uprawnione do przyznania posiłku wydano decyzje przyznające świadczenie pieniężne w postaci zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności lub tym, którzy już mieli przyznane posiłki w szkołach, po ponownym rozeznaniu sytuacji materialno-bytowej rodziny, wydano decyzje przyznające zamiennie świadczenie pieniężne.

Na podstawie Programu Osłonowego przyjętego Uchwałą nr 86/IV/2019 Rady Miejskiej w Sosnowcu z dnia 31 stycznia 2019 r. jest również, w ramach Programu „Posiłek w szkole i w domu”, udzielana pomoc w formie posiłków, przyznawana na wniosek dyrektora szkoły, niewymagająca przeprowadzenia wywiadu środowiskowego. Z tej formy wsparcia w 2020 r. skorzystało w czasie normalnego funkcjonowania szkoły 46 uczniów, którym zabezpieczono 1 602 świadczenia.

Z uwagi na sytuację pandemiczną w 2020 r. nie mogła odbyć się coroczna miejska wigilia, w związku z tym przyznano i dowieziono przy współpracy z Centrum Usług Socjalnych i Wsparcia 327 paczek świątecznych osobom najuboższym, samotnym i bezdomnym na łączną kwotę 11 445 zł. Pomoc realizowana była poza programem i sfinansowana w całości ze środków własnych gminy.

W 2020 r. na podstawie prowadzonych postępowań w sprawie przyznania świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej oraz pomocy przyznawanej w ramach rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” wydano 32 407 decyzji. Od otrzymanych decyzji złożono 15 odwołań, które Ośrodek przekazał do organu II instancji, jakim jest Samorządowe Kolegium Odwoławcze w Katowicach. Organ II instancji w przypadku jednej decyzji uchylił ją w całości, natomiast w przypadku 14 pozostałych decyzji Samorządowe Kolegium Odwoławcze utrzymało w mocy zaskarżone decyzje.

1.7 Inne działania realizowane w ramach zadań Sekcji Pomocy Środowiskowej.

Pracownicy socjalni Sekcji Pomocy Środowiskowej przeprowadzają wywiady środowiskowe lub od chwili ogłoszenia stanu epidemii dokonują ustalenia sytuacji na podstawie, art. 15o ust. 1 ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 na zlecenie Wydziału Zdrowia Urzędu Miejskiego w Sosnowcu, który prowadzi postępowania w sprawie ustalenia prawa do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanego ze środków publicznych. W 2020 r. przeprowadzono 265 takich wywiadów środowiskowych lub ustaleń sytuacji.

Dodatkowo do zadań pracowników Sekcji należy rozeznanie sytuacji osobistej, rodzinnej, dochodowej i zdrowotnej osób korzystających z pomocy społecznej na potrzeby związane z ustaleniem odpłatności za pobyt dziecka w pieczy zastępczej. W 2020 r. dokonano 21 tego rodzaju rozeznań sytuacji.

2. Świadczenia niepieniężne przyznawane na podstawie ustawy o pomocy społecznej

Udzielenie świadczeń w postaci interwencji kryzysowej, pracy socjalnej, poradnictwa, uczestnictwa w zajęciach klubu samopomocy, klubu samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, schronienia w formie ogrzewalni i noclegowni, sprawienia pogrzebu, a także przyznanie biletu kredytowanego nie wymaga wydania decyzji administracyjnej.

2.1 Praca socjalna

W 2020 roku praca socjalna zwłaszcza praca socjalna o charakterze interwencyjnym, gdy sytuacja wymagała natychmiastowych działań, realizowana była przez wszystkie komórki organizacyjne działające w obszarze pomocy społecznej. Komórką powołaną do realizacji na bieżąco metodycznej pracy socjalnej z osobami wymagającymi wsparcia jest Zespół Pracy Socjalnej. W skład Zespołu wchodzi pracownicy socjalni świadczący pracę socjalną, pracownicy socjalni zajmujący się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, pracownik socjalny ds. wolontariatu, pracownicy socjalni świadczący pracę socjalną w ramach Programów Aktywności Lokalnej oraz Sekcja Asysty Rodzinnej.

Pracownicy socjalni Zespołu Pracy Socjalnej prowadzą usługę pracy socjalnej rozumianą jako działalność zawodową mającą na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi, promująca zmiany społeczne, rozwiązywanie problemów we wzajemnych ludzkich relacjach oraz upodmiotowienie. Kluczowe dla pracowników socjalnych jest oparcie pracy socjalnej na wartościach i zasadach. Celem pracy socjalnej jest zmiana, która powoduje poprawę (lub przynajmniej nie pogorszenie) sytuacji/funkcjonowania osoby lub rodziny. Natomiast jednym z głównych czynników zmiany jest relacja pomocowa między osobą a pracownikiem socjalnym, będąca fundamentem, „sercem” pracy socjalnej, niezależnie od podejścia teoretycznego czy stosowanej metody. W Zespole Pracy Socjalnej praca socjalna jest procesem, rozumianym jako zespół metodycznych czynności (a nie pojedyncze działania) podejmowanych w określonym celu.

Zespół Pracy Socjalnej prowadzi szereg zadań, a najważniejsze z nich obrazuje poniższa tabela.

Tabela nr 8. Działania Zespołu Pracy Socjalnej w roku 2020.

Wyszczególnienie	2020
Liczba przyjętych zgłoszeń w tym:	351
- wewnętrzne (MOPS)	191
- zewnętrzne (Telefoniczne/osobiste)	160
Liczba prowadzonych kart interwencji	22
Liczba interwencyjnych zabezpieczeń dzieci na podst. Art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	6

Wyszczególnienie	2020
Liczba prowadzonych spraw w związku z wnioskiem o umieszczenie w dps bez zgody	64
Liczba prowadzonych spraw w związku z wnioskiem o leczenie psychiatryczne bez zgody	16
Liczba wniosków o asystenta rodziny	72
Liczba prowadzonych spraw w związku z art. 119 ust 1 pkt 3,4,7 ups	337

Źródło: Dane MOPS – opracowanie ZPS

Pracownicy socjalni Zespołu Pracy Socjalnej mający swoją siedzibę na ul. Zamkowej 8a prowadzą swoje sprawy na obszarze całego miasta. W roku 2020 prowadzonych było 1 065 środowisk objętych usługą pracy socjalnej. Należy zaznaczyć, że większość rodzin/osób korzystających z pomocy w formie pracy socjalnej nie korzystają z pomocy finansowej zgodnie z ustawą o pomocy społecznej. Warte uwagi jest jeszcze to, iż coraz częściej osoby/rodziny same zgłaszają się do Zespołu Pracy Socjalnej, o którym dowiedziały się z informacji umieszczonej na stronach internetowych albo tablicach informacyjnych mieszczących się na terenie Ośrodka lub od swoich znajomych, którzy korzystają z tej formy pomocy.

Pracownicy socjalni ZPS swoje zadania wykonują również w oparciu o art.11 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej i w sytuacji powzięcia przez Ośrodek informacji o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej pracownicy socjalni przeprowadzają wywiad środowiskowy. W roku 2020 przeprowadzono 173 wywiady.

Ponadto pracownicy socjalni w oparciu o kodeks rodzinny i opiekuńczy prowadzą pracę z rodzinami wskazanymi przez Sąd i przekazują Sądowi co 6 miesięcy sprawozdania z pracy z rodziną. W roku 2020 tą formą pomocy objęto 94 rodziny.

2.2 Poradnictwo specjalistyczne

Poradnictwo specjalistyczne, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne, jest świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód.

W 2020 r. ze specjalistycznego poradnictwa udzielanego w Ośrodku skorzystały 422 rodziny. W ramach poradnictwa prawnego udzielano informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów. Udzielono 89 porad prawnych dla uczestników projektu „Tacy sami bez ściany między nami”, w szczególności dla uczestników Programów Aktywności Lokalnej w Klubach dla Mieszkańców.

Poradnictwo psychologiczne realizuje się przez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii. W ramach poradnictwa psychologicznego świadczonego przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu zrealizowano 550 konsultacji indywidualnych i rodzinnych. Porady psychologiczne były udzielane dla mieszkańców Sosnowca, jak również dla uczestników projektów: „Tacy sami bez ściany między nami” i „Aktywne Centrum – Szansa dla nas”.

W czasie pandemii poradnictwo świadczone przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu było realizowane zarówno w formie telefonicznej, online (za pomocą Messengera), jak również osobiście z zachowaniem reżimu sanitarnego.

2.3 Usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania

Usługi opiekuńcze przysługują osobom samotnym, które z powodu wieku, choroby, niepełnosprawności lub innej przyczyny wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione. Pracownicy socjalni rozeznają potrzeby i prowadzą postępowania w sprawie przyznania pomocy. Ośrodek wyłania wykonawcę usług zgodnie z ustawą Prawo zamówień publicznych oraz nadzoruje realizację tych usług.

Usługi opiekuńcze obejmują m. in. pomoc w zaspakajaniu codziennych potrzeb życiowych, takich jak robienie zakupów, sprzątanie, gotowanie, załatwianie spraw w urzędach, opiekę higieniczną i pielęgnacyjną (mycie, kąpanie, ubieranie, dozowanie leków, zapobieganie powstawaniu odleżyn i oparzeń, karmienie itp.), a także w miarę możliwości również zapewnienie kontaktów z otoczeniem.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Polityki Społecznej z dnia 22 września 2005 r. w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych świadczone są przez osoby posiadające kwalifikacje do wykonywania zawodu, m. in. psychologa, pedagoga, pracownika socjalnego, terapeuty zajęciowego oraz innych specjalistów w zależności od potrzeb.

W 2020 r. wydatki na usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze poniesione ze środków własnych gminy stanowiły łączną kwotę 4 415 023,42 zł za 199 820 godzin usług dla 904 osób. Wydatki poniesione w ubiegłym roku na specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi w ramach dotacji z budżetu państwa kształtowały się na poziomie 409 841,92 zł za 8 279 godzin świadczeń dla 31 osób.

2.4 Umieszczenia w domach pomocy społecznej

Kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca jest zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym. Pobyt w domu pomocy społecznej - zgodnie z ustawą o pomocy społecznej przysługuje osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu.

W przypadku osób ubezwłasnowolnionych lub osób, które mają trudności w samodzielnym funkcjonowaniu a nie wyrażają lub nie są w stanie wyrazić zgody na umieszczenie w domu pomocy konieczne jest wydanie postanowienia sądu.

Domy pomocy społecznej zapewniają całodobową opiekę osobom starszym i niepełnosprawnym, w szczególności miejsce zamieszkania, wyżywienie, opiekę, pielęgnację, terapię zajęciową, dostęp do kultury i wypoczynku a także spokój i bezpieczeństwo na terenie domu i opiekę podczas organizowanych zajęć poza domem.

Pobyt w domu pomocy jest odpłatny. Odpłatność pobierana jest do wysokości średniego miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca w danym domu pomocy społecznej:

- mieszkaniec domu ponosi odpłatność w wysokości 70% swojego dochodu,
- małżonek, zstępni przed wstępnymi ponoszą odpłatność – zgodnie z zawartą umową cywilnoprawną, jednakże tylko wtedy, gdy ich dochód przekracza 300% ustawowego kryterium dochodowego (od 1 października 2018 r. jest to 528 zł x ilość osób w rodzinie x 300% oraz 701 zł x 300% w przypadku osoby samotnie gospodarującej),
- gmina, z której osoba została skierowana ponosi pozostałe koszty utrzymania, tj. dopełniając wysokość średniego miesięcznego kosztu pobytu w DPS.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami osobę kieruje się do domu pomocy społecznej odpowiedniego typu, zlokalizowanego jak najbliżej miejsca zamieszkania. Domy pomocy społecznej, w zależności od tego, dla kogo są przeznaczone, dzielą się na następujące typy:

- dla osób w podeszłym wieku,
- dla osób przewlekle somatycznie chorych,
- dla osób przewlekle psychicznie chorych,
- dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie,
- dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie,
- dla osób niepełnosprawnych fizycznie,
- dla osób uzależnionych od alkoholu.

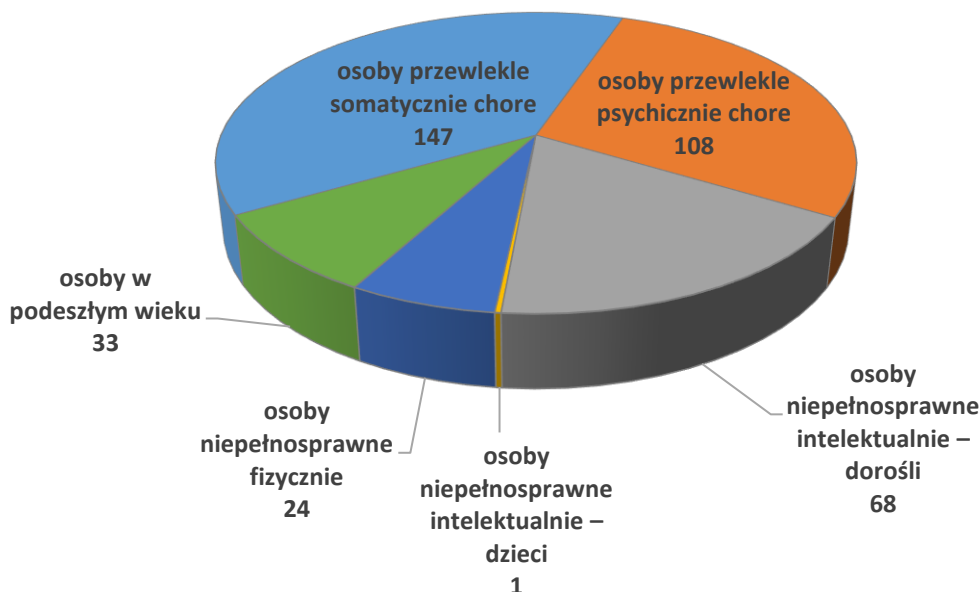
W Sosnowcu funkcjonują 2 domy pomocy społecznej przeznaczone dla osób w podeszłym wieku:

- DPS przy ul. Jagiellońskiej 2 (80 miejsc), średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca w 2020 r. – 4 642,82 zł.
- DPS przy ul. Andersa 81 (70 miejsc), średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca w 2020 r. – 4 597,62 zł.

W 2020 r. w sosnowieckich domach przebywało 159 osób, w tym 9 osób w ramach dotacji celowej z budżetu państwa.

Wykres nr 7. Liczba osób przebywających w domach pomocy społecznej poza terenem Gminy.

Źródło: Dane MOPS – opracowanie własne DPŚ

Według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r. w DPS poza terenem Gminy przebywało 326 osób. W ubiegłym roku gmina poniosła wydatki w wysokości 11 596 985,04 zł za łącznie 381 osób umieszczonych w domach pomocy poza terenem miasta, w tym 2 osoby w domach niepublicznych.

W 2020 roku o pomoc w formie umieszczenia w domach pomocy społecznej ubiegało się 118 osób. Według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r. na umieszczenie oczekiwało 160 osób, w tym na umieszczenie w Sosnowcu 73 osób, poza terenem miasta 86 osób. W 2020 r. umieszczono w DPS na terenie Sosnowca 25 osób, natomiast poza terenem miasta – 38 osób. Mniejsza, niż w latach poprzednich liczba osób umieszczonych w domach pomocy społecznej wynika z sytuacji pandemii, w której wiele placówek wstrzymało przyjęcia.

Tabela nr 9. Liczba osób umieszczonych oraz ubiegających się o umieszczenia w domach pomocy społecznej w latach 2018 - 2020

Wyszczególnienie		2018	2019	2020
Liczba skompletowanych wniosków		202	191	118
Liczba umieszczonych osób		124	113	63
w tym:	na terenie miasta	42	48	25
	poza miastem	82	65	38
Liczba osób oczekujących na umieszczenie		227	225	160
w tym:	na terenie miasta	109	104	73
	poza miastem	118	121	86

Źródło: Dane MOPS – opracowanie własne DPŚ

2.5 Pobyty w mieszkaniu chronionym

Pobyt w mieszkaniu chronionym przyznawany jest osobie, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu. Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą osoby tam przebywające, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia lub zastępującą pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Mieszkanie chronione zapewnia warunki do samodzielnego funkcjonowania w środowisku i integracji ze społecznością lokalną.

W Sosnowcu funkcjonuje jedno mieszkanie chronione prowadzone przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Jest ono przeznaczone dla 5 osób starszych i niepełnosprawnych. Mieszkanie mieści się przy ul. Piłsudskiego, posiada pięć jednoosobowych pokoi. Pobyt w mieszkaniu chronionym przyznawany jest w drodze decyzji administracyjnej. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 kwietnia 2018 r. w sprawie mieszkań chronionych wsparcie w mieszkaniu obejmuje m. in. usługi bytowe w postaci miejsca całodobowego pobytu, pracę socjalną, wykonywanie czynności niezbędnych w życiu codziennym dotyczących przemieszczania się, utrzymania higieny osobistej, ubierania się, sprzątanía, zakupów i przygotowywania posiłków, załatwiania spraw osobistych, realizacji kontaktów społecznych przez umożliwienie osobie utrzymywania więzi rodzinnych i uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej. W 2020 r. z pobytu w mieszkaniu skorzystało 7 osób. Na utrzymanie mieszkania (opłaty czynszowe, energię, opał, drobne remonty) w ubiegłym roku wydatkowano łącznie 26 509,61 zł.

2.6 Kierowanie osób niepełnosprawnych i starszych do udziału w zajęciach ośrodków wsparcia

Osoby starsze i niepełnosprawne, które wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych są kierowane do ośrodków wsparcia zapewniających inny rodzaj usług, tj. dziennych domów pomocy społecznej oraz środowiskowych domów samopomocy.

W Sosnowcu funkcjonują dwa dzienne domy pomocy społecznej przeznaczone dla osób w podeszłym wieku:

- Dzienny Dom Pomocy Społecznej z siedzibami przy ulicach:
  - Szymanowskiego 5a – 25 miejsc,
  - Szybikowej 8 – 35 miejsc.
- Dzienny Dom „Senior+” przy ulicy Żeromskiego 4b - 40 miejsc.

Dzienne domy świadczą usługi dla osób starszych polegające m. in. na organizowaniu zajęć terapeutycznych, relaksacyjnych, kulturalno-towarzyskich czy zapewnieniu posiłków. Ich działania nakierowane są na poprawę i utrzymanie sprawności fizycznej i zdrowotnej osób, rozwijanie różnorodnych zainteresowań. W ubiegłym roku z usług dziennych domów skorzystało 109 osób.

Dla osób niepełnosprawnych intelektualnie miasto oferuje pomoc w placówce specjalistycznej, jaką jest Dzienny Dom Pomocy Społecznej dla osób z niepełnosprawnością intelektualną przy ul. Grota Roweckiego 2. Dom dysponuje 15 miejscami dziennego pobytu oraz 2 miejscami całodobowymi okresowego pobytu. Dzienny Dom świadczy usługi dla osób dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu znacznym i głębokim

w szczególności: zapewnia opiekę, posiłki, organizuje zajęcia terapeutyczne, rehabilitację ruchową oraz kontakty społeczne. Każdy z podopiecznych może liczyć także na terapię indywidualną. Oprócz zajęć rehabilitacyjnych i relaksacyjnych personel stara się aktywizować podopiecznych, a w miarę ich możliwości usprawniać ich samoobsługę. W 2020 r. z usług dziennego domu skorzystało 26 osób, w tym 7 osób skorzystało z miejsc noclegowych.

W Sosnowcu funkcjonują również dwa środowiskowe domy samopomocy:

- Środowiskowy Dom Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi „SALVE” przy ul. Lenartowicza 73 – 60 miejsc, brak miejsc całodobowych,
- Środowiskowy Dom Samopomocy dla osób niepełnosprawnych intelektualnie przy ul. Grota – Roweckiego 2 – 35 miejsc pobytu dziennego i 3 miejsca całodobowe oraz filia Środowiskowego Domu Samopomocy dla osób niepełnosprawnych intelektualnie przy ul. Wojska Polskiego 86 – filia dysponuje 60 miejscami.

Środowiskowe domy samopomocy świadczą usługi m. in. poprzez pomoc osobom w ich readaptacji i rehabilitacji, integrację z otoczeniem, aktywizację społeczno-zawodową, prowadzenie zajęć psychoterapeutycznych, psychoedukacyjnych, poradnictwo dla uczestników i ich rodzin w sytuacjach kryzysowych i inne wymienione w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy.

W 2020 r. z usług środowiskowych domów samopomocy skorzystało 160 osób, w tym 6 osób skorzystało z pobytu całodobowego.

Z uwagi na sytuację pandemii zarówno Środowiskowe Domy Samopomocy, jak i Dienne Domy Pomocy Społecznej działające na terenie miasta zgodnie z poleceniami Wojewody Śląskiego nie prowadziły działalności. Dotychczasowi pensjonariusze DDPS skorzystali z pomocy w formie dostarczania im posiłków i produktów żywnościowych. Żywność do miejsca zamieszkania dostarczali pracownicy Centrum Usług Socjalnych i Wsparcia. W przypadku ŚDS uczestnicy mogli korzystać z zajęć prowadzonych on-line.

2.7 Zabezpieczenie schronienia dla osób bezdomnych

Jedną z przyczyn korzystania z pomocy społecznej jest bezdomność. Podstawowym świadczeniem, z którego korzystają bezdomni zwłaszcza w okresie zimowym jest udzielenie schronienia. Na terenie Sosnowca osoby bezdomne mogą korzystać z tymczasowych miejsc noclegowych w Ośrodku Opiekuńczym dla Bezdomnych przy ul. Piotrkowskiej 19 oraz w Noclegowni prowadzonej przez Caritas przy ul. Kaliskiej 25.

W 2020 r. w Ośrodku Opiekuńczym dla Bezdomnych schronienie znalazło 134 osób (102 mężczyzn i 32 kobiety). Ze schronienia w Noclegowni Caritas w 2020 r. skorzystało łącznie 56 mężczyzn, wszyscy zostali skierowani przez pracowników MOPS.

Tabel nr 10. Liczba osób bezdomnych korzystających ze schronienia na terenie Sosnowca w latach 2018– 2020

Wyszczególnienie	Liczba osób		
	2018	2019	2020
Ośrodek Opiekuńczy dla Bezdomnych	176	158	134
Noclegownia Caritas	85	80	56
Ogrzewalnia	177	166	268

Źródło: Dane MOPS – opracowanie własne DPŚ

Poza terenem miasta ze schronienia skorzystało 5 osób bezdomnych, dla których Sosnowiec był ostatnim miejscem zameldowania na pobyt stały.

Na okres zimy, tj. od 1 listopada do 30 kwietnia przy ul. Piotrkowskiej 23 w Sosnowcu uruchamiana jest Ogrzewalnia, która posiada 20 miejsc siedzących. Prawo do pobytu w Ogrzewalni mają osoby z terenu miasta Sosnowca, które same się zgłosiły, zostały przywiezione przez Policję, Straż Miejską lub Pogotowie. W ubiegłym roku z miejsca w Ogrzewalni skorzystało 268 osób bezdomnych, wśród których było 11 kobiet. Przy ul. Piotrkowskiej 17 funkcjonuje też Łaźnia, z której mogą skorzystać osoby skierowane przez pracownika socjalnego.

Realizacja zadania publicznego „Nie jesteś sam” - schronisko z usługami opiekuńczymi

W 2020 r. rozpoczęto współpracę z Caritas Diecezji Sosnowieckiej w zakresie realizacji zadania publicznego „Nie jesteś sam” polegającego na zapewnieniu schronienia z usługami opiekuńczymi dla 5 osób bezdomnych z terenu Sosnowca, które ze względu na niepełnosprawność, podeszły wiek, zły stan zdrowia wymagały pomocy w tej formie. Głównym zadaniem Schroniska było zapewnienie tym osobom całodziennego schronienia, noclegu, wyżywienia, podstawowych potrzeb bytowych, pomocy socjalnej, usług aktywizacyjnych i opiekuńczych - polegających na m. in. pomocy w czynnościach życia codziennego, w higienie osobistej i pielęgnacji w chorobie oraz pomocy w korzystaniu ze świadczeń zdrowotnych. Przez cały ubiegły rok z miejsca w Schronisku skorzystało 10 osób - 9 mężczyzn oraz 1 kobieta.

2.8 Współpraca z Aresztem Śledczym w zakresie pomocy dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością

W 2020 r. kontynuowano współpracę z Aresztem Śledczym w Sosnowcu. Zorganizowano jedno spotkanie pracowników MOPS z osadzonymi, w którym uczestniczyło 27 osób umieszczonych w areszcie oraz jedno spotkanie z kadrą Działu Penitencjarnego. Pracownicy Ośrodka w ramach projektu socjalnego „Skuteczny Powrót” przekazali osadzonym informacje o zasadach udzielania świadczeń z pomocy społecznej po opuszczeniu zakładu penitencjarnego, wyjaśniali zasady przyznawania świadczeń rodzinnych, dodatków

mieszkaniowych, ustalania stopnia niepełnosprawności, informowali o kryteriach dochodowych uprawniających do pomocy oraz możliwości skorzystania z poradnictwa prawnego i psychologicznego.

Z uwagi na zaostżenia spowodowane COVID-19 nie zorganizowano kolejnych spotkań. Tutejszy Ośrodek korespondował zarówno z zakładami penitencjarnymi, jak i osadzonymi. Po opuszczeniu zakładów penitencjarnych z różnych form pomocy skorzystały 104 osoby, w tym 15 osób ze schronienia.

2.9 Współpraca z innymi podmiotami oraz inicjowanie akcji pomocowych adresowanych do osób bezdomnych

Pracownicy socjalni wspólnie ze Strażą Miejską, Policją w okresie zimowym prowadzą lustracje pomieszczeń niemieszkalnych, kanałów, ogródków działkowych, dworców PKP itp.

Pracownicy motywują osoby bezdomne do zmiany stylu życia, udzielają informacji o formach i zasadach korzystania ze świadczeń pomocy społecznej, osoby bezdomne uzależnione głównie od alkoholu motywują do podjęcia leczenia. W wyniku podjętych działań 18 osób (wcześniej niekorzystających ze schronienia) skorzystało z miejsca w Ogrzewalni, 6 podjęło leczenie uzależnień, 8 osób wróciło do ościennych miast, z którymi były wcześniej związane i kolejne 4 wróciły do innych gmin właściwych.

W 2020 r. odebrano różne zgłoszenia ze szpitali, dotyczące m. in. ustalenia uprawnień do świadczeń zdrowotnych, zabezpieczenia schronienia, usług opiekuńczych w miejscu pobytu lub miejscu zamieszkania, zabezpieczenia odzieży i obuwia, ustalenia ewentualnej rodziny zobowiązanej do sprawienia pogrzebu lub sprawienia pogrzebu przez gminę.

Osoby bezdomne - uzależnione motywowano do zmiany sposobu funkcjonowania, w szczególności do niwelowania deficytów, rozpoczęcia leczenia specjalistycznego, w tym leczenia uzależnień. Dla 14 osób ustalono terminy leczenia w placówkach stacjonarnych.

W 2020 r. 14 osób bezdomnych otrzymało lokale z zasobów miasta, a kolejnych 16 osób bezdomnych uzyskało uprawnienia do najmu takich lokali i oczekują na wskazanie lokalizacji lub zakończenie remontu. 4 osoby bezdomne wynajęły mieszkania we własnym zakresie.

2.10 Sprawienie pogrzebu

Sprawienie pogrzebu jest zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym i odbywa się w sposób ustalony przez gminę, zgodnie z wyznaniem zmarłego. Zwłoki niepochowane przez rodzinę, nieprzekazane uczelniom medycznym powinny być pochowane przez gminę, na terenie której nastąpił zgon. W 2020 r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu przyjął 106 zgłoszeń o potrzebie zlecenia kompleksowej usługi pogrzebowej. W 46 przypadkach pracownicy w wyniku prowadzenia wszechstronnych działań, w tym pracy socjalnej, przekazali realizację pogrzebów rodzinom, które wstępnie nie wyrażały zgody na to, bądź nie znane było ich miejsce zamieszkania. Gmina Sosnowiec w ramach środków własnych zrealizowała 60 pogrzebów. W 19 przypadkach MOPS wystąpił o zwrot kosztów do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Ostatecznie po dokonaniu refundacji przez ZUS, Gmina Sosnowiec wydatkowała na to zadanie łącznie 55 114,76 zł.

2.11 Działania związane z COVID-19

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu od dnia 16.03.2020 r. rozpoczął działania związane z przeciwdziałaniem rozprzestrzeniania się wirusa SARS-CoV-2. Na podstawie codziennie przekazywanych przez Sanepid, Wydział Zarządzania Kryzysowego oraz Policję informacji o osobach będących w kwarantannie niezwłocznie nawiązywany był kontakt z każdą z nich. W rozmowach telefonicznych ustalano bieżące potrzeby oraz ich ogólną sytuację. Spośród osób poddanych kwarantannie 400 skorzystało z pomocy w formie artykułów spożywczych o łącznej wartości 20 222,01 zł. O potrzebie przygotowania paczki żywnościowej tutejszy Ośrodek informował Centrum Usług Socjalnych i Wsparcia w Sosnowcu. Produkty zakupywane były i dostarczane w bezpieczny sposób przez pracowników CUSiW.

W związku ze zgłaszanym również przez wiele osób problemem z wynoszeniem śmieci nawiązana została współpraca w tym zakresie z Miejskim Zakładem Usług Komunalnych. Pracownik MOPS z chwilą otrzymania informacji o potrzebie usunięcia nieczystości z mieszkania osoby objętej kwarantanną niezwłocznie przekazywał do MZUK adres mieszkania. Sytuacja taka miała miejsce w 15 przypadkach.

Potrzebę pomocy psychologicznej w okresie trwania epidemii zgłosiła jedna osoba pozostająca w kwarantannie, którą skontaktowano z psychologiem tutejszego Ośrodka.

Wielokrotnie nawiązywano kontakt z pracownikami Sanepidu w sprawach przyspieszenia wykonania testów na obecność wirusa powodującego chorobę COVID-19 na prośbę osób objętych kwarantanną. Jedna osoba, która napotkała na utrudnienia z organizacją pochówku dla bliskiej rodziny w związku ze stanem epidemii, została przez pracownika MOPS przeprowadzona przez wszystkie procedury z tym związane.

Pracownicy socjalni Zespołu ds. Usług tutejszego Ośrodka na bieżąco monitorowali poprzez kontakt telefoniczny sytuację osób starszych, niepełnosprawnych i niezaradnych objętych pomocą usługową. W trosce o ich zdrowie i bezpieczeństwo Firma świadcząca usługi opiekuńcze otrzymała od tutejszego Ośrodka 170 sztuk maseczek ochronnych wielokrotnego użytku.

Coroczny projekt „Klub Seniora” kierowany do osób starszych w wieku 60+ w okresie od 11 marca do 31 maja 2020 r. działał w trybie on-line oraz nie realizował zajęć rehabilitacyjnych ze względu na sytuację pandemiczną. Ponadto w tym okresie opiekun klubu podjął się zadania wykonania maseczek na potrzeby pracowników Ośrodka. Od 1 czerwca 2020 r. wznowiono działalność klubu z obostrzeniem pozwalającym na zajęcia w 5 osobowych grupach oraz przywrócono zajęcia rehabilitacyjne. Sytuacja pandemiczna od 19 października 2020 r. ponownie spowodowała przejście w tryb on-line. W projekcie wzięły udział 33 osoby.

Na stronach internetowych Ośrodka oraz Urzędu Miejskiego podany był numer telefonu dla osób pozostających w kwarantannie, które również poza godzinami pracy MOPS mogły nawiązać kontakt z wyznaczonym pracownikiem.

3. Inne działania realizowane na podstawie ustawy o pomocy społecznej i innych ustaw

3.1 Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

Pracownicy socjalni zajmujący się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie realizują swoje zadania na podstawie ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Od marca 2016 r. pracownicy socjalni wspólnie z sosnowieckimi policjantami realizują projekt partnerski pt. „Schronienie na lata to dom mama, tata” - patrol przyjazny dziecku. Projekt skierowany jest do rodzin z dziećmi, w których występuje podejrzenie przemocy, nadużywania alkoholu bądź innych środków psychoaktywnych. Bezpośrednimi adresatami projektu są dzieci i ich rodzice/prawni opiekunowie, a pośrednimi-instytucje podejmujące działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz mieszkańcy Sosnowca. Głównym celem projektu jest zapewnienie bezpieczeństwa oraz pomocy dzieciom i osobom dotkniętym przemocą poprzez powołanie i wdrożenie systemu dwuosobowych „patrolu przyjaznych dziecku”, składających się z pracownika MOPS i funkcjonariusza Policji. W okresie styczeń-luty 2020 r. patrol dyżurował trzy razy w tygodniu w godzinach popołudniowo – wieczornych (od 16:00 do 22:00), w okresie od marca do czerwca 2020 r. realizacja zadań patrolu została zawieszona z uwagi na ogłoszenie stanu epidemii wirusa SARS-CoV-2, natomiast od lipca do grudnia 2020 r. patrol wyjeżdżał jeden raz w tygodniu. Łącznie w 2020 r patrol wyjechał 52 razy, a pracownicy socjalni pełnili całonocne dyżury telefoniczne przez 38 tygodni.

Patrole odwiedzały rodziny tam, gdzie było zagrożone bezpieczeństwo i życie dziecka/dzieci, np. spowodowane nadużywaniem alkoholu przez opiekunów. Informacje o projekcie „Schronienie na lata to dom mama tata”- patrol przyjazny dziecku docierały do mieszkańców Sosnowca różnymi sposobami, m.in. podczas wystąpień telewizyjnych czy audycji radiowych, w których uczestniczyli pracownicy Ośrodka.

Dane statystyczne za okres od stycznia do grudnia 2020 r.:

- a) do monitoringu zostało zgłoszonych 170 rodzin (w których było 328 dzieci) z czego:
  - w 111 rodzinach było podejrzenie nadużywania alkoholu,
  - w 16 rodzinach było podejrzenie występowania narkotyków, dopalaczy,
  - w 38 rodzinach było podejrzenie występowania przemocy,
  - w 58 rodzinach było podejrzenie zaniedbań opiekuńczo-wychowawczych,
  - w 52 rodzinach było podejrzenie występowania problemów opiekuńczo-wychowawczych,
  - w 22 rodzinach podano inne przyczyny np.: niepełnosprawność, demoralizacja, nierealizowanie obowiązku szkolnego, awantury, kradzieże nieletnich, próby samobójcze,
- b) patrol zabezpieczył 3 dzieci – 2 dzieci zostało przekazanych pod opiekę najbliższej rodziny a 1 dziecko do rodziny zastępczej.
- c) skierowano 4 pisma do Sądu Rejonowego w Sosnowcu IV Wydział Rodzinny i Nieletnich o wgląd w sytuację rodziny.

Jedną z przyczyn korzystania z pomocy społecznej jest przemoc w rodzinie. Ośrodek obok katalogu świadczeń udzielanych rodzinom dotkniętym przemocą na podstawie ustawy o pomocy społecznej, realizuje również zadania ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i prowadzi obsługę organizacyjno-techniczną

Miejskiego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, w których pracach aktywnie uczestniczą pracownicy Ośrodka.

W 2020 r. cały teren miasta Sosnowca obsługiwało czterech pracowników socjalnych (koordynatorów grup roboczych) oraz jedna osoba obsługująca administracyjnie pracę zespołu.

Głównym narzędziem pracy Zespołu jest Niebieska Karta sporządzana na podstawie *Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”*. W przypadku sporządzenia formularza „Niebieska Karta – A” Zespół Interdyscyplinarny może powoływać grupy robocze. W skład grup roboczych wchodzi przedstawiciele: jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, jak również kuratorzy sądowi, przedstawiciele innych podmiotów, specjaliści w dziedzinie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Należy nadmienić, że pracownicy socjalni pracują z każdym członkiem rodziny osobno, co oznacza, że praca ich jest bardziej czasochłonna, skomplikowana i wymagająca. Na bieżąco prowadzą wszelkiego rodzaju poradnictwo w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, m.in.:

- diagnozują sytuację oraz potrzeby osoby i rodziny,
- tworzą plany bezpieczeństwa dla osób doznających przemocy,
- udzielają informacji o możliwościach uzyskania pomocy prawnej, psychologicznej, socjalnej i pedagogicznej,
- informują o formach pomocy dzieciom doznającym przemocy - instytucjach i podmiotach świadczących tę pomoc,
- prowadzą rozmowy z osobami podejrzanymi o stosowanie przemocy,
- kierują osoby podejrzanane o stosowanie przemocy na zajęcia korekcyjno-edukacyjne.

W momencie pojawienia się dysfunkcji w funkcjonowaniu rodziny instytucje i służby działające w obszarze wspierania rodziny zobowiązane są do podjęcia na jej rzecz szeregu określonych działań. Dzięki pracy metodami interdyscyplinarnymi na terenie Sosnowca stworzyła się platforma współpracy między instytucjami oraz buduje się społeczne zaufanie do kompetencji instytucji pomagających. Rodzina nie trafia do anonimowej instytucji, lecz pod opiekę ludzi, którzy potrafią zapewnić jej pomoc.

Łącznie w 2020 r. pracownicy socjalni udzielili pomocy i wsparcia 361 rodzinom, w których występuje/występowała przemoc lub podejrzenie występowania przemocy. Zostało sporządzonych 283 formularzy „Niebieska Karta”, z czego wszczęto 139 procedur. Z poprzednich lat do dalszej realizacji przeszło 65 procedur. W 157 rodzinach pracownicy pracowali poza procedurą „Niebieskiej Karty”. Pracownicy socjalni wzięli udział w 1 300 posiedzeniach grup roboczych

Tabela nr 11. Działania Miejskiego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w 2020 r.

Wyszczególnienie		Liczba
Liczba rodzin, którym udzielono wsparcia/pomocy		361
Liczba prowadzonych procedur „Niebieska Karta”		204
Liczba rodzin prowadzonych rodzin poza procedurą		144
Liczba rodzin w pracy socjalnej (bez formularza A)		13
Liczba powołanych grup roboczych		139
Liczba posiedzeń grup roboczych		1300
Liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart-A”		283
w tym przez przedstawiciela:	Policji	250
	MOPS	22
	Oświaty	9
	Ochrony Zdrowia	1
	Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	1
Liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart-C”		161
Liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart-D”		113
Liczba zgłoszeń do Sądu/Prokuratury		61
Liczba spotkań zespołu Interdyscyplinarnego		4
Liczba spotkań podzespołu		13
Liczba zarejestrowanych pism		2170

Źródło: Dane MZIPPwR – opracowanie własne DPŚ

3.2 Klub Integracji Społecznej

Klub Integracji Społecznej jest elementem wewnętrznej struktury organizacyjnej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Działalność Klubu Integracji Społecznej prowadzona jest w oparciu o ustawę o zatrudnieniu socjalnym, ustawę o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz ustawę o pomocy społecznej. Działania Klubu prowadzone są na podstawie regulaminu zatwierdzonego przez Dyrektora Ośrodka.

Celem Klubu jest wspieranie i rozwijanie aktywności społecznej oraz przeciwdziałanie zjawisku bezrobocia wśród mieszkańców Sosnowca, ze szczególnym uwzględnieniem osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Klub Integracji Społecznej w Sosnowcu spełnia wiele funkcji, w tym:

- przygotowuje i prowadzi warsztaty,
- oferuje poradnictwo społeczno- zawodowe specjalistów reintegracji zawodowej,
- oferuje nieodpłatny dostęp do telefonu oraz sprzętu komputerowego w celu poszukiwania pracy dla uczestników Klubu,
- oferuje pomoc w przygotowaniu profesjonalnych dokumentów aplikacyjnych,
- oferuje dostęp do aktualnych ofert pracy oraz szkoleń i kursów podnoszących lub uzupełniających kwalifikacje zawodowe.

Zajęcia w Klubie prowadzone były w 2020 r. w formie indywidualnej i grupowej, a także udzielano porad telefonicznie z uwagi na ograniczenia związane rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2. Dla osób zakwalifikowanych do grup warsztatowych odbywały się zajęcia aktywizacyjne i psychoedukacyjne. Prowadzącymi zajęcia byli: pracownicy socjalni, doradcy zawodowi, a także pracownicy z instytucji współpracujących z Klubem: Centrum Edukacji i Pracy Młodzieży z Katowic, a także Punktów Pośrednictwa Pracy z Katowic, Sosnowca oraz Dąbrowy Górniczej.

Działania Klubu Integracji Społecznej

W ramach projektu „Aktywizacja zawodowa – dyżury w Centrum Edukacji i Pracy Młodzieży OHP w Katowicach” w zakresie aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych w Klubie został utworzony Punkt Pośrednictwa Pracy, w którym osoby poszukujące pracy przy pomocy doradców zawodowych i pośredników pracy miały możliwość zapoznania się z aktualnymi ofertami pracy, bezpośrednio mogły porozmawiać z pracodawcą i złożyć CV. Dyżury doradców zawodowych i pośredników pracy odbywały się raz w tygodniu po 2 godziny, jednak z uwagi na obowiązujące obostrzenia związane z ogłoszeniem pandemii Covid-19, zakres spotkań został bardzo ograniczony. W spotkaniach z pracodawcami organizowanymi we współpracy z Centrum Edukacji i Pracy Młodzieży z Katowic w zakresie aktywizacji zawodowej wzięło udział 34 osoby, którym przedstawiono 143 oferty pracy.

Wzorem lat ubiegłych, w 2020 r. prowadzone było poradnictwo indywidualne i zawodowe, w ramach którego, uczestnicy KIS otrzymywali pomoc w zakresie doradztwa zawodowego, pisania CV i listów motywacyjnych. Specjaliści reintegracji zawodowej sporządzili 41 CV, a trenerzy pracy w ramach projektu pozakonkursowego „Tacy sami, bez ściany między nami” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014 – 2020, Oś Priorytetowa IX, Włączenie społeczne, Działanie 9.1. Aktywna integracja, Podziałanie 9.1.6. Programy aktywnej integracji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, sporządzili 20 CV. Pomoc tego rodzaju skierowana była do osób zarówno korzystających z systemu pomocy społecznej, jak i mieszkańców miasta Sosnowca posiadających potrzebę skorzystania z takiego rodzaju pomocy. Z poradnictwa dwóch trenerów pracy w ramach projektu pozakonkursowego skorzystało 95 osób a porad udzielono 1 033 w tym zakresie. Natomiast w ramach doradztwa zawodowego prowadzonego przez specjalistów reintegracji zawodowej w KIS udzielono 206 porad dla 113 osób. W ramach doradztwa zawodowego dla uczestników projektu „Tacy sami bez ściany między nami” specjalista reintegracji zawodowej KIS przeprowadził 34 porady dla 30 osób.

W ramach realizowanego projektu pozakonkursowego „Tacy sami, bez ściany między nami” zatrudniony na umowę zlecenie - Specjalista ds. staży, udzielił porad w ramach tej usługi dla 67 osób, w wymiarze 287 porad, natomiast 16 osób podjęło staż u pracodawców z terenu Sosnowca.

Jednym ze stałych działań promocyjnych Klubu, mającym na celu zwiększenie dostępności do aktualnych ofert pracy, jest tablica z aktualizowanymi na bieżąco ofertami pracy pozyskiwanymi z Internetu, prasy oraz z firm zajmujących się pośrednictwem pracy, współpracujących z Klubem. Inicjatywa ta od kilku lat cieszy się dużym zainteresowaniem mieszkańców Sosnowca nieposiadających dostępu do Internetu i bieżącej prasy.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu – Klub Integracji Społecznej, jako podmiot zaangażowany w organizację prac społecznie użytecznych, przekazuje do Powiatowego Urzędu Pracy listę osób bezrobotnych, bez prawa do zasiłku, korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, które mogą wykonywać na terenie miasta Sosnowca prace społecznie użyteczne. W 2020 r. KIS przekazał listy z 208 osobami wytypowanymi do prac społecznie użytecznych przez pracowników socjalnych. Z informacji uzyskanych z PUP Sosnowiec wynika, że w 2020 r. do wykonywania prac społecznie użytecznych skierowano 59 osób, w ramach tych prac 33 osoby podjęły pracę.

Mając na uwadze sytuację osób bezrobotnych, rodzin dysfunkcyjnych objętych pomocą tutejszego Ośrodka ważne było podejmowanie inicjatyw w organizacji czasu wolnego dla ich dzieci w okresie ferii zimowych i wakacji. W okresie ferii zimowych zrealizowano projekt socjalny „Ferie w KIS”. W ramach projektu dzieci miały możliwość spędzenia czasu wolnego aktywnie, mogły skorzystać z wielu atrakcji oraz poszerzyć swoją wiedzę poprzez zabawę o wiele ciekawych informacji. W projekcie tym wzięło udział 18 dzieci. Natomiast w okresie wakacji zrealizowano kolejny projekt socjalny we współpracy z Centrum Edukacji i Pracy Młodzieży w Katowicach „Wakacje-zdrowo na sportowo w KIS”. Projekt ten pozwolił skorzystać dzieciom z ciekawych atrakcji w formie zabawy, sportu i wykładów merytorycznych. Przybliżono uczestnikom zagadnienia związane ze zdrową żywnością oraz zdrowym stylem życia. W projekcie wzięło udział 13 dzieci.

Tabela 12. Liczba udzielonych porad w Klubie Integracji Społecznej w 2020 r.

Lp.	Rodzaj działań	Liczba porad udzielanych w KIS	
		w ramach Projektu „Tacy sami bez ściany między nami”	poza projektem
1.	Poradnictwo indywidualne	x	1
2.	Doradztwo zawodowe	34	216
3.	Trenerzy pracy	1033	x
4.	Specjalista ds. staży	287	x
Łącznie		1 571	

Źródło: Dane KIS – opracowanie własne DPŚ

W 2020 r. Klub Integracji Społecznej realizował także projekty na rzecz osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym:

- **Praca od nowa** - uczestnikami projektu socjalnego byli bezrobotni mieszkańcy Sosnowca, korzystający ze świadczeń pomocy społecznej, poszukujący zatrudnienia, a także osoby, które opuściły zakłady penitencjarne. Celem projektu było podjęcie działań w zakresie aktywizacji zawodowej oraz przełamanie barier hamujących wejście na rynek pracy tych osób. W projekcie wzięły udział 2 osoby. Ograniczenia i trwające obostrzenia spowodowały trudności w realizacji projektu.
- **Warsztaty z edukacji uzależnień** - uczestnikami projektu były osoby bezrobotne, pozostające bez pracy, uzależnione lub zagrożone uzależnieniem od alkoholu będące jednocześnie mieszkańcami Sosnowca, korzystającymi z systemu pomocy społecznej, objęte kontraktem socjalnym. Celem projektu było zwiększenie świadomości uczestników na temat uzależnień i ich skutków, a także radzenie sobie z tym problemem. W projekcie wzięło udział 10 osób.

We wszystkich projektach i innych działaniach realizowanych w KIS łącznie uczestniczyło 248 osób, natomiast zatrudnienie podjęło 70 osób.

3.3 Wolontariat Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

Wolontariat Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowcu funkcjonuje od lutego 2008 r., a od 3 grudnia 2018 r. wchodzi w skład Zespołu Pracy Socjalnej. Wolontariusze współpracują z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w oparciu o porozumienie o wykonywaniu świadczeń wolontaryjnych na podstawie Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (tekst jednolity: Dz.U. 2020 r. poz. 1057). Wolontariusze Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej mogą sami wybrać działania w ramach których wykonują swoje zadania np. „Praktykant z pasją”- to wolontariusz, który dzieli się z dziećmi i osobami starszymi swoimi pasjami podczas prowadzonych zajęć plastycznych, muzycznych, pomaga w codziennej pracy personelu dziennych domów pomocy. Z kolei „Korepetytor”- to wolontariusz, który pomaga dzieciom i młodzieży w odrabianiu lekcji oraz w nadrabianiu zaległości w nauce, natomiast „Wolontariusz do akcji charytatywnych, promocyjnych i obsługi projektów socjalnych”- to osoba, która chciałaby pomagać okazjonalnie, czującą się dobrze w grupie.

Przez cały okres współpracy wolontariusz otrzymuje na bieżąco wsparcie ze strony koordynatora. Część wolontariuszy podejmuje długoterminową współpracę z Ośrodkiem, a inni włączają się w działania na okres od 3 do 12 miesięcy i z uwagi na m.in. zmianę sytuacji życiowej zawieszają swoje działania wolontaryjne.

W 2020 r. współpracę z sosnowieckim Ośrodkiem podjęło 50 wolontariuszy.

Tabela nr 13. Wiek uczestników Wolontariatu w 2020 r.

Lp.	Wiek uczestników Wolontariatu	%	Liczba
1.	14 do 18 r. ż.	22%	11
2.	19 do 30 r. ż.	36%	18
3.	31 do 50 r. ż.	32%	16
4.	Powyżej 51 r. ż.	10%	5

Źródło: Dane MOPS – opracowanie ZPS

Tabela 14. Uczestnicy Wolontariatu według płci w 2020 r.

Wyszczególnienie	Liczba
Kobiety	38
Mężczyźni	12
Razem	50

Źródło: Dane MOPS – opracowanie ZPS

W 2020 r. pomocą wolontaryjną objęto 108 osób korzystających ze wsparcia tutejszego Ośrodka oraz 17 osób w ramach programu „Wspieraj Seniora”.

Tabela nr 15. Działania wolontaryjne podejmowane w 2020 r.

Rodzaj wykonywanych działań	Liczba wolontariuszy
Liczba wolontariuszy przydzielonych do zadań, w tym:	43
do osób indywidualnych	15
do pracy z dziećmi np. korepetycje	11
do zadań akcyjnych	23
do projektu socjalnego „Niezależne Życie”	19

Źródło: Dane MOPS – opracowanie ZPS

Działania wolontaryjne Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowcu prowadzone są zarówno w placówkach pomocy społecznej jak również w miejscu zamieszkania podopiecznych (pomoc indywidualna). Działania podejmowane w miejscu zamieszkania dostosowywane są do indywidualnych potrzeb osób wymagających wsparcia.

W ramach pomocy indywidualnej wolontariusze m.in.: pomagają osobom starszym i niepełnosprawnym w codziennych czynnościach, organizują czas wolny, pomagają w dotarciu do lekarza. Pracując indywidualnie z dziećmi oraz z rodzinami, w tym z rodzinami wielodzietnymi, pomagają m.in.: w organizowaniu czasu wolnego, w nauce, w opiece nad dziećmi. Dodatkowo wolontariusze biorą czynny udział w różnego rodzaju

projektach, tak o zasięgu lokalnym jak i ogólnopolskim, jak również współorganizują lub wspierają działania innych podmiotów działających na rzecz poprawy życia lokalnych społeczności.

Rok 2020 miał obfitować również w wiele działań wolontariuszki w ramach projektów socjalnych i pomocy indywidualnej. Ogłoszenie wybuchu pandemii i liczne ograniczenia, które pojawiły się od marca w związku z COVID-19 zweryfikowały te plany.

W 2020 r. kontynuowany jest projekt wolontaryjny „Niezależne życie” na rzecz osób korzystających ze wsparcia Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowcu i ujęty w planie realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych miasta Sosnowca na rok 2020. Celem projektu jest aktywizacja i integracja osób starszych, promowanie aktywnego starzenia się. Ważną częścią projektu jest wsparcie osób starszych i z niepełnosprawnością, które bez pomocy osób drugich nie są w stanie samodzielnie funkcjonować. W ramach projektu podjęto następujące działania:

- indywidualne wsparcie w miejscu zamieszkania polegające na załatwianiu spraw urzędowych, sprzątanii, zakupach, drobnych naprawach, pomocy w dotarciu do lekarza. Pomocą objęto 19 osób przy wsparciu 15 wolontariuszy,
- wsparcie dla osób starszych i z niepełnosprawnością przebywających w Dziennym Domu Pomocy Społecznej "Senior +". Wolontariusze pomagają zorganizować i wypełnić seniorom dzień poprzez prowadzenie różnych zajęć edukacyjnych, oraz zwykłą towarzyską rozmowę. Podjęto również działania w celu zagospodarowania terenu wokół Dziennego Domu, aby Seniorzy mogli jeszcze efektywniej spędzać czas na świeżym powietrzu w ciepłe dni. Wykonano wstępną aranżację, uporządkowano teren, zabezpieczono ścieżki do spacerów, odświeżono i pomalowano ławeczki. W działaniach pomocowych uczestniczyło łącznie 12 wolontariuszy,
- 10 września 2020 r. – wolontariuszki, które na co dzień są studentkami Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach na kierunku „Doradztwo filozoficzne i coaching” przeprowadziły z seniorami Dziennego Domu Pomocy Społecznej „Senior +” zajęcia „Poznaj siebie na nowo” oparte na teście osobowości, przedstawieniu zalet i wad danej osobowości, mocnych i słabych stron w określonej sytuacji,
- Sytuacja epidemiczna sprawiła, że w grudniu placówki DDPS zostały zamknięte. Pracownicy każdego dnia dowozili im do domu posiłki a w dniach 17-18 grudnia 2020 r. wspólnie z 2 wolontariuszami MOPS wyruszyli do seniorów dostarczając im posiłek i świąteczne upominki. Ozdoby świąteczne dla seniorów uczestniczących w projekcie „Niezależne Życie” przygotowali wolontariusze oraz uczniowie Szkoły Podstawowej nr 9 w Sosnowcu.

Wolontariusze MOPS w Sosnowcu uczestniczą w działaniach Klubów Mieszkańca w ramach PAL i pomagają w organizacji zajęć dla seniorów, dzieci, prowadzą korepetycje dla uczniów szkół podstawowych. W okresie pandemii prowadzono zajęcia online z wykorzystaniem podstawowych rozwiązań w pracy na odległość, tj. poczty elektronicznej, komunikatorów internetowych oraz telefonu. Zdarza się, że Wolontariusze prowadzą również korepetycje w miejscu zamieszkania dziecka, dotyczy to środowisk objętych wsparciem Sekcji Asysty Rodzinnej w uzasadnionych sytuacjach, gdzie występuje w rodzinie, np. niepełnosprawność.

W roku 2020 z takiej pomocy skorzystało 21 dzieci przy wsparciu 11 wolontariuszy.

Po raz 5 udało się zorganizować akcję „Zawieszony pączek”. W okresie 14-20 luty 2020 r. każdy klient wraz z zakupem bądź zamówieniem dla siebie pączków mógł zakupić także pączki na cel akcji. Za sprawą akcji, którą zorganizowali pracownicy sosnowieckiej agencji stacji SHELL w partnerstwie z Wolontariatem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowcu oraz dzięki darczyńcom w dniu 20 lutego 2020 r., tj. w Tłusty Czwartek do środowisk objętych wsparciem systemu pomocy społecznej trafiło 581 pączków.

Dodatkowo wolontariusze MOPS brali czynny udział w różnego rodzaju projektach o zasięgu lokalnym i ogólnopolskim, a także współorganizowali lub wspierali działania innych podmiotów adresowane do mieszkańców Sosnowca, m.in.:

- Od 18 marca 2020 r. wolontariusze MOPS Sosnowiec wraz z harcerzami sosnowieckiego ZHP z 1 Sosnowieckiej Drużyny Wędrowniczej „Huragan” oraz 89 Sosnowieckiej Drużyny Wielopoziomowej „Bieszczadzkie Anioły” włączyli się w pomoc na rzecz osób starszych. W tym czasie świadczyli pomoc w robieniu zakupów, wyprowadzaniu psów, załatwianiu spraw urzędowych czy dostarczaniu niezbędnych leków z apteki- z tej formy pomocy skorzystało do grudnia 2020 r. 80 mieszkańców Sosnowca przy wsparciu 7 wolontariuszy
- W okresie 09-16 kwietnia 2020 r. wolontariusze MOPS Sosnowiec wraz z harcerzami sosnowieckiego ZHP z 1 Sosnowieckiej Drużyny Wędrowniczej „Huragan” oraz 89 Sosnowieckiej Drużyny Wielopoziomowej „Bieszczadzkie Anioły” włączyli się w akcję dostarczania maseczek ochronnych do osób starszych objętych wsparciem usług opiekuńczych świadczonych przez MOPS w Sosnowcu - maseczki dostarczono do 301 osób przy wsparciu 4 wolontariuszy.
- W dniach 21-23 grudnia 2020 r. wolontariusze MOPS włączyli się w akcję organizowaną przez CUSiW „Wigilia w dobie COVID-19”. Akcja polegała na dostarczeniu paczek świątecznych do osób samotnych, zakwalifikowanych do pomocy. W akcji uczestniczyło 12 wolontariuszy MOPS.
- Od 20 października 2020 r. gmina Sosnowiec przystąpiła do realizacji programu rządowego „Wspieraj seniora”. Założenia programu dotyczyły pomocy dla osób 70+ w robieniu zakupów, wyprowadzaniu psów, wykupu leków w aptecce czy opłaceniu bieżących rachunków. W okresie od listopada do grudnia 2020 r. z takiej pomocy skorzystało 17 seniorów przy wsparciu 14 wolontariuszy.

III. Programy i projekty realizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

1. Realizacja Programu „Opieka wytchnieniowa – edycja 2020”

W roku 2020 r. analogicznie do 2019 r. pozyskano z Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej środki finansowe pochodzące z Funduszu Solidarnościowego na realizację programu „Opieka wytchnieniowa” – edycja 2020”.

Członkowie rodzin i opiekunowie osób niepełnosprawnych mogli skorzystać z usług opiekuńczych w ramach pobytu dziennego w miejscu zamieszkania osoby niepełnosprawnej. W okresie od września do grudnia

2020 r. ze wsparcia skorzystało 50 osób, z tego 25 osób dorosłych z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności i 25 dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności.

Usługi opiekuńcze w postaci czasowego odciążenia od codziennych obowiązków łączących się ze sprawowaniem opieki, zapewnienie czasu na odpoczynek i regenerację świadczone były przez 33 opiekunów zatrudnionych przez MOPS na podstawie umów zleceń. Łączna liczba zrealizowanych godzin wyniosła 11 467,5 na łączną kwotę 582 375,00 zł (środki Funduszu stanowią kwotę 465 900,00 zł tj. 80% dofinansowania).

2. Realizacja Programu „Asystent osoby niepełnosprawnej – edycja 2019-2020”

Gmina Sosnowiec w okresie od lipca do grudnia 2020 roku realizowała Program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej edycja 2019-2020 r.” Program zapewniał usługę asystenta, mającą na celu pomoc pełnoletnim osobom niepełnosprawnym ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności w wykonywaniu codziennych czynności oraz w funkcjonowaniu w życiu społecznym, poprzez skorzystanie z usługi asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej. Usługi asystenta w szczególności polegały na pomocy asystenta w:

- wyjściu, powrocie oraz/lub dojazdach w wybrane przez uczestnika Programu miejsce (np. dom, praca, placówki oświatowe i szkoleniowe, świątynie, placówki służby zdrowia i rehabilitacyjne, gabinety lekarskie, urzędy, znajomi, rodzina, instytucje finansowe, wydarzenia kulturalne/rozrywkowe/społeczne/ sportowe itp.),
- wyjściu, powrocie oraz/lub dojazdach na rehabilitację i zajęcia terapeutyczne,
- zakupach, z zastrzeżeniem aktywnego udziału uczestnika Programu przy ich realizacji,
- załatwieniu spraw urzędowych,
- nawiązaniu kontaktu/współpracy z różnego rodzaju organizacjami,
- korzystaniu z dóbr kultury (tj. muzeum, teatr, kino, galerie sztuki, wystawy itp.).

Z udziału w Programie skorzystało 38 osób z niepełnosprawnościami w tym 33 osoby z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności oraz 5 osób z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, dla których usługi asystenckie świadczyło 15 asystentów. W sumie zrealizowano 3 122,5 godziny usług asystenckich w 100% ze środków z Funduszu Solidarnościowego w kwocie 98 779,21 zł.

3. Realizacja projektów rewitalizacyjnych - „Miejski Ośrodek Rozwoju Społecznego” oraz „Aktywne Centrum – Szansa dla Nas!”

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w latach 2018 – 2020 we współpracy z miastem Sosnowiec oraz w partnerstwie ze Stowarzyszeniem – Instytutem Współpracy i Partnerstwa Lokalnego realizował projekt pn. „Miejski Ośrodek Rozwoju Społecznego” w rewitalizowanym obiekcie Miejskiego Domu Kultury „Kazimierz” oraz w Parku im. Jacka Kuronia (tzw. muszelka). W ramach projektu Ośrodek odpowiedzialny był za animację lokalnej społeczności oraz rozwój. Koszt projektu po stronie realizowanych przez Ośrodek działań w 2020 r. wyniósł 130 670,95 zł.. Kolejnym działaniem realizowanym wraz z miastem Sosnowiec jest projekt „Aktywne

Centrum – Szansa dla Nas!”, którego celem było wzmocnienie potencjału społecznego i zawodowego lokalnej społeczności zamieszkującej dzielnicę Centrum, poprzez realizację programu aktywności lokalnej, społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Koszt projektu po stronie działań realizowanych przez Ośrodek w 2020 r. wyniósł 130 275,93 zł. W ramach ww. projektów było świadczone nieodpłatne poradnictwo prawne i psychologiczne dla uczestników projektów oraz mieszkańców poszczególnych dzielnic. Z uwagi na ogłoszony stan epidemii realizacja projektów została przedłużona o 7 miesięcy (tj. do końca września 2020 r.) tak, aby umożliwić osiągnięcie rezultatów przedsięwzięć.

W celu przeciwdziałania w rozprzestrzenianiu się wirusa Sars-Cov-2 zajęcia i spotkania z uczestnikami projektów odbywały się w formie zdalnej lub kiedy było to możliwe w formie stacjonarnej z zachowaniem reżimu sanitarnego.

4. Realizacja projektu konkursowego – „Sosnowiec dla Rodziny”

W 2020 r. Ośrodek kontynuował realizację projektu „Sosnowiec dla Rodziny”, współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 Oś Priorytetowa IX Włączenie społeczne, Działanie 9.2 Dostępne i efektywne usługi społeczne i zdrowotne, Poddziałanie 9.2.5. Rozwój usług społecznych.

Cel główny projektu zakłada poprawę funkcjonowania 104 osób - kobiet i mężczyzn z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wsparcie i rozwijanie kompetencji 65 osób - kobiet i mężczyzn sprawujących pieczę zastępczą oraz kandydatów/kandydatki na rodziny zastępcze zawodowe/niezawodowe. Wobec poszczególnych osób biorących udział w projekcie cel osiągnięty jest dzięki zastosowaniu kompleksowego wsparcia w formie usług społecznych, w tym wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, tj.: między innymi poprzez rozwijanie asystentury rodzinnej, konsultacje i poradnictwo specjalistyczne, grupy samopomocowe, terapię, warsztaty, pomoc w opiece i wychowaniu dziecka. Koszt realizacji projektu w 2020 r. wynosił 136 688,30 zł, z czego niespełna 82% stanowiło dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej i budżetu państwa, natomiast wkład w postaci świadczeń dla rodzin zastępczych został wniesiony w kwocie 25 053,29 zł .

W 2020 r. zrekrutowano do projektu 149 osób, w tym:

- 54 dzieci przebywających w pieczy zastępczej,
- 21 dzieci objętych asystenturą
- 20 osób wzięło udział w szkoleniach dla kandydatów na niezawodowe rodziny zastępcze,
- 30 osób sprawujących zawodową i niezawodową pieczę zastępczą,
- 24 osób w rodzinach objętych asystenturą rodzinną.

W celu przeciwdziałania w rozprzestrzenianiu się wirusa Sars-Cov-2 zajęcia i spotkania z uczestnikami projektów odbywały się w formie zdalnej lub kiedy było to możliwe w formie stacjonarnej z zachowaniem reżimu sanitarnego.

5. Realizacja projektu – „SOS dla Seniora”

W 2020 r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej kontynuował realizację projektu „SOS dla Seniora” współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 Oś Priorytetowa IX Włączenie społeczne, Działanie 9.2 Dostępne i efektywne usługi społeczne i zdrowotne, Poddziałanie 9.2.5. Rozwój usług społecznych.

Projekt jako kontynuacja oraz rozszerzenie projektu „Jesteśmy do usług”, jest skierowany do niesamodzielnych mieszkańców Sosnowca po 60 r. ż. oraz ich opiekunów faktycznych.

Projekt jest realizowany większą skalę, wsparcie w 2020 r. było kierowane do 83 osób. Usługi były dopasowane do indywidualnych potrzeb każdego uczestnika i wynikały z przeprowadzonej przez Zespół Interdyscyplinarnej (złożony z psychologa, pracownika socjalnego oraz opiekuna) diagnozy potrzeb i możliwości psychofizycznych każdego uczestnika. System teleopieki jest bardziej zaawansowany – przenośne urządzenie składające się z niewielkiego przycisku alarmowego oraz urządzenia do transmisji głosu w postaci opaski na rękę, połączone z centralą, zostało wyposażone w czujnik upadku oraz aparaturę mierzącą podstawowe parametry życiowe, co umożliwia natychmiastową reakcję służb ratunkowych. Zatrudniono większą ilość opiekunek – usługi były realizowane przez pracowników zaangażowanych na umowę o pracę - 13 osób. W projekcie przewidziano opłaty za usługi opiekuńcze, które stanowiły wkład własny w projekcie. Z uwagi na stan epidemii wprowadzono wsparcie w postaci gorącego posiłku z dowozem do domu dla osób najbardziej potrzebujących i samotnych.

Koszt realizacji projektu w 2020 r. wynosił 754 616,42 zł, z czego 38 584,86 zł stanowiło wkład własny projektu, pozostałe niespełna 94%% stanowiło dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej i budżetu państwa.

6. Realizacja projektu – „Tacy sami bez ściany między nami”

W 2020 r. Ośrodek kontynuował realizację projektu „Tacy sami, bez ściany między nami” w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w Poddziałaniu 9.1.6 Programy aktywnej integracji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Projekt realizowany jest w partnerstwie z fundacją Instytut Twórczej Integracji z siedzibą w Sosnowcu. Celem projektu jest poprawa funkcjonowania 345 osób (kobiet i mężczyzn z terenu miasta Sosnowca) wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym w sferze społecznej i zawodowej z tytułu niepełnosprawności, poprzez udzielenie kompleksowego i zindywidualizowanego wsparcia. Osoby objęte wsparciem w ramach realizowanego projektu to osoby z niepełnosprawnościami w wieku aktywności zawodowej, również z zaburzeniami psychicznymi oraz uczestnicy Programów Aktywności Lokalnej. Udzielane wsparcie odbywa się w oparciu o ścieżkę reintegracji, stworzoną indywidualnie dla każdej z osób w oparciu o zawarty kontrakt socjalny: indywidualna praca z coachem, treningi kompetencji społecznych, poradnictwo zawodowe prowadzone przez Klub Integracji Społecznej, kursy i szkolenia przyuczające do zawodu, staże, rehabilitację stacjonarną i wyjazdy zdrowotne oraz poradnictwo psychologiczne.

Koszt realizacji projektu w 2020 r. wynosił 2 222 009,65 zł z czego wkład własny stanowił 344 880,75 zł, a otrzymane dofinansowanie 1 877 128,90 zł. W 2020 r. projekcie wzięły udział 286 osoby, w tym 32 uczestników Programów Aktywności Lokalnej.

W 2020 r. objęto 142 osób z niepełnosprawnościami oraz osoby bezrobotne indywidualną ścieżką wsparcia, z wykorzystaniem:

- coachingu indywidualnego,
- poradnictwa psychologicznego,
- doradztwa zawodowego
- treningu pracy
- kursów zawodowych
- staży.

Pomimo stanu epidemii udało się zrealizować wszystkie ww. działania z zachowaniem reżimu sanitarnego lub tam gdzie było to możliwe w formie zdalnej.

W projekcie realizowano innowacyjne działanie w postaci prowadzenia mieszkania treningowego dla osób z niepełnosprawnością intelektualną. W roku sprawozdawczym prowadzono wsparcie w postaci treningów usamodzielniania oraz wsparcia specjalistów takich jak trener rozwoju, dietetyk, seksuolog, arteterapeuta. W 2020 r. z mieszkania skorzystały 3 grupy 6 osobowe w formule całodobowej dziennej, ze względu na stan epidemii od marca do maja 2020r. działalność mieszkania została zawieszona.

Kolejną grupą objętą wsparciem była młodzież ucząca się w systemie stacjonarnym i niestacjonarnym, w tym przebywająca w pieczy zastępczej i opuszczająca pieczę zastępczą, tj. 29 osób, wspierana w nabywaniu kompetencji społecznych na drodze do usamodzielnienia, poprzez udział w coachingu indywidualnym, poradnictwie zawodowym oraz kursie prawa jazdy kategorii B.

Ponadto w projekcie w 2020 r. objęto wsparciem 25 dzieci z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi, które objęte były dogoterapią, hipoterapią, arteterapią, terapią integracji sensorycznej oraz terapią metodą Tomatis. Ze względu na stan epidemii zajęcia od marca do czerwca zostały zawieszane.

W 2020 r. w ramach projektu kontynuowana była realizacja Programów Aktywności Lokalnej: „Milowice”, „Niwka”, „Pogoń” oraz utworzono PAL „Zagórze”.

Prowadzono 4 Kluby dla mieszkańców dzielnic „Pogoń”, „Milowice”, „Niwka”, „Zagórze”. Celem działań środowiskowych jest aktywizacja, edukacja, profilaktyka i integracja uczestników PAL, ich rodzin i mieszkańców, zmierzająca do poprawy sytuacji życiowej poprzez organizowanie społeczności lokalnej. W ramach działań środowiskowych było świadczone również nieodpłatne poradnictwo prawne i psychologiczne dla uczestników projektu oraz mieszkańców poszczególnych dzielnic.

W związku ze stanem epidemii w przeważającej mierze spotkania uczestników Klubu dla Mieszkańców, grup samopomocowych i osób z otoczenia, w tym seniorów odbywały się w systemie telefonicznym (indywidualne rozmowy, telekonferencje w specjalnie stworzonych pokojach) i online za pomocą Messengera. Prowadzono zajęcia online oraz za pośrednictwem strony Facebook. Pracownicy realizujący Programy Aktywności Lokalnej kontaktowali się z uczestnikami również w systemie online. Zwiększyli ilość

publikowanych materiałów na stronie internetowej i Facebookowej. Zamieszczano na niej fotorelacje, konkursy, porady specjalistów, artykuły, oraz samodzielnie nagrywane krótkie filmiki z propozycją aktywnego i twórczego spędzenia czasu. Celem tego działania była nie tylko promocja Programów Aktywności Lokalnej, ale przede wszystkim utrzymanie kontaktu z uczestnikami, motywowanie do aktywności społecznej, zapobieganie niekorzystnym zjawiskom, tj. jak osamotnienie, depresja. W trakcie epidemii włączano się w inicjatywy, akcje społeczne prowadzone przez inne instytucje i organizacje w tym szycie maseczek dla mieszkańców Sosnowca.

7. „Kooperacje 3D – model wielosektorowej współpracy na rzecz wsparcia osób i rodzin”

19 lipca 2018 r. zawarte zostało porozumienie o współpracy na podstawie, którego miasto Sosnowiec przystąpiło do udziału w projekcie pilotażowym pn. „Kooperacje 3D – model wielosektorowej współpracy na rzecz wsparcia osób i rodzin” opracowanego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej woj. śląskiego. Celem projektu jest wzmocnienie i poprawa współpracy na rzecz wsparcia osób i rodzin będących w trudnej sytuacji życiowej. Realizacja projektu ma umożliwić efektywną kooperację wszystkich instytucji, które do tej pory realizowały działania na rzecz włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa samodzielnie lub współdziałały w ograniczonej postaci. Działania związane z projektem koordynuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu, który w niniejszym projekcie pełni rolę animatora lokalnego.

W dniu 16 listopada 2019 r. zostały podpisane deklaracje współpracy z 16 instytucjami miejskimi (Straż Miejska, ZUS Sosnowiec, Zakład Lecznictwa Ambulatoryjnego Sosnowiec, Caritas Sosnowiec, MZZL, I oraz III Zespół Kuratorski ds. Orzeczeń Karnych przy Sądzie Rejonowym w Sosnowcu, Izba Wytrzeźwień, WGL UM Sosnowiec, Policja, WPS UM Sosnowiec, WEiGO UM Sosnowiec, CUSiW, WWO UM Sosnowiec, WGL UM Sosnowiec, WZ UM Sosnowiec), które przystąpiły do Partnerskiego Zespołu Kooperacyjnego mającego na celu stworzenie nowych standardów pracy na rzecz osób i rodzin wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem. Gmina Sosnowiec w pilotażowym projekcie objęła wsparciem 5 osób/rodzin z dwóch obszarów problemowych tj. bezdomności i zaburzeń psychicznych w szczególności z problemem „zbieractwa”. Praca z wytypowanymi osobami/rodzinami polegała na współpracy pracownika socjalnego z dobranymi kooperantami, którzy umożliwiając swoje usługi zebrane w Lokalnym Koszyku Usług dobrane indywidualnie do potrzeb beneficjenta wspólnie z nim wypracują plan działania wyznaczając realne do osiągnięcia cele. W pracy Zadaniowych Zespołów Kooperacyjnych najważniejszą rolę odgrywa sam beneficjent, który wyraża zgodę na taką formę pracy oraz osobiście uczestniczy w pracach ZZK mając decydujący wpływ na tworzenie planu współdziałania mającego pomóc w pokonaniu jego trudnej sytuacji życiowej.

Pilotażowy projekt planowo miał potrwać do września 2020 r., a zakończenie całego Projektu przewidziane jest na marzec 2021 r. W związku z sytuacją epidemiologiczną działania projektowe musiały być zawieszono, a realizacja projektu została przesunięta o 3 miesiące (zakończenie pilotażu nastąpiło w grudniu 2020 r.).

W gminie Sosnowiec po chwilowym zawieszeniu przystąpiono do prac w ramach Projektu. Udało się zorganizować 2 spotkania Partnerskiego Zespołu Kooperacyjnego (w tym jedno online) oraz 14 spotkań Zadaniowych Zespołów Kooperacyjnych. Prace w tych Zespołach zaowocowały poznaniu kompetencji poszczególnych instytucji, wzmocnieniu relacji między pracownikami, a co najważniejsze udzieleniu realnej

pomocy osobom objętym wsparciem. Metoda interdyscyplinarnej pracy na rzecz osób wymagających wsparcia sprawdziła się w naszej gminie i po dokonaniu ewaluacji uczestnicy Projektu zadeklarowali gotowość do dalszego kontynuowania działań w ramach modelu „Kooperacje 3D”. W związku z powyższym w kolejnych latach gmina Sosnowiec nadal będzie pracowała w oparciu o Partnerski Zespół Kooperacyjny rozszerzając katalog obszarów pomocowych.

8. Program „Wspieraj seniora”

Gmina Sosnowiec z końcem października 2020 r. przystąpiła do realizacji programu rządowego „Wspieraj seniora”. Strategicznym celem programu było zapewnienie usługi wsparcia Seniorów w wieku 70 lat i więcej, którzy w obowiązującym stanie epidemii zdecydowali się na pozostanie w domu i nie byli w stanie np. poprzez wsparcie rodziny zabezpieczyć sobie artykułów podstawowej potrzeby. Usługa wsparcia polegała przede wszystkim na dostarczeniu zakupów obejmujących artykuły podstawowej potrzeby, w tym artykuły spożywcze, środki higieny osobistej. Koszty zakupów pokrywał Senior. Koordynatorem programu był Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu.

W ramach programu gmina mogła skorzystać z dofinansowania ze środków z budżetu państwa na zorganizowanie i realizację usługi. Gmina Sosnowiec skorzystała z takiego wsparcia i w okresie od listopada do grudnia 2020 r. wykorzystano kwotę 17 140,23 zł.

Mechanizm udzielenia pomocy w ramach programu wyglądał następująco:

- Senior, który zdecydował się pozostać w domu w związku z utrzymującym się stanem epidemii dzwonił na ogólnopolską infolinię uruchomioną w ramach programu Solidarnościowy Korpus Wsparcia Seniorów - nr 22 505 11 11
- Osoba przyjmująca zgłoszenie przekazywała prośbę o pomoc do właściwego ze względu na miejsce zamieszkania seniora ośrodka pomocy społecznej w danej gminie
- Pracownik ośrodka pomocy społecznej kontaktował się telefonicznie z seniorem, weryfikował zgłoszenie (weryfikacja dotyczyła zakresu wsparcia, sprawdzeniu czy senior nie jest już objęty pomocą w formie usług opiekuńczych) i ustalał zakres usługi wsparcia. Następnie pracownik podawał seniorowi dane osoby, która przyjdzie do seniora w celu udzielenia pomocy.

Do programu w okresie od 26 października do 31 grudnia 2020 r. zgłosiło się 121 seniorów. Po weryfikacji zgłoszeń pomocą objęto 52 mieszkańców Sosnowca przy wsparciu 22 wolontariuszy i 22 nowozatrudnionych pracowników.

9. Realizacja Programu Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014-2020 – „FEAD 2019 – Sosnowiec”

Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa (PO PŻ) 2014-2020 realizowany w ramach europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD), polega na udzielaniu osobom najuboższym pomocy żywnościowej. Pomocą taką mogą być objęte osoby i rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej, z powodów określonych w art. 7 ustawy o pomocy społecznej oraz których dochód nie przekraczał 200% kryterium dochodowego uprawniającego do korzystania z pomocy społecznej (tj. 1 402 zł dla osoby samotnie

gospodarującej oraz 1 056 zł dla osoby w rodzinie). Uprawnienia do korzystania z tej formy pomocy potwierdzali pracownicy socjalni Sekcji Pomocy Środowiskowych wydając skierowania osobom spełniającym kryteria. Wydawaniem żywności zajmował się Caritas Diecezji Sosnowieckiej, na podstawie umowy zawartej z Gminą Sosnowiec w 6 punktach dystrybucji na terenie miasta, tj. w:

- Magazynie Żywności Caritas Diecezji Sosnowieckiej przy ul. Widok 1,
- Punkcie przy Parafii św. Floriana przy ul. Komorowskiego 2,
- Punkcie przy Parafii Jezusa Chrystusa Najwyższego i Wiecznego Kapłana przy ulicy Mieleckiej 1,
- Punkcie przy Parafii Katedralnej Wniebowzięcia NMP przy ul. Kościelnej 8,
- Punkcie przy Parafii św. Boboli przy ul. Słowiańska 2/III,
- Punkcie przy parafii Miłosierdzia Bożego przy ul. Jagiellońska 2a.

W 2020 r. pracownicy socjalni wydali 1 632 skierowania dla 3 825 osób uprawnionych do skorzystania z programu. Z uwagi na ograniczenia spowodowane stanem epidemii zmodyfikowano sposób wydawania skierowań. Zabezpieczone listy osób, którym wystawiono skierowanie przekazywane były drogą e-mailową do realizatora programu, który przekazywał je do punktów dystrybucji żywności, a w ślad za listami raz w tygodniu MOPS przekazywał do Caritas Diecezji Sosnowieckiej wszystkie przygotowane skierowania. W ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa realizowano również działania towarzyszące dla uczestników programu w postaci warsztatów i szkoleń. W 2020 r. Caritas zorganizował 42 warsztaty, w których udział wzięło 546 osób. Celem prowadzonych warsztatów i szkoleń było nabycie przez uczestników samodzielności i kompetencji w zakresie umiejętności prowadzenia gospodarstwa domowego w tym zdrowego odżywiania, przygotowania posiłków oraz nabycia kompetencji w sprawnym zarządzaniu budżetem domowym. W związku z ogłoszeniem stanu pandemii w kraju przygotowano także warsztaty o tematyce edukacji w zakresie higieny oraz profilaktyki przeciwdziałania zakażeniem wirusem SARS- CoV-2.

IV. Pomoc udzielana na podstawie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje również zadania z zakresu rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnościami. Powołany do obsługi tego zadania Zespół zajmuje się realizacją dofinansowań ze środków PFRON. Celem wsparcia jest, m.in.:

- zniwelowanie izolacji społecznej osób z niepełnosprawnościami,
- przystosowanie przestrzeni publicznej dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami,
- wspieranie środowiska osób z niepełnosprawnościami w celu stworzenia im warunków do pełnego uczestnictwa w pełnieniu ról społecznych,
- wyrobienie poczucia zaradności wśród osób z niepełnosprawnościami oraz umożliwienie codziennego funkcjonowania i komunikowania się ze światem zewnętrznym.

W 2020 r. z dofinansowania ze środków PFRON skorzystało 1 316 osób. Łączna kwota dofinansowania ze środków PFRON do zadań z zakresu rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnościami wyniosła 3 681 695 zł.

Tabela nr 16. Zestawienie wykonania planu finansowego PFRON 2020 r.

Lp.	Nazwa zadania	Ostateczny plan finansowy 2020	Wykonanie planu finansowego 2020	Wykonanie planu finansowego 2020
		w zł	w zł	w %
REHABILITACJA SPOŁECZNA (MOPS)				
1	Dofinansowanie likwidacji barier funkcjonalnych	440 000	414 197	94,14%
2	Dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych	672 000	510 038	75,90%
3	Dofinansowanie kosztów działalności warsztatów terapii zajęciowej	2 008 608	2 008 608	100,00%
4	Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnościami	30 000	9 243	30,81%
5	Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	750 000	739 609	98,61%
6	Dofinansowanie usług tłumacza jez. migowego	935	0	0,00%
Ogółem rehabilitacja społeczna		3 901 543	3 681 695	94,37%

Źródło: Dane MOPS – opracowanie własne DPS

Likwidacja barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się

Osoby, które posiadają ważne orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności (bądź też równoważne z nim) mogą ubiegać się o dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się.

O dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami, mogą ubiegać się osoby z niepełnosprawnościami, którym likwidacja barier na wewnątrz lokalu oraz budowa pochylni, platform i podjazdów do budynków mieszkalnych w znacznym stopniu umożliwi uczestnictwo w życiu społecznym.

Likwidacja barier architektonicznych polegała na adaptacji pomieszczeń higieniczno - sanitarnych do potrzeb wynikających z niepełnosprawności, tj. m.in.: zamiana wanny na natrysk, oporęczowanie pomieszczeń, poszerzenie otworów drzwiowych, położenie posadzki antypoślizgowej, likwidacja progów, wyrównanie poziomu podłogi.

W 2020 r. wysokość dofinansowania do likwidacji barier architektonicznych ze środków PFRON wynosiła:

- do 90% kosztów przedsięwzięcia, jednak nie więcej niż 6 000 zł w zakresie likwidacji barier wewnątrz lokalu,
- do 90% kosztów przedsięwzięcia, jednak nie więcej niż 14 000 zł, w zakresie likwidacji barier polegających na budowie pochylni i podjazdów do budynków mieszkalnych, dofinansowanie dla osób aktywnych

zawodowo mogło być podwyższone do 90% kosztów przedsięwzięcia, jednak nie mogło być wyższe niż 18 000 zł.

Tabela nr 17. Liczba osób korzystających z dofinansowania likwidacji barier w latach 2018-2020 r.

Wyszczególnienie		Likwidacja barier architektonicznych	Likwidacja barier technicznych	Likwidacja barier w komunikowaniu się
2018	Liczba osób, korzystających z dofinansowania	18	17	19
	w tym dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami	1	3	4
	Łączna kwota środków przekazanych (w zł)	170 263	88 718	21 853
2019	Liczba osób, korzystających z dofinansowania	17	40	15
	w tym dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami	0	2	7
	Łączna kwota środków przekazanych (w zł)	134 000	195 854	13 587
2020	Liczba osób, korzystających z dofinansowania	11	52	49
	w tym dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami	0	4	22
	Łączna kwota środków przekazanych (w zł)	66 000	274 333	73 864

Źródło: Dane MOPS – opracowanie własne DPŚ

O dofinansowanie likwidacji barier technicznych mogą ubiegać się osoby z niepełnosprawnościami, którym likwidacja barier umożliwi lub ułatwi codzienne funkcjonowanie.

W 2020 r. wysokość dofinansowania do likwidacji barier technicznych ze środków PFRON wynosiła do 90% kosztów zakupu i montażu urządzeń, lecz nie więcej niż 15 000 zł, a w przypadku zakupu łóżka elektrycznie sterowanego nie więcej niż 3 500 zł. Dofinansowania przyznawane były do zakupu, m.in. takich urządzeń, jak: łóżka elektrycznie sterowane, rowery trójkołowe, schodolazy, szyny podjazdowe, podnośniki, oprzyrządowanie do auta, napędu do wózka inwalidzkiego, wózka przysznicowego.

O dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się mogą ubiegać się osoby, mające problem ze swobodnym kontaktem ze światem zewnętrznym. Likwidacja tej bariery ma im umożliwić komunikowanie się.

W 2020 r. wysokość dofinansowania do likwidacji barier w komunikowaniu się ze środków PFRON wynosiła do 90% kosztów zakupu i montażu urządzeń, jednak nie więcej niż 3 000 zł, z zastrzeżeniem, iż maksymalna wysokość do nabycia sprzętu komputerowego oraz udźwiękowionego telefonu komórkowego nie mogła być wyższa niż 1 500 zł. W 2020 r. dofinansowania te przyznane były do zakupu: sprzętu komputerowego – stacjonarnego lub przenośnego, który podłączony do internetu umożliwi osobie z niepełnosprawnościami

kontakt ze światem zewnętrznym, udźwiękowionych telefonów komórkowych, systemu słuchawkowego wspomagającego słyszenie czy pętli indukcyjnej.

Sport, kultura, rekreacja i turystyka osób z niepełnosprawnościami

O dofinansowanie ze środków PFRON organizacji sportu, kultury, rekreacji i turystyki dla osób z niepełnosprawnościami mogą ubiegać się osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, jeżeli:

- a) prowadzą działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami przez okres co najmniej 2 lata przed dniem złożenia wniosku,
- b) udokumentują zapewnienie odpowiednich do potrzeb osób z niepełnosprawnościami warunków technicznych i lokalowych do realizacji zadania,
- c) udokumentują posiadanie środków własnych lub pozyskanych z innych źródeł na sfinansowanie przedsięwzięcia w wysokości nieobjętej dofinansowaniem ze środków PFRON.

Wysokość dofinansowania ze środków PFRON wynosiła w 2020 r. do 50% kosztów organizowanego przedsięwzięcia.

W 2020 r. dofinansowaniem objętych zostało łącznie 67 osób. Wysokość środków przeznaczonych wyniosła 9 243 zł.

Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny oraz przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze

O dofinansowanie do nabycia przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych mogą ubiegać się osoby, które posiadają ważne orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności (bądź też równoważne z nim), które dokonały zakupu bądź zamierzają kupić zlecony na wniosek lekarza przedmiot i otrzymały na ten cel dofinansowanie z NFZ oraz spełniają określone kryterium dochodowe.

Wysokość dofinansowania ze środków PFRON w 2020 r. wyniosła do 100% udziału własnego osoby z niepełnosprawnościami w limicie ceny ustalonym na podstawie odrębnych przepisów, jeżeli taki udział był wymagany oraz do 90% sumy kwoty limitu, wyznaczonego przez ministra właściwego do spraw zdrowia oraz wymaganego udziału własnego osoby z niepełnosprawnościami w zakupie tych przedmiotów i środków, jeżeli cena zakupu jest wyższa niż ustalony limit. Wyjątek stanowiło dofinansowanie do nabycia aparatu słuchowego oraz wkładki usznej dla osób z lekkim stopniem niepełnosprawności (lub równoważnym) oraz z umiarkowanym lub znacznym stopniem niepełnosprawności (lub równoważnym) wydanym z tytułu innej niepełnosprawności niż dysfunkcja narządu słuchu, dofinansowanie do aparatu słuchowego wynosiło wówczas nie więcej niż 700 zł, a do wkładki usznej nie więcej niż 20 zł.

Dofinansowanie przyznawane było m.in.: do zakupu różnego rodzaju ortez, protez, aparatów słuchowych, wkładek do aparatów, pieluchomajtek, pończoch kikutowych, aparatów do bezdechu sennego, cewników, wózków inwalidzkich, balkoników, materacy przeciwoleżynowych, szkieł okularowych, obuwia ortopedycznego.

Natomiast o dofinansowanie do nabycia sprzętu rehabilitacyjnego może ubiegać się osoba, która posiada ważne orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności (bądź też równoważne z nim), u której zachodzi potrzeba rehabilitacji w warunkach domowych (lekarz zaleci konieczność stosowania określonego sprzętu) oraz spełnia określone kryterium dochodowe.

Wysokość dofinansowania ze środków PFRON w 2020 r. wynosiła do 80% kosztów tego sprzętu, jednak nie więcej niż 7 000 zł, z zastrzeżeniem, iż maksymalna wysokość dofinansowania do nabycia sprzętu komputerowego nie może być wyższa niż 1 500 zł, a do roweru rehabilitacyjnego stacjonarnego nie wyższa niż 800 zł. Dofinansowania przyznawane były do zakupu m.in.: rowerów rehabilitacyjnych stacjonarnych, rotorów, drobnego sprzętu rehabilitacyjnego, orbitreka, wioślarza magnetycznego, mat rehabilitacyjnych masujących czy komputerów z oprogramowaniem logopedycznym.

W 2020 r. dofinansowanie do nabycia sprzętu rehabilitacyjnego oraz przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych otrzymało łącznie 679 osób, w tym 88 to dzieci i młodzież z niepełnosprawnościami. Wysokość środków przekazanych na realizację zadań o dofinansowanie do nabycia sprzętu rehabilitacyjnego oraz zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w 2020 r. wyniosła 739 609 zł.

Turnusy rehabilitacyjne

Osoby z niepełnosprawnościami mogą skorzystać z dofinansowania do uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym ze środków PFRON.

Turnus rehabilitacyjny to aktywna forma rehabilitacji połączona z elementami wypoczynku lub rekreacji mająca na celu poprawę sprawności, wyrobienie zaradności, pobudzenie i rozwijanie zainteresowań osób z niepełnosprawnościami. O dofinansowanie do turnusu rehabilitacyjnego może ubiegać się osoba, która posiada orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności (bądź też równoważne z nim), została skierowana na turnus przez lekarza oraz złożyła oświadczenie o wysokości dochodu wraz z informacją o liczbie osób we wspólnym gospodarstwie domowym.

W 2020 r. dofinansowanie otrzymało łącznie 458 osób, w tym 65 to dzieci i młodzież z niepełnosprawnościami, 242 dorosłych osób z niepełnosprawnościami oraz 151 opiekunów. Pierwotna kwota przeznaczona na dofinansowanie do uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym osób z niepełnosprawnościami wyniosła 732 000 zł, jednakże z powodu pandemii covid-19, odnotowano szereg rezygnacji z przyznanych dofinansowań. Ostatecznie kwota wydatkowana w ramach przedmiotowego zadania to 510 038 zł.

Dofinansowanie kosztów działalności warsztatów terapii zajęciowej

W Sosnowcu funkcjonują 2 warsztaty terapii zajęciowej, do których uczęszcza łącznie 98 osób ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności:

1. WTZ przy Fundacji im. Brata Alberta z siedzibą przy ul. Mikołajczyka 55. W zajęciach prowadzonych przez WTZ biorą udział 43 osoby,
2. WTZ przy TPD oddział miejski Sosnowiec z siedzibą przy ul. Jodłowej 1. W zajęciach prowadzonych przez WTZ bierze udział 55 osób.

Działalność WTZ jest współfinansowana w wysokości 90% kosztów uczestnictwa ze środków PFRON, natomiast powiat ponosi 10% kosztów pobytu. Celem działalności warsztatów jest realizacja zadań stwarzających osobom z niepełnosprawnościami niezdolnym do podjęcia pracy, możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskiwania lub przywracania umiejętności niezbędnych do funkcjonowania w społeczeństwie oraz podjęcia zatrudnienia.

W 2020 r. na działalność warsztatów terapii zajęciowej w Sosnowcu miasto przekazało 2 231 787 zł, w tym ze środków PFRON 2 008 608 zł oraz 223 179 zł ze środków powiatu. Ponadto mieszkańcy Sosnowca korzystają z zajęć w warsztatach terapii zajęciowej w miastach ościennych: Dąbrowie Górniczej, Katowicach, Będzinie, Chorzowie. Gmina pokrywa 10% kosztów (36 234,07 zł) pobytu tych osób, zgodnie z zawartymi porozumieniami. Z zajęć WTZ poza terenem miasta skorzystało 16 osób.

V. Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu w ramach powierzonych zadań prowadzi obsługę finansowo – kadrową Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności.

Do zadań PZON należy:

1. Orzekanie o stopniu niepełnosprawności dla osób powyżej 16 r. ż. dla celów prowadzenia rehabilitacji zawodowej, czyli szkoleń, zatrudnienia, korzystania z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji, ulg i uprawnień, rehabilitacji w warsztatach terapii zajęciowej, prawa do niestosowania się do niektórych znaków drogowych dotyczących postoju oraz prawa do zamieszkiwania w oddzielnym pokoju.
2. Orzekanie o niepełnosprawności osób, które nie ukończyły 16 roku życia dla celów takich jak zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne, rehabilitacja, zaopatrzenie w sprzęt ortopedyczny, leczenie, prawo do niestosowania się do niektórych znaków drogowych dotyczących postoju oraz prawo do zamieszkiwania w oddzielnym pokoju.
3. Wydawanie orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień (w przypadku osób posiadających już prawomocne orzeczenie o inwalidztwie lub niezdolności do pracy). Orzeczenie o wskazaniach do ulg i uprawnień zespół orzekający wydaje osobie, która ukończyła 16 r. ż. i posiada jedno z następujących orzeczeń:
  - ważne orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji lub całkowitej niezdolności do pracy lub częściowej niezdolności do pracy,
  - ważne orzeczenie organu rentowego np. ZUS, wydane przed dniem 1 stycznia 1998 r. o zaliczeniu do jednej z grup inwalidów.
4. Wydawanie legitymacji dokumentujących stopień niepełnosprawności. Podstawą wydania legitymacji jest wyłącznie ostatnie prawomocne orzeczenie o niepełnosprawności, stopniu niepełnosprawności albo o wskazaniach do ulg i uprawnień.

Legitymacje wystawiane są na okres ważności orzeczenia o niepełnosprawności, stopniu niepełnosprawności lub o wskazaniach do ulg i uprawnień, niemniej jednak okres ten nie może być dłuższy niż:

- 5 lat (w przypadku legitymacji dokumentujących niepełnosprawność),
  - 10 lat (w przypadku legitymacji dokumentujących stopień niepełnosprawności wystawionych osobom, które nie ukończyły 60 r. ż.),
  - w przypadku osób, które ukończyły 60 r. ż. legitymację wydaje się na okres ważności orzeczenia stanowiącego podstawę do wydania legitymacji bez ograniczeń czasowych.
5. Wydawanie legitymacji dokumentujących niepełnosprawność osoby poniżej 16 r. ż.
6. Wystawianie zaświadczeń lekarskich dla potrzeb specjalnego zasiłku rodzinnego lub zwiększonych zasiłków rodzinnych dla dzieci niepełnosprawnych, zaświadczeń lekarskich dla potrzeb przyznania świadczeń rodzinnych oraz odpowiedzi na wniosek o badanie lekarskie. Zaświadczenia wydawane są przez Zespół na wniosek Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej i na ich podstawie przyznawane są przez właściwe organy państw członkowskich Unii Europejskiej świadczenia rodzinne na niepełnosprawne dziecko przebywające poza granicami naszego kraju. (W 2019 r. do Zespołu nie wpłynął ani jeden wniosek w tym zakresie).
7. Wydawanie kart parkingowych dla osób niepełnosprawnych.

Karty parkingowe, wydawane są:

- osobie posiadającej orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności z symbolem przyczyny niepełnosprawności 04-O (choroby narządu wzroku) lub 05-R (upośledzenie narządu ruchu) lub 10-N (choroby neurologiczne) i wskazaniem do karty parkingowej w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 2014 r. Osoby posiadające tego rodzaju orzeczenia uzyskują kartę parkingową bez konieczności ponownego orzekania - na podstawie dotychczasowego orzeczenia,
- osobie niepełnosprawnej zaliczonej do znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności (na podstawie wydanego od dnia 1 lipca 2014 r. orzeczenia o stopniu niepełnosprawności albo orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień), która ma znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się. Przy czym w przypadku osób zaliczonych do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, wskazanie do karty parkingowej mogą uzyskać wyłącznie osoby posiadające zarówno znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się jak i przyczynę niepełnosprawności oznaczoną symbolem 04-O, 05-R, 07-S lub 10-N,
- osobie niepełnosprawnej, która nie ukończyła 16 r. ż. (na podstawie wydanego od dnia 1 lipca 2014 r. orzeczenia o niepełnosprawności) mającej znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się.

Nowelizacja przepisów dotyczących zasad wydawania kart parkingowych pozbawiła jednocześnie możliwości uzyskania karty parkingowej osoby z lekkim stopniem niepełnosprawności.

Kartę parkingową wydaje się na wniosek osoby niepełnosprawnej na okres ważności orzeczenia, jednakże nie dłużej niż na 5 lat. Opłata za wydanie karty parkingowej w wysokości 21 zł stanowi dochód budżetu państwa i po potrąceniu przez gminę 5% jest przekazywana Wojewodzie. W 2020 r. Wojewodzie przekazano 18 912,60 zł, a dochód gminy z tego tytułu wyniósł 995,40 zł.

Podstawowe znaczenie przy orzekaniu o niepełnosprawności mają w szczególności przepisy Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych i akty wykonawcze do tej ustawy wraz z zawartymi w nich definicjami niepełnosprawności i stopni niepełnosprawności. Wskazują one, jakie elementy mają wpływ na stwierdzenie niepełnosprawności.

Ustalone są trzy stopnie niepełnosprawności dla osób powyżej 16 r. ż., które stosuje się do realizacji celów określonych ustawą:

- znaczny,
- umiarkowany,
- lekki.

W stosunku do osób, które nie ukończyły 16 r. ż., niepełnosprawność nie podlega gradacji.

Podstawą uznania osoby, która nie ukończyła 16 r. ż., za niepełnosprawną są następujące kryteria:

- przewidywany okres trwania upośledzenia stanu zdrowia z powodu stanów chorobowych (określonych w rozporządzeniu) przekraczający 12 miesięcy,
- niezdolność do zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, takich jak: samoobsługa, samodzielne poruszanie się, komunikowanie z otoczeniem, powodująca konieczność zapewnienia stałej opieki lub pomocy, w sposób przewyższający zakres opieki nad zdrowym dzieckiem w danym wieku,
- znaczne zaburzenia funkcjonowania organizmu, wymagające systematycznych i częstych zabiegów leczniczych i rehabilitacyjnych w domu bądź poza nim.

Wszystkie wymienione przesłanki muszą wystąpić łącznie.

Niepełnosprawność dziecka orzeka się na czas określony, jednak na okres nie dłuższy niż do ukończenia przez nie 16 r. ż. O okresie tym decyduje ocena możliwości poprawy funkcjonowania dziecka. Orzeczenie o niepełnosprawności wydaje się na wniosek złożony do powiatowego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności przez ustawowego przedstawiciela dziecka.

W zakresie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności Biuro Pełnomocnika Rządu podkreśla, iż orzecznictwo o niepełnosprawności uwzględnia zarówno fizyczne, psychiczne jak i społeczne aspekty funkcjonowania człowieka. Naruszenie sprawności organizmu powodujące niepełnosprawność nie zawsze uniemożliwia lub ogranicza zdolność do zarabkowania, może natomiast powodować ograniczenia w życiu pozazawodowym, w pełnieniu ról społecznych, w samodzielnej egzystencji. Przyjęte zasady orzekania oznaczają jednakże, iż orzekanie o niepełnosprawności ma charakter kompleksowy. Wystąpienie tylko jednego z elementów np. naruszenia sprawności organizmu (potocznie utożsamianego z chorobą) nie musi zatem oznaczać, że mamy do czynienia z niepełnosprawnością. Natomiast intensywność tego czynnika nie wpływa bezpośrednio na ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności, jeżeli w następstwie jego występowania nie dochodzi do istotnych ograniczeń w sferze społecznej lub zawodowej. Reasumując, orzekanie o niepełnosprawności nie jest oceną stanu zdrowia osoby orzekanej, ale oceną ograniczeń w możliwości jej funkcjonowania w życiu społecznym i zawodowym – będących następstwem naruszenia sprawności organizmu.

Brak jest jednoznacznych kryteriów kwalifikujących daną jednostkę chorobową do określonego stopnia niepełnosprawności, co wynika z faktu, iż każdy przypadek jest indywidualny i każdorazowo musi on być

rozpatrzony po wnikliwej analizie dokumentacji medycznej, przeprowadzeniu badania przedmiotowego oraz jeżeli istnieją przesłanki medyczne po uzupełnieniu dokumentacji medycznej o wyniki badań dodatkowych oraz konsultacje specjalistyczne.

Nie przyznanie osobie chorej orzeczenia o niepełnosprawności albo o stopniu niepełnosprawności nie kwestionuje wystąpienia zdiagnozowanej choroby /dysfunkcji/, w tym o charakterze przewlekłym, ale wskazuje, iż zakres ograniczeń funkcjonalnych nie potwierdza spełniania przez osobę orzekaną standardów i kryteriów określonych przepisami prawa.

Postępowanie przed zespołem orzekającym o niepełnosprawności jest dwuinstancyjne. Strona niezadowolona z rozstrzygnięcia I instancji wnosi odwołanie do właściwego organu II instancji (wojewódzkiego zespołu) za pośrednictwem organu I instancji (powiatowego zespołu). Odwołanie do II instancji nie ma prawnie wymaganej formy. Wystarczy, że strona stwierdzi, że jest niezadowolona z orzeczenia I instancji. Zespół orzekający w I instancji może zwrócić się do skarżącego o skonkretyzowanie zarzutów dotyczących wydanego orzeczenia.

W trakcie rozpatrywania odwołania organ II instancji obowiązany jest uwzględnić nowy stan prawny. Rozpatrując odwołanie organ II instancji – zgodnie z zasadą prawdy obiektywnej – ma obowiązek dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego i dopuszczenia nowych dowodów. Szczególnie widoczne jest to w sytuacji, kiedy stan zdrowia osoby niepełnosprawnej zmienia się już po wydaniu orzeczenia w I instancji, ale przed posiedzeniem składu orzekającego II instancji. Wówczas wojewódzki zespół w postępowaniu odwoławczym jest zobowiązany uwzględnić nową dokumentację medyczną, której strona nie przedstawiła składowi orzekającemu w I instancji. Jak wynika z powyższego przykładu – orzeczenia wyższych instancji nie mogą być wiążące dla organu I instancji, brak jest zresztą do tego odpowiednich instrumentów prawnych. Każda sprawa o wydanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności jest indywidualna, nie można jej porównywać z inną, zwłaszcza nie znając dowodów, na których oparte zostało wydane orzeczenie sądu lub zespołu wojewódzkiego. Każdorazowo wszystkie elementy orzeczenia, oceniane są zgodnie z aktualną wiedzą medyczną, po wnikliwej analizie badania podmiotowego i przedmiotowego oraz ocenie aktualnych ograniczeń w codziennym funkcjonowaniu, dokonanej przez wszystkich członków składu orzekającego. Jednocześnie ze względu na charakter podmiotu tego procesu, którym jest każdorazowo indywidualna osoba – co oznacza, iż każda osoba musi być traktowana autonomicznie, a tym samym dane zawarte w orzeczeniu nie mogą podlegać porównaniu – nieuzasadnionym jest porównywanie indywidualnie wydanych orzeczeń zarówno w tej samej jak i w różnych instancjach.

Od orzeczenia wydanego przez Wojewódzki Zespół przysługuje odwołanie do Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych. Postępowanie w sprawach odwołań jest wolne od kosztów i opłat sądowych.

Zasady finansowania zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności regulują przepisy ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Zgodnie z art. 6 ust. 1a przedmiotowej ustawy wydatki związane z tworzeniem i działalnością zespołów są pokrywane ze środków finansowych budżetu państwa. Wydatki te mogą być również pokrywane ze środków finansowych jednostek samorządu terytorialnego. W 2020 roku wydatki na obsługę działalności Zespołu pochodzące z dotacji wyniosły 952 775 zł.

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności powołuje i odwołuje Prezydent Miasta, po uzyskaniu zgody Wojewody, w ramach zadań z zakresu administracji rządowej. Nadzór nad orzekaniem o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności sprawuje Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych oraz Wojewoda. PZON w Sosnowcu funkcjonuje przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej jako jednostka wyodrębniona organizacyjnie i merytorycznie. Użycie przyimka „przy” oznacza współwystępowanie odrębność organizacyjną i merytoryczną o czym świadczy sposób powoływania i odwoływania zespołu, przewodniczącego oraz pozostałych członków. Jest więc jednostką o uprawnieniach organu orzekającego stopniu niepełnosprawności jako I instancja. Obsługę finansowo – kadrową Zespołu zapewnia Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej na podstawie Zarządzenia Prezydenta Miasta Sosnowca.

Pracownicy obsługi administracyjnej Zespołu pracują w godzinach od 7.30 do 15.30 i od 11.00 do 19.00 zgodnie z ustalonym wcześniej harmonogramem czasu pracy. Wynika to z faktu, że posiedzenia składów orzekających odbywają się w godzinach popołudniowych, co jest też dużym udogodnieniem dla osób ubiegających się o orzeczenie.

W 2020 r Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Sosnowcu przyjął do rozpatrzenia 5 706 spraw.

Tabela nr 18. Sprawy rozpatrywane przez Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w latach 2018 – 2020

Rodzaj sprawy		2018	2019	2020
Liczba przyjętych wniosków o ustalenie niepełnosprawności i stopnia niepełnosprawności		4 172	4 354	3 329
w tym:	Osoby przed 16-tym r. ż.	397	370	312
	Osoby po 16-tym r. ż.	3 957	3 802	3 017
Liczba wydanych orzeczeń		4 057	4 381	3 371
w tym:	Osoby przed 16-tym r. ż.	391	364	332
	Osoby po 16-tym r. ż. – stopień niepełnosprawności	3 990	3693	3 039
Liczba wydanych legitymacji		1 658	1 757	1 039
w tym:	Osobom przed 16-tym r. ż.	150	198	96
	Osobom po 16-tym r. ż.	1607	1 460	943
Liczba przyjętych odwołań		309	375	275
Liczba wydanych kart parkingowych		721	1 066	949
Liczba przyjętych wniosków o wydanie kopii orzeczenia		166	180	114
Razem przyjętych spraw do realizacji		7 026	7 732	5 706

Źródło: Dane PZON – opracowanie własne PZON

W 2020 r. na 3 017 osób, które złożyły wniosek o ustalenie stopnia niepełnosprawności, 927 to wnioski złożone w celu zdobycia odpowiedniego zatrudnienia. Posiadanie takiego orzeczenia stwarza możliwość podjęcia pracy w zakładach pracy chronionej lub na otwartym rynku pracy (na stanowiskach przystosowanych dla osób niepełnosprawnych). W dalszej kolejności najczęstszymi powodami składania wniosków o ustalenie stopnia niepełnosprawności były:

- uzyskanie zasiłku pielęgnacyjnego (530 wniosków),
- korzystanie z karty parkingowej (429 wniosków),
- konieczność zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze (357 wniosków),
- korzystania z innych ulg i uprawnień na podstawie odrębnych przepisów (201 wniosków),
- korzystanie z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji i z pomocy społecznej (560 wniosków),
- uczestnictwo w warsztatach terapii zajęciowej (10 wniosków),
- szkolenie (3 wnioski).

W przypadku osób poniżej 16-tego r. ż. złożonych zostało 312 wniosków o ustalenie niepełnosprawności, w tym 299 do zasiłku pielęgnacyjnego, 8 do zasiłku stałego oraz 5 do innych ulg i uprawnień.

Od wydanych orzeczeń o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności w 2020 r. odwołanie złożyło 114 osób tj. ok. 3,4% liczby wydanych orzeczeń przez PZON.

Dla pełnego zobrazowania pracy Zespołu w Tabeli nr 20 przedstawiono liczbę wydanych orzeczeń z uwzględnieniem stopnia niepełnosprawności.

Dokonując analizy poniższych danych można stwierdzić, że zdecydowaną większość osób ubiegających się o ustalenie stopnia niepełnosprawności, czyli ponad 73%, stanowiły w 2020 r. osoby pozostające bez zatrudnienia.

W grupie osób niepełnosprawnych dominują osoby w przedziale wiekowym powyżej 61 r. ż. W 2020 r. stanowili oni 52% wszystkich niepełnosprawnych orzeczonych przez Powiatowy Zespół w Sosnowcu. Drugą pod względem liczebności grupą są osoby w przedziale wiekowym 41-60 lat (33%) zaś trzecią – pomiędzy 26 a 40 r. ż. (10%). Prawie 5% wszystkich niepełnosprawnych stanowiły osoby poniżej 25 r. ż.

Z analizy danych ogólnych wynika, iż w roku 2020 prawie 39% niepełnosprawnych, którzy uzyskali orzeczenie w Powiatowym Zespole w Sosnowcu, to osoby z wykształceniem średnim, z wykształceniem zasadniczym zawodowym - 29%. 17% stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym, a 13% z wykształceniem wyższym. Najmniej liczną grupę stanowiły osoby z wykształceniem mniej niż podstawowym - 2% .

Wśród osób niepełnosprawnych, które uzyskały orzeczenie w ubiegłym roku przeważały kobiety (54%) w stosunku do liczby mężczyzn (46%).

Z kolei w grupie osób niepełnosprawnych przed 16-tym r. ż. większość stanowią osoby w przedziale wieku od 8 do 16 lat – 49%. Następna grupa to przedział wieku od 0 do 3 lat (28%) a najmniej liczna grupa to osoby od 4 - 7 roku życia, które stanowią 23% wszystkich osób, które uzyskały orzeczenie o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych w roku 2020. Analiza ww. osób ze względu na płeć wskazuje na dość wyraźną przewagę płci

męskiej (62%). Jest to wynik wyraźnie inny niż w analizie dotyczącej osób po 16-tym roku życia, gdzie wśród osób niepełnosprawnych mężczyźni stanowili mniejszość (46%). Dane statystyczne dotyczące osób niepełnosprawnych poniżej 16-tego r. ż. przedstawiono w Tabeli nr 19.

Tabela nr 19. Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności, wieku i płci w 2020 r.

L.p.	Przyczyny niepełnosprawności	Razem liczba orzeczeń	WIEK			PŁEĆ	
			od 0-3 lat	od 4-7 lat	od 8-16 lat	K	M
1	01-U	17	1	3	13	6	11
2	02-P	20	0	1	19	10	10
3	03-L	20	4	6	10	8	12
4	04-O	6	2	2	2	3	3
5	05-R	17	8	3	6	8	9
6	06-E	11	3	1	7	8	3
7	07-S	13	8	3	2	5	8
8	08-T	4	2	0	2	1	3
9	09-M	10	5	3	2	7	3
10	10-N	59	29	13	17	21	38
11	11-I	30	11	7	12	17	13
12	12-C	70	5	22	43	12	58
	RAZEM	277	78	64	135	106	171

Objaśnienia:

01-U - upośledzenia umysłowe,

02-P - choroby psychiczne,

03-L - zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu,

04-O - choroby narządu wzroku,

05-R - upośledzenia narządu ruchu,

06-E - epilepsja,

07-S - choroby układów oddechowego i krążenia,

08-T - choroby układu pokarmowego,

09-M - choroby układu moczowo-płciowego,

10-N - choroby neurologiczne,

11-I - inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia

enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia,

choroby układu krwiotwórczego

12-C – całościowe zaburzenia rozwojowe

**Tabela nr 20. Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności, stopnia niepełnosprawności, wieku, płci, wykształcenia i zatrudnienia w 2020 r.
– osoby powyżej 16-tego r. ż.**

Lp.	Symbole	STOPIEŃ NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI				WIEK				PŁEĆ		WYKSZTAŁCENIE					ZATRUDNIENIE	
		znaczny	umiark.	lekki	razem	16-25	26-40	41-60	60 i więcej	K	M	mniej niż podst.	podst.	zasad.	średnie	wyższe	TAK	NIE
1	01 – U	12	16	5	33	15	7	6	5	18	15	9	11	10	2	1	7	26
2	02 – P	74	286	23	383	32	74	180	97	216	167	9	74	110	146	44	135	248
3	03 – L	9	37	59	105	7	7	23	68	56	49	1	22	27	44	11	24	81
4	04 – O	22	29	8	59	6	11	22	20	22	37	0	11	11	27	10	25	34
5	05 – R	50	345	175	570	16	38	183	333	317	253	9	76	169	231	85	137	433
6	06 – E	1	34	6	41	9	9	18	5	19	22	0	7	14	16	4	15	26
7	07 – S	133	224	37	394	4	13	110	267	165	229	7	68	139	143	37	85	309
8	08 – T	40	43	8	91	3	15	37	36	44	47	1	12	25	40	13	24	67
9	09 – M	60	23	9	92	2	12	20	58	47	45	0	14	22	43	13	22	70
10	10 – N	250	314	126	690	22	55	214	399	398	292	15	116	200	257	102	167	523
11	11 – I	311	137	20	468	16	43	150	259	300	168	8	66	129	193	72	144	324
12	12 - C	4	12	2	18	17	1	0	0	1	17	0	17	0	1	0	1	17
	RAZEM	966	1 500	478	2 944	149	285	963	1 547	1 603	1 339	59	494	856	1 143	392	786	2 158

Objaśnienia:

01-U upośledzenia umysłowe
02-P choroby psychiczne
03-L zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu
04-O choroby narządu wzroku
05-R upośledzenia narządu ruchu
06-E epilepsja

07-S choroby układów oddechowego i krążenia
08-T choroby układu pokarmowego
09-M choroby układu moczowo-płciowego
10-N choroby neurologiczne
11-I inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego
12-C całościowe zaburzenia rozwojowe

Posiadanie orzeczenia o niepełnosprawności, orzeczenia o stopniu niepełnosprawności lub orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień w pierwszej kolejności określa status osoby nim dysponującej jako osoby niepełnosprawnej w sensie prawnym. Ponadto pozwala korzystać, po spełnieniu określonych warunków, z szeregu form pomocy, do których należą m.in.:

- w zakresie rehabilitacji zawodowej i zatrudnienia – możliwość uzyskania odpowiedniego zatrudnienia (w tym w zakładach aktywności zawodowej i zakładach pracy chronionej), możliwość uczestnictwa w szkoleniach (w tym specjalistycznych), korzystania ze ściśle określonych przywilejów pracowniczych (m.in.: prawo do dodatkowego urlopu wypoczynkowego, dłuższej przerwy w pracy, krótszego wymiaru czasu pracy), możliwość wsparcia działalności gospodarczej lub rolniczej,
- w zakresie rehabilitacji społecznej – możliwość uczestniczenia w terapii zajęciowej realizowanej w warsztatach terapii zajęciowej oraz możliwość uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych,
- dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze oraz pomoce techniczne, ułatwiające funkcjonowanie danej osoby,
- ulgi w podatkach, zniżki w komunikacji, zwolnienie z opłat radiowo-telewizyjnych (abonamentu),
- usługi socjalne, opiekuńcze, terapeutyczne i rehabilitacyjne świadczone przez instytucje pomocy społecznej, organizacje pozarządowe oraz inne placówki,
- uprawnienia do zasiłku pielęgnacyjnego i innych świadczeń rodzinnych (np. dodatków do zasiłku rodzinnego związanych z niepełnosprawnością) oraz do zasiłku stałego z pomocy społecznej.

Od dnia 31 marca 2020 r. weszły w życie przepisy ustawy z dnia 31 marca 2020 r. *o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych* (Dz. U. z 2020 r. poz. 568).

Artykułem 1 pkt 14 tej ustawy wprowadzono zmiany do ustawy z dnia 2 marca 2020 r. *o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych* (Dz. U. z 2020 r. poz. 374) dodając art. 15h. Zgodnie z ustępem 1 pkt 1 i 2 tego przepisu, z przyczyn związanych z przeciwdziałaniem COVID-19, orzeczenie o stopniu niepełnosprawności albo orzeczenie o stopniu niepełnosprawności wydane na czas określony na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 426, ze zm.), którego ważność:

1. upłynęła w terminie do 90 dni przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 2 marca 2020 r. *o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych*, pod warunkiem złożenia w tym terminie kolejnego wniosku o wydanie orzeczenia, zachowuje ważność do upływu 60. dnia od dnia odwołania stanu epidemicznego lub stanu epidemii, jednak nie dłużej niż do dnia wydania nowego orzeczenia o niepełnosprawności albo o stopniu niepełnosprawności,

2. upływa w terminie od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 2 marca 2020 r. *o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych*, zachowuje ważność do upływu 60. dnia od dnia odwołania stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii, jednak nie dłużej niż do dnia wydania nowego orzeczenia o niepełnosprawności albo stopniu niepełnosprawności *(w tym przypadku przedłużenie nie jest uzależnione od złożenia wniosku)*.

Cytowany powyżej przepis wprowadził zasadę ciągłości ważności orzeczeń o niepełnosprawności oraz o stopniu niepełnosprawności do upływu 60. dnia od dnia odwołania stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii.

Powyższe uregulowania mają na celu zabezpieczenie praw osób niepełnosprawnych w trakcie trwania stanu epidemii lub stanu zagrożenia epidemicznego m.in. w sytuacji, w której nie byłoby możliwe zebranie się składu orzekającego w zespole, czy zgromadzenie wymaganej dokumentacji medycznej z powodu trudności z dostępem do specjalistów, jak i chęć osobistego udziału w posiedzeniu składu orzekającego.

Jednocześnie z dniem 27 marca 2020 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 marca 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz.U. z 2020 r., poz. 534) Zgodnie z § 2. 1. Z przyczyn związanych ze zwalczaniem zakażenia, zapobieganiem rozprzestrzenianiu się, profilaktyką oraz zwalczaniem skutków choroby zakaźnej wywołanej wirusem SARS-CoV-2, w okresie od dnia 8 marca 2020 r. do upływu 90. dnia od dnia odwołania stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii, w przypadku gdy skład orzekający uzna dołączoną do wniosku dokumentację medyczną za wystarczającą do wydania oceny, ocena może być wydana bez badania osoby zainteresowanej. Skład orzekający może rozpoznać sprawę i wydać orzeczenie o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności bez uczestnictwa w posiedzeniu składu orzekającego osoby zainteresowanej lub dziecka i jego przedstawiciela ustawowego.

VI. Pomoc realizowana na podstawie ustawy o dodatkach mieszkaniowych i ustawy Prawo energetyczne

1. Dodatek mieszkaniowy

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje zadania nałożone ustawą o dodatkach mieszkaniowych. Dodatek mieszkaniowy jest świadczeniem pieniężnym wypłacanym z funduszy publicznych, mającym na celu umożliwienie osobom o niskich dochodach pokrycie części kosztów utrzymania mieszkania. Taka forma pomocy dla osób, które przy wykorzystaniu własnych możliwości finansowych nie są w stanie pokryć obciążających ich kosztów związanych z zajmowaniem lokalu mieszkalnego, została wprowadzona *Ustawą z dnia 2 lipca 1994 r. o najmie lokali i dodatkach mieszkaniowych*. Obecnie zasady i tryb przyznawania, ustalania wysokości i wypłacania dodatków mieszkaniowych reguluje *Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych* (tekst jednolity Dz. U. z 2019 r. poz. 2133).

Zgodnie z wymienioną ustawą osoba ubiegająca się o dodatek mieszkaniowy musi spełniać ściśle określone przesłanki, do których zaliczamy m.in. posiadanie tytułu prawnego do zajmowanego lokalu mieszkalnego o określonej powierzchni normatywnej, w zależności od liczby członków gospodarstwa domowego i osiąganie odpowiedniego dochodu. Dodatek mieszkaniowy przysługuje, jeżeli średni miesięczny dochód na jednego członka gospodarstwa domowego w okresie trzech miesięcy poprzedzających złożenie wniosku o przyznanie dodatku mieszkaniowego nie przekracza 175% kwoty najniższej emerytury w gospodarstwie jednoosobowym i 125% tej kwoty w gospodarstwie wieloosobowym obowiązującej w dniu złożenia wniosku. Od 1 marca 2020 r. kwota najniższej emerytury wynosi 1 200,00 zł brutto.

Od 1 stycznia 2004 r. wypłata dodatków mieszkaniowych w całości finansowana jest z budżetu gminy, na terenie której położony jest lokal. Świadczenie przyznawane jest zawsze na okres 6 miesięcy. Jego wysokość stanowi różnicę wysokości wydatków ponoszonych na utrzymanie mieszkania, a wskazanym ustawą procentowym udziałem średniego miesięcznego dochodu gospodarstwa domowego.

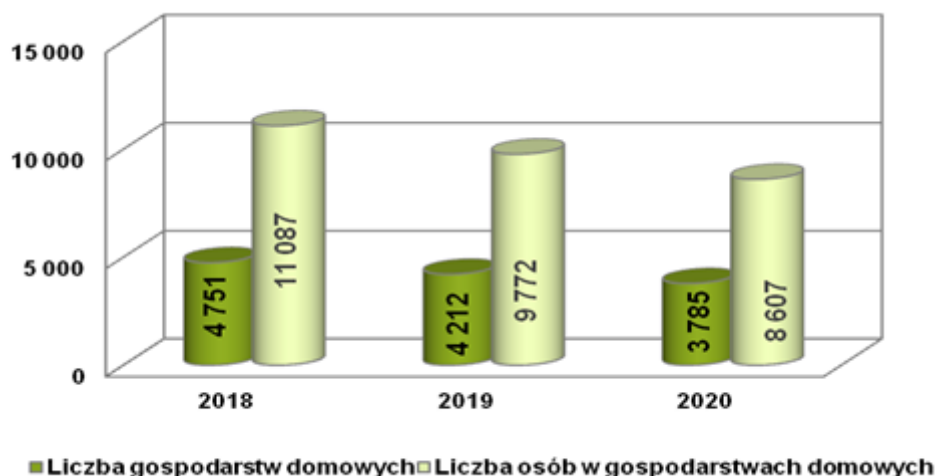
Zgodnie z ustawą wysokość dodatku mieszkaniowego łącznie z ryczałtem na zakup opału nie może przekroczyć 70% wydatków czynszowych. Ustawa o dodatkach mieszkaniowych pozwala Radzie Gminy na obniżenie lub podwyższenie 70% wskaźnika w granicach 20 punktów procentowych. Oznacza to, że w zależności od uchwały rady gminy maksymalna wysokość wypłacanych dodatków mieszkaniowych może kształtować się w przedziale od 50% do 90% wydatków.

W gminie Sosnowiec zgodnie z uchwałą Rady Miasta nr 19/VI/2015 z dnia 22 stycznia 2015 r., maksymalna wysokość wypłacanego dodatku mieszkaniowego wraz z ryczałtem na zakup opału do grudnia 2019 r. wynosiła 60% łącznej kwoty faktycznie poniesionych wydatków przypadających na utrzymanie lokalu lub na normatywną powierzchnię zajmowanego lokalu mieszkalnego.

Rada Miasta uchwałą nr 374/XX/2019 z dnia 18 grudnia 2019r r. od stycznia 2020 roku ponownie obniżyła wysokość wskaźnika procentowego o 20 punktów procentowych na czas nieokreślony, co stanowi, że wysokość dodatku mieszkaniowego łącznie z ryczałtem nie może przekraczać 50% wydatków faktycznie poniesionych na utrzymanie lokalu lub wydatków przypadających na normatywną powierzchnię zajmowanego lokalu.

W 2020 r. z pomocy w formie dodatku mieszkaniowego skorzystało 3 785 gospodarstw domowych.

Wykres nr 8. Liczba gospodarstw domowych korzystających z dodatku mieszkaniowego w latach 2018 – 2020

Źródło: Dane MOPS – opracowanie DDM

W ciągu ostatnich lat można zaobserwować spadek liczby gospodarstw korzystających z dofinansowania do czynszu. Sytuacja ta spowodowana jest m.in.: utratą tytułów prawnych do lokalu, odmową przyznania dodatku mieszkaniowego z powodu niespełnienia kryteriów ustawowych. Duży wpływ ma niewątpliwie wzrost dochodów gospodarstw domowych ubiegających się o przyznanie świadczenia.

Zgodnie z art. 15 zzzib ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U z 2020, poz. 1842), wprowadzonym przez ustawę z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID – 19 oraz uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID -19 (Dz. U z 2020, poz. 1086), od czerwca 2020r. osoby ubiegające się o dodatek mieszkaniowy mogły wnioskować o przyznanie dodatku mieszkaniowego z mocą wsteczną. W okresie od czerwca do grudnia 2020r. przyznano 1977 świadczeń z mocą wsteczną, na kwotę 458 497,45 zł.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w 2020 r. na wypłatę świadczeń w formie dodatku mieszkaniowego wydał łącznie 8 635 040,78 zł. Wypłacono 36 578 świadczeń, a średnia kwota dodatku osiągnęła wartość 236,07 zł.

Tabela nr 21. Liczba i kwota wypłaconych dodatków mieszkaniowych w latach 2018–2020

Rok	Kwota wypłaconych dodatków w zł	Liczba wypłaconych dodatków	Średni dodatek w zł
2018	10 608 471	44 031	240,93
2019	9 605 470	40 089	239,60
2020	8 635 040	36 578	236,07

Źródło: Dane MOPS - opracowanie DDM

Spadek liczby gospodarstw skutkuje zmniejszeniem liczby wypłacanych świadczeń, a tym samym zmniejszeniem wydatków poniesionych na wypłatę świadczeń. Na zmniejszenie wydatków mają wpływ również zaległości czynszowe wnioskodawców powstałe w trakcie obowiązywania decyzji administracyjnej. Z uwagi na zaległości wypłata dodatku mieszkaniowego zostaje wstrzymana. W 2020 r. zostało wstrzymanych 765 świadczeń na łączną kwotę 177 289,72 zł, w tym 490 świadczeń wstrzymanych z powodu zaległości czynszowych o wartości łącznej 115 579,60 zł, z czego odblokowanych zostało 295 świadczeń na łączną kwotę 75 796,63 zł. Z powyższego wynika, iż 60,2% wnioskodawców, którym została wstrzymana wypłata dodatku mieszkaniowego, uregulowało zaległości w celu kontynuacji wypłaty zawieszono dodatku mieszkaniowego.

Tabela nr 22. Wartość, liczba oraz kwota średniego wypłaconego dodatku mieszkaniowego z podziałem na zasoby w latach 2018 – 2020

Rok	Wyszczególnienie	Ogółem	Komunalne	Spółdzielcze	Inne ¹
2018	wartość wypłaconych świadczeń	10 608 471	5 081 781	2 467 787	3 058 903
	liczba wypłaconych świadczeń	44 031	20 525	11 005	12 501
	kwota średniego dodatku w zł	240,93	247,59	224,24	244,69
2019	wartość wypłaconych świadczeń	9 605 470	4 598 421	2 212 139	2 794 910
	liczba wypłaconych świadczeń	40 089	18 873	9 993	11 223
	kwota średniego dodatku w zł	239,60	243,65	221,37	249,03
2020	wartość wypłaconych świadczeń	8 635 040	4 200 612	1 973 236	2 461 192
	liczba wypłaconych świadczeń	36 578	17 297	9 152	10 129
	kwota średniego dodatku w zł	236,07	242,85	215,60	242,98

¹ inne zasoby np.: prywatne, dawne zakładowe oraz wykupione na własność (wspólnoty mieszkaniowe)

Źródło: Dane MOPS- opracowanie DDM

Dodatek mieszkaniowy jest wypłacany zarządcy budynku lub osobie uprawnionej do pobierania

należności za lokal mieszkalny, w którym mieszka wnioskodawca.

Najwięcej środków pieniężnych z tytułu dodatków mieszkaniowych przekazuje się dla najemców lokali mieszkalnych tworzących mieszkaniowy zasób gminy. W 2020 r. dla tej grupy najemców przekazano 48,64% wszystkich środków wydanych na dodatki mieszkaniowe. Pozostałe środki trafiły do zasobów nie wchodzących w skład gminy, tj.: prywatnych, dawnych zakładowych, wykupionych na własność (wspólnoty mieszkaniowe), a także do spółdzielni mieszkaniowych.

Prawo do przeprowadzania wywiadów środowiskowych w miejscu zamieszkania wnioskodawcy daje możliwość eliminowania przypadków pobierania świadczenia przez osoby nieuprawnione. W 2020 r., ze względu na stan epidemii ogłoszony z powodu COVID -19 przeprowadzono tylko 181 wywiadów weryfikujących stan majątkowy wnioskodawców oraz faktyczną liczbę wspólnie zamieszkujących członków gospodarstwa domowego. W 17 przypadkach odmówiono przyznania dodatku mieszkaniowego z tytułu rażącej dysproporcji pomiędzy dochodem deklarowanym na wniosku, a faktycznym stanem majątkowym, odmowy złożenia oświadczenia o stanie majątkowym oraz gdy faktyczna liczba osób stale zamieszkujących i gospodarujących z wnioskodawcą była mniejsza niż wykazana w deklaracji.

2. Dodatek energetyczny

Od dnia 1 stycznia 2014 r. wprowadzony został zryczałtowany dodatek energetyczny dla odbiorcy wrażliwego energii elektrycznej zgodnie z *ustawą z dnia 10 kwietnia 1997 roku – Prawo energetyczne* (tekst jednolity Dz. U. z 2019 roku poz. 755).

Wyplata dodatku energetycznego zgodnie z art. 5f pkt 1 ustawy jest zadaniem z zakresu administracji rządowej. Dodatek energetyczny wypłacają gminy po otrzymaniu dotacji celowej z budżetu państwa na finansowanie wypłat dodatku energetycznego dla odbiorcy wrażliwego energii elektrycznej, któremu przysługuje zryczałtowany dodatek energetyczny.

Zgodnie z ustawą odbiorcą wrażliwym energii elektrycznej jest osoba, której przyznano dodatek mieszkaniowy w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (tekst jednolity Dz. U. z 2019 roku poz. 2133), która jest stroną umowy kompleksowej lub umowy sprzedaży energii elektrycznej zawartej z przedsiębiorstwem energetycznym i zamieszkuje w miejscu dostarczania energii elektrycznej (art. 3 pkt 13 c).

Wysokość zryczałtowanego dodatku energetycznego zgodnie z Obwieszczeniem Ministra Energii z dnia 11 kwietnia 2019 r. do 30 kwietnia 2020 r. wynosiła:

- dla gospodarstw prowadzonych przez osobę samotną – 11,37 zł miesięcznie,
- dla gospodarstw składających się z 2 do 4 osób – 15,80 zł miesięcznie,
- dla gospodarstw składających się z co najmniej 5 osób – 18,96 zł miesięcznie.

Natomiast od 1 maja 2020 r. do 30 kwietnia 2021 r. wysokość zryczałtowanego dodatku energetycznego zgodnie z Obwieszczeniem Ministra Klimatu z dnia 10 kwietnia 2020 r. wynosi:

- dla gospodarstw prowadzonych przez osobę samotną – 10,94 zł miesięcznie,

- dla gospodarstw składających się z 2 do 4 osób – 15,19 zł miesięcznie,
- dla gospodarstw składających się z co najmniej 5 osób – 18,23 zł miesięcznie.

Dodatek energetyczny wypłaca się odbiorcy wrażliwemu energii elektrycznej do dnia 10 każdego miesiąca z góry, z wyjątkiem stycznia, w którym zryczałtowany dodatek wypłaca się do dnia 30 stycznia danego roku.

Ośrodek w 2020 r. wypłacił 10 083 dodatków energetycznych na kwotę 135 321,29 zł dla 1 216 gospodarstw domowych, w skład których wchodzi 2 506 osób. W 2020 r. wartość i liczba wypłacanych świadczeń w porównaniu do 2019 r. ma tendencję malejącą. Powyższa sytuacja spowodowana jest: niższym zainteresowaniem ze strony wnioskodawców (niska kwota świadczenia), niespełnianiem łącznie wszystkich kryteriów niezbędnych do otrzymania dodatku energetycznego m.in. brak umowy kompleksowej lub sprzedaży energii elektrycznej, osoba, której przyznano dodatek mieszkaniowy nie jest stroną ww. umowy, osoba ubiegająca się o przyznanie dodatku energetycznego, nie jest osobą, której przyznano dodatek mieszkaniowy, osoba nie zamieszkuje w miejscu dostarczenia energii elektrycznej. Jedną z przyczyn jest również wygaszenie decyzji przyznającej dodatek mieszkaniowy, a tym samym utrata uprawnień do dodatku energetycznego.

Tabela nr 23. Kwota i liczba wypłaconych dodatków energetycznych w 2018 r. według liczby osób w gospodarstwie domowym

Liczba osób w gospodarstwie domowym	Ilość wypłaconych świadczeń	Wartość wypłaconych świadczeń w zł	Kwota jednego świadczenia w zł
1 osoba	1 900	21 318,00	11,22
	3 494	39 656,90	11,35
Ogółem 1 osoba	5 394	60 974,90	X
2,3,4 osoby	2 295	35 756,10	15,58
	3 887	61 297,99	15,77
Ogółem 2,3,4 osoby	6 182	97 054,09	X
5 i więcej osób	283	5 292,10	18,70
	501	9 478,92	18,92
Ogółem 5 i więcej osób	784	14 771,02	X
Razem	12 360	172 800,01	X

Źródło: Dane MOPS – opracowanie DDM

Tabela nr 24. Kwota i liczba wypłaconych dodatków energetycznych w 2019 r. według liczby osób w gospodarstwie domowym

Liczba osób w gospodarstwie domowym	Liczba wypłaconych świadczeń	Wartość wypłaconych świadczeń w zł	Kwota jednego świadczenia w zł
1 osoba	1 906	21 633,10	11,35
	3 801	43 217,37	11,37
Ogółem 1 osoba	5 707	64 850,47	X
2,3,4 osoby	1 902	29 994,540	15,77
	3 575	56 485,00	15,80
Ogółem 2,3,4 osoby	5 477	86 479,54	X
5 i więcej osób	291	5 505,72	18,92
	527	9 991,92	18,96
Ogółem 5 i więcej osób	818	15 497,64	X
Razem	12 002	166 827,65	X

Źródło: Dane MOPS - opracowanie DDM

Tabela nr 25. Kwota i liczba wypłaconych dodatków energetycznych w 2020 r. według liczby osób w gospodarstwie domowym

Liczba osób w gospodarstwie domowym	Liczba wypłaconych świadczeń	Wartość wypłaconych świadczeń w zł	Kwota jednego świadczenia w zł
1 osoba	1 922	21 853,14	11,37
	3 212	35 139,28	10,94
Ogółem 1 osoba	5 134	56 992,42	X
2,3,4 osoby	1 703	26 907,40	15,80
	2 614	39 706,66	15,19
Ogółem 2,3,4 osoby	4 317	66 614,06	X
5 i więcej osób	265	5 024,40	18,96
	367	6 690,41	18,23
Ogółem 5 i więcej osób	632	11 714,81	X
Razem	10 083	135 321,29	X

Źródło: Dane MOPS - opracowanie DDM

3. Realizacja zadań i praca Działu Dodatków Mieszkaniowych w okresie stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID – 19

Ze względu na stan zagrożenia epidemicznego i stan epidemii ogłoszony z powodu COVID -19 Dział Dodatków Mieszkaniowych realizował zadania z wyłączeniem bezpośredniej obsługi klienta. W związku z tym:

1. wszelkie informacje dotyczące zasad przyznawania dodatków mieszkaniowych i dodatków energetycznych były udzielane telefonicznie oraz pocztą elektroniczną,
2. druki wniosków o przyznanie dodatków mieszkaniowych i dodatków energetycznych można było pobrać ze strony BIP MOPS lub ze stojaka wystawionego w holu głównym Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej,
3. wnioski o przyznanie dodatku mieszkaniowego i dodatku energetycznego wraz z kompletem dokumentów można było przesłać listem za pośrednictwem poczty, przez ePUAP lub wrzucić do skrzynki znajdującej się w wejściu głównym do budynku MOPS,
4. w przypadku wniosków niekompletnych osoby były wzywane do uzupełnienia braków korespondencyjnie lub telefonicznie,
5. wszelka korespondencja odbierana dotychczas osobiście przez zarządców była wysyłana za pośrednictwem poczty,
6. wszystkie wydawane decyzje administracyjne, które dotychczas były odbierane osobiście przez stronę, były wysyłane za pośrednictwem gońca MOPS lub poczty,
7. zawieszono przeprowadzania wywiadów w zakresie dodatków mieszkaniowych.

W okresie od 14.03.2020 r. do 31.12.2020 r. pracownicy Działu Dodatków Mieszkaniowych

1. przygotowali 505 wezwań do uzupełnienia niekompletnych wniosków, które wpłynęły za pośrednictwem poczty polskiej oraz skrzynki podawczej wystawionej w holu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej,
2. sporządzili 180 postanowień o przedłużeniu terminu rozpatrzenia wniosków,
3. wysłali łącznie 6594 sztuk korespondencji za potwierdzeniem odbioru (decyzje administracyjne, wezwania, postanowienia oraz inne pisma administracyjne).

Tabela nr 26. Zestawienie sporządzonych wezwań, postanowień i wysłanej korespondencji za potwierdzeniem odbioru w okresie III – XII, w latach 2018 – 2020

Rok	Wezwania do uzupełnienia niekompletnych wniosków	Postanowienia o przedłużeniu terminu rozpatrzenia wniosku	Korespondencja za potwierdzeniem odbioru
2018	91	50	1 965
2019	160	60	2 207
2020	505	180	6 594

Źródło: Dane MOPS – opracowanie DDM

VII. Świadczenia przeznaczane na wsparcie dla rodzin z dziećmi

Miniony rok był wyjątkowym dla realizowanych zadań z uwagi na trwającą epidemię. Z uwagi na obowiązujące wytyczne realizacja zadań w większej niż dotychczas części przebiegała w sposób zdalny – klienci chcący załatwić sprawę w naszym dziale ograniczali ilość wizyt w urzędzie na rzecz załatwiania spraw poprzez środki komunikacji elektronicznej lub korespondencyjnie.

W roku 2020 Dział Świadczeń Rodzinnych i Alimentacyjnych kontynuował realizację zadań z zakresu świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych, świadczeń wychowawczych, świadczenia „Dobry Start” oraz pomocy materialnej dla uczniów.

Dodatkowo, od października 2020r. wydajemy zaświadczenia potwierdzające wysokość dochodu rodziny na potrzeby programu „Czyste Powietrze”. W roku 2020 wydano 5 takich zaświadczeń.

1. Świadczenia rodzinne

W ramach świadczeń rodzinnych wyodrębnić można następujące rodzaje świadczeń: zasiłek rodzinny wraz z dodatkami do zasiłku rodzinnego, jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia dziecka, świadczenie rodzicielskie i świadczenia opiekuńcze, tj.: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne i specjalny zasiłek opiekuńczy.

Zasiłek rodzinny – przysługuje na dziecko do ukończenia 18 r. ż. lub w przypadku kontynuowania nauki w szkole do 21 r. ż., zaś w przypadku dziecka niepełnosprawnego uczącego się do 24 r. ż. Świadczenie przysługuje, jeżeli dochód na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 674 zł na osobę w rodzinie, a w przypadku rodziny z dzieckiem niepełnosprawnym - 764 zł. W przypadku przekroczenia przez rodzinę kryterium dochodowego świadczenie wypłaca się w wysokości będącej różnicą pomiędzy kwotą przysługujących świadczeń, a kwotą o jaką przekroczone kryterium dochodowe. Jeżeli miesięczna wysokość świadczenia nie przekraczałyby kwoty 20 zł, świadczenie to nie przysługuje.

Wysokość zasiłku rodzinnego miesięcznie w 2020 r. wynosiła odpowiednio:

- 95 zł - na dziecko w wieku do ukończenia 5 r. ż.,
- 124 zł - na dziecko w wieku powyżej 5 r. ż. do ukończenia 18 r. ż.,
- 135 zł - na dziecko w wieku powyżej 18 r. ż. do ukończenia 24 r. ż.

Do zasiłku rodzinnego przysługują dodatki, których przyznanie uwarunkowane jest posiadaniem prawa do zasiłku rodzinnego oraz spełnieniem dodatkowych kryteriów, określonych w przepisach prawa. Jednocześnie można pobierać kilka rodzajów dodatków. Dodatki do zasiłku rodzinnego to:

- dodatek z tytułu urodzenia dziecka – jednorazowo 1 000 zł,
- dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego – 400 zł miesięcznie,
- dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej – 95 zł,
- dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego – 90 zł i 110 zł,
- dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego – jednorazowo 100 zł,

- dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania:
  - na zamieszkanie - 113 zł miesięcznie,
  - na dojazd do szkoły – 69 zł miesięcznie,
- dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka – od 193 zł do 273 zł miesięcznie (w przypadku posiadania dzieci z orzeczoną niepełnosprawnością).

Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka – świadczenie przyznawane w wysokości 1 000 zł na każde urodzone dziecko. Świadczenie uzależnione jest od dochodu rodziny – przysługuje przy dochodzie do 1 922 zł na osobę w rodzinie. Osoba deklarująca samotne wychowywanie dziecka musi mieć zasądzone alimenty od drugiego rodzica.

Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia więcej niż dwoje dzieci podczas jednego porodu – świadczenie ustalone przez Gminę Sosnowiec. Zgodnie z Uchwałą Nr 677/XXXVIII/2013 Rady Miejskiej w Sosnowcu z dnia 23 maja 2013 r. wysokość zapomogi wynosi 5 000 zł na każde dziecko. Zapomoga przysługuje matce lub ojcu dziecka, opiekunowi prawnemu albo opiekunowi faktycznemu dziecka bez względu na dochód, jeżeli zamieszkują na terenie Miasta Sosnowca co najmniej rok przed urodzeniem dzieci. Przyznanie zapomogi poprzedzone jest wizytą pracownika socjalnego w środowisku osoby uprawnionej. Wniosek o przyznanie zapomogi składa się w terminie do 12 miesięcy od dnia urodzenia się dzieci. W 2020 r. nie wypłacono żadnego świadczenia.

Świadczenie rodzicielskie – świadczenie przysługujące przez rok od urodzenia dziecka w przypadku, gdy matka dziecka nie jest uprawniona do zasiłku macierzyńskiego na podstawie innych przepisów. W określonych sytuacjach świadczenie przysługuje również opiekunom dziecka nie będącym biologicznymi rodzicami, np. opiekunowi faktycznemu dziecka, rodzicom zastępczym niezawodowym, rodzicom przysposabiającym. Świadczenie przysługuje w kwocie 1 000 zł miesięcznie, jest niezależne od dochodu.

2. Świadczenia opiekuńcze

- Zasiłek pielęgnacyjny – przysługuje niepełnosprawnemu dziecku, osobom po 16 r. ż. z niepełnosprawnością w stopniu znacznym lub osobom niepełnosprawnym w stopniu umiarkowanym, jeżeli niepełnosprawność powstała przed 21 r. ż., a także osobom, które ukończyły 75 r. ż. W roku 2020 zasiłek pielęgnacyjny przysługiwał w kwocie 215 84 zł,
- Świadczenie pielęgnacyjne – przyznawane rodzicom, opiekunowi faktycznemu lub osobie zobowiązanej do alimentacji zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, którzy zrezygnowali z pracy i możliwości zatrudnienia na rzecz opieki nad niepełnosprawnym dzieckiem lub osobą niepełnosprawną w stopniu znacznym. Według aktualnie obowiązujących przepisów świadczenie pielęgnacyjne przysługuje jedynie osobie spokrewnionej, opiekującej się osobą, której niepełnosprawność powstała przed 18 r. ż. lub przed 25 r. ż., ale w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej. W 2020 r. wysokość świadczenia wynosiła 1 830 zł,

- Specjalny zasiłek opiekuńczy - przysługuje osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2017 r. poz. 682), ciąży obowiązek alimentacyjny, nie podejmują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, bądź rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki, bądź pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. Prawo do zasiłku uzależnione jest od dochodu rodziny i przyznawane jest na okresy zasiłkowe. Przy ustalaniu prawa do zasiłku obowiązuje kryterium dochodowe jak przy zasiłku rodzinnym. Zasiłek przysługuje w kwocie 620 zł miesięcznie.

Tabela nr 27. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych w latach 2018 - 2020

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba uprawnionych
2018	9 015	20 053	13 370
2019	8 767	18 888	12 865
2020	7 741	15 360	11 203

Źródło: Dane DŚR – opracowanie własne DPŚ

W 2020 r. ze świadczeń rodzinnych skorzystało 7 741 rodzin. Wypłacono 142 356 świadczeń dla 11 203 osób uprawnionych, na łączną kwotę 38 850 436 zł. Porównując dane na przełomie trzech ostatnich lat widoczny jest znaczny spadek wydatków i ilości wypłacanych zasiłków rodzinnych z dodatkami (odpowiednio o 24% i 22%), tj. świadczeń uzależnionych od dochodu rodziny. Taka sytuacja spowodowana jest niskim kryterium dochodowym uprawniającym do pobierania tych świadczeń. Jednocześnie zauważalny jest znaczny wzrost kwot wypłacanych świadczeń opiekuńczych, co jest spowodowane podnoszeniem wysokości zasiłku i świadczenia pielęgnacyjnego.

Tabela nr 28. Liczba wypłaconych świadczeń i wydatków w latach 2018 - 2020

Lp.	Wyszczególnienie	2018		2019		2020	
		Wydatki na świadczenia w zł	Liczba świadczeń	Wydatki na świadczenia w zł	Liczba świadczeń	Wydatki na świadczenia w zł	Liczba świadczeń
1.	Zasiłki rodzinne	8 653 488	76 202	8 098 530	72 232	6 456 407	56 735
2.	Dodatki do zasiłków rodzinnych	4 060 203	30 098	3 835 658	30 226	3 180 076	25 448
3.	Zasiłki rodzinne z dodatkami (1+2)	12 713 691	106 300	11 934 189	102 458	9 336 483	82 183

Lp.	Wyszczególnienie	2018		2019		2020	
		Wydatki na świadczenia w zł	Liczba świadczeń	Wydatki na świadczenia w zł	Liczba świadczeń	Wydatki na świadczenia w zł	Liczba świadczeń
4.	Zasiłki pielęgnacyjne	7 064 353	44 643	8 811 300	46 597	10 206 453	47 340
5.	Świadczenia pielęgnacyjne	9 104 960	6 322	10 930 702	6 939	14 451 099	7 966
6.	Specjalny zasiłek opiekuńczy	279 837	534	147 560	238	87 480	142
7.	Świadczenia opiekuńcze (4+5+6)	16 449 150	51 499	19 889 562	53 774	24 745 032	55 448
8.	Razem (3+7)	29 162 841	157 799	31 280 763	145 215	34 381 515	137 631
9.	Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	1 222 000	1 222	995 000	995	729 000	729
10.	Świadczenie rodzicielskie	5 056 388	5 285	4 330 839	4 585	3 741 260	4 039
11.	Razem świadczenia rodzinne (8+9+10)	35 441 229	164 306	36 606 602	150 795	38 851 775	142 399

Źródło: Dane DŚR – opracowanie własne DPŚ

3. Zasiłek dla opiekuna

Zasiłek przyznawany na podstawie ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz.U. 2020 poz. 1297) przysługuje osobom opiekującym się osobą niepełnosprawną, które uprzednio w związku ze zmianą przepisów utraciły prawo do świadczenia pielęgnacyjnego od dnia 1 lipca 2013 r. Wysokość zasiłku w 2020 r. wynosiła 620 zł. W 2020r. wypłacono 308 zasiłków na łączną kwotę 190 420 zł. Z roku na rok maleje liczba uprawnionych do tego świadczenia z uwagi na brak możliwości składania nowych wniosków.

4. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego

Przyznawane są osobom uprawnionym do alimentów od rodzica na podstawie tytułu wykonawczego pochodzącego lub zatwierdzonego przez sąd, w przypadku kiedy egzekucja alimentów jest bezskuteczna. Świadczenie przysługuje do ukończenia 18 r. ż., a w przypadku kontynuowania nauki w szkole do 25 r. ż., natomiast przy znacznym stopniu niepełnosprawności – bezterminowo. W 2020 roku zmieniono kryterium dochodowe uprawniające do pobierania świadczeń – od października 2020 roku świadczenie przysługuje jeżeli miesięczny dochód rodziny nie przekracza kwoty 900zł na osobę (dotychczas było to 800zł). Jednocześnie wprowadzono zasadę tzw. „złotówki za złotówkę”, zgodnie z którą w przypadku przekroczenia ustawowego kryterium dochodowego przyznawane jest świadczenie pomniejszone o wartość, o jaką przekroczone to kryterium. W takim przypadku minimalna wysokość przyznanego świadczenia wynosi 100zł – poniżej tej kwoty

(kiedy przekroczenie dochodu jest wyższe) świadczenie nie przysługuje. Jak obrazuje poniższa tabela zarówno liczba rodzin korzystających ze świadczenia jak i liczba uprawnionych w ciągu ostatnich trzech lat spadły o około 20%.

Tabela nr 29. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń funduszu alimentacyjnego w latach 2018 – 2020

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba uprawnionych
2018	1 302	4 143	1 690
2019	1 153	3 693	1 488
2020	1 038	3 367	1 349

Źródło: Dane DŚR – opracowanie własne DPŚ

Podobnie jak w przypadku innych świadczeń uzależnionych od dochodu rodziny zauważalny jest spadek ilości i kwot wypłacanych świadczeń. Coroczne wzrosty minimalnego wynagrodzenia, pomimo nieznacznego podnoszenia kryterium dochodowego powodują, iż z roku na rok wiele osób traci prawo do świadczenia z uwagi na przekroczenie kryterium dochodowego. Wprowadzenie zasady „złotówka za złotówkę” w ostatnich miesiącach zeszłego roku nie pozwala na wiarygodną ocenę skutku tego zabiegu.

Tabela nr 30. Liczba przyznanych świadczeń i wydatków w zakresie świadczeń z funduszu alimentacyjnego w latach 2018 – 2020

Wyszczególnienie	2018		2019		2020	
	Kwota świadczeń w zł	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń w zł	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń w zł	Liczba świadczeń
Świadczenia z funduszu alimentacyjnego	7 246 806	17 509	6 447 649	15 442	5 901 883	14 040

Źródło: Dane DŚR – opracowanie własne DPŚ

Postępowanie wobec dłużników alimentacyjnych

Dział Świadczeń Rodzinnych i Alimentacyjnych realizuje również zadania ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów w zakresie prowadzenia działań wobec dłużników alimentacyjnych. W tym zakresie przepisy ustawy regulują sposób i tryb postępowania wobec dłużników alimentacyjnych, którego głównymi elementami są:

- ścisła współpraca gminy z komornikami w zakresie poprawy skuteczności egzekucji,
- poszerzenie uprawnień komornika w zakresie postępowania egzekucyjnego,
- zwiększenie kontroli sądów nad działalnością komorników,
- ułatwienie w procedurze złożenia wniosku o egzekucję alimentów,
- stałe sprawdzanie sytuacji finansowej dłużnika alimentacyjnego poprzez przeprowadzanie wywiadu

alimentacyjnego i odebrania oświadczenia majątkowego,

- wpisanie dłużnika alimentacyjnego do rejestru dłużników w Krajowym Rejestrze Sądowym,
- aktywizacja zawodowa dłużników alimentacyjnych, w tym kierowanie do robót publicznych,
- możliwość zatrzymania prawa jazdy dłużnika alimentacyjnego w przypadku, gdy uniemożliwia on przeprowadzenie wywiadu alimentacyjnego i złożenia oświadczenia majątkowego, lub odmawia podjęcia pracy, do której został skierowany, albo się od niej uchyla.

W 2020 r. wezwanie do stawienia się celem odebrania oświadczenia majątkowego i przeprowadzenia wywiadu alimentacyjnego wystosowano do 362 dłużników alimentacyjnych, z czego zgłosiło się 143 osoby, 25 osób zobowiązano do zarejestrowania się w Powiatowym Urzędzie Pracy, jako osoba bezrobotna lub poszukująca pracy. W 26 przypadkach poinformowano PUP o konieczności podjęcia działań aktywizujących zawodowo.

Wobec pozostałych prowadzone są dalsze elementy postępowania przewidzianego w ustawie, tj. wszczęto postępowanie dotyczące uznania za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, w pozostałych przypadkach podejmowane są inne działania zmierzające do ustalenia adresu dłużnika, wyjaśnienia powodów niestawienia itp. Decyzje o uznaniu dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych wydano wobec 51 osób. Wydanie prawomocnej decyzji w tym zakresie umożliwia w dalszej kolejności skierowanie wniosku o ściganie dłużnika alimentacyjnego za przestępstwo niealimentacji i złożenie wniosku o odebranie prawa jazdy. W 2020 r. skierowano 21 wniosków o odebranie prawa jazdy oraz 36 zawiadomień do organów ścigania.

W tym miejscu należy nadmienić, iż zgodnie z obowiązującym od 1 czerwca 2017 roku brzmieniem Kodeksu karnego obowiązek składania zawiadomień o niealimentacji za co najmniej 3 miesiące nałożono na organ przyznający zasiłek rodzinny lub świadczenia z funduszu alimentacyjnego. Aktualnie zawiadomienia takie kierowane są do organów ścigania każdorazowo, kiedy w aktach sprawy znajdują się dokumenty świadczące o niewywiązywaniu się przez rodzica z obowiązku alimentacji dziecka.

5. Świadczenie wychowawcze - Program „Rodzina 500+”

Rok 2020 był kolejnym rokiem obowiązywania rządowego Programu „Rodzina 500+”. Większość wypłacanych jednak świadczeń wynika z wniosków złożonych w roku 2019r. Zmieniono bowiem okres zasiłkowy obowiązujący w tym świadczeniu w ten sposób, iż prawo do świadczenia ustalane było na okres od lipca 2019 roku do końca maja 2021r. Tym samym wnioski o to świadczenie złożone w roku 2020 dotyczą nowonarodzonych dzieci lub innych sytuacji, kiedy rodzic nie był wcześniej uprawnionych do tegoż świadczenia.

Tabela nr 31. Liczba złożonych wniosków oraz wydanych decyzji i pism administracyjnych w sprawie świadczenia wychowawczego w latach 2018 - 2020

Program „Rodzina 500+”	2018	2019	2020
Złożone wnioski, w tym:	11 791	22 381	2 309
elektronicznie	5 463	18 660	1 747
papierowo	6 328	3 721	562
Liczba dzieci, na które złożono wnioski o świadczenie	13 741	28 136	2 737
liczba wydanych decyzji i rozstrzygnięć¹	11 522	19 889	2 278
liczba pism administracyjnych¹	8 597	4 621	2 270

¹ decyzje i informacje o przyznaniu świadczenia

Źródło: Dane DŚR – opracowanie własne DPŚ

W 2020 r. w Sosnowcu ze świadczenia wychowawczego skorzystało 19 971 rodzin, programem łącznie objęto 28 985 dzieci.

Tabela nr 32. Kwota i liczba wypłaconych świadczeń wychowawczych w latach 2018 - 2020

Wyszczególnienie	2018		2019		2020	
	Kwota świadczeń w zł	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń w zł	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń w zł	Liczba świadczeń
Świadczenie wychowawcze – „Rodzina 500+”	75 654 834	151 879	119 030 879	211 028	165 263 332	332 480

Źródło: Dane DŚR – opracowanie własne DPŚ

Znaczny wzrost ilości i kwot wypłacanych świadczeń wychowawczych w 2020 r. wynika ze zmiany obowiązujących przepisów w tym zakresie - rozszerzenia w roku 2019 programu 500+ również na pierwsze dzieci w rodzinie niezależnie od jej dochodu.

Podobnie jak w przypadku realizowanych od wielu lat świadczeń rodzinnych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego istnieje możliwość realizacji przyznanego świadczenia w formie rzeczowej lub w formie opłacania usług. Dotyczy to wyłącznie sytuacji, w których przyznane świadczenia są marnotrawione przez osobę je pobierającą. Każda uzyskana informacja o takiej sytuacji musi być potwierdzona przez pracownika socjalnego w drodze przeprowadzonego wywiadu środowiskowego. W roku 2020 nie było takich świadczeń.

Ponadto na prośbę 26 rodzin część świadczenia wychowawczego przesyłana była bezpośrednio na konto Miejskiego Zakładu Zasobów Lokalowych w Sosnowcu celem spłaty zadłużenia czynszowego lub do przedszkoli celem uregulowania opłat za pobyt dziecka.

6. Świadczenie „Dobry start”

Rządowy program „Dobry start” jest realizowany zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” wprowadzonym w życie 1 czerwca 2018 r. Świadczenie w wysokości 300 zł przysługuje raz w roku na rozpoczynające rok szkolny dzieci do ukończenia 20 r. ż., niezależnie od wysokości osiąganego dochodu. Dzieci niepełnosprawne uczące się w szkole otrzymują je do ukończenia przez nie 24 r. ż. Wnioski mogą być składane przez rodzica dziecka, opiekuna prawnego lub opiekuna faktycznego dziecka, a w przypadku dzieci przebywających w pieczy zastępczej - rodzica zastępczego, osobę prowadzącą rodzinny dom dziecka lub dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej.

Przyznanie prawa do świadczenia nie wymaga wydania i doręczenia decyzji administracyjnej, decyzje wydawane były jedynie w przypadku odmowy przyznania świadczenia, a także w sprawach nienależnie pobranych świadczeń. Osoby ubiegające się o świadczenie otrzymują informację o jego przyznaniu na podany we wniosku adres e-mail.

W 2020 r. z programu skorzystały 14 004 rodziny, a pomocą objęto 17 897 dzieci.

Tabela nr 33. Liczba złożonych wniosków oraz wydanych decyzji i pism administracyjnych w sprawie świadczenia „Dobry Start” w latach 2018 - 2020

Świadczenie „Dobry Start”	2018	2019	2020
Złożone wnioski, w tym:	14 477	14 795	14 622
elektronicznie	11 061	12 491	13 271
papierowo	3 416	2 304	1 351
liczba wydanych decyzji i rozstrzygnięć¹	14 156	14 473	14 311
liczba pism administracyjnych¹	1 153	992	809

¹ decyzje i informacje o przyznaniu świadczenia

Źródło: Dane DŚR – opracowanie własne DPŚ

Tabela 34. Kwota i liczba wypłaconych świadczeń "Dobry Start" w latach 2018 - 2020

	2018		2019		2020	
	Kwota świadczeń w zł	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń w zł	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń w zł	Liczba świadczeń
Świadczenie „Dobry Start”	5 367 450	17 897	5 505 150	18 359	5 473 200	18 256

Źródło: Dane DŚR – opracowanie własne DPŚ

7. Świadczenie „Za życiem”

W 2020 r. kontynuowano realizację ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” w zakresie wypłaty jednorazowego świadczenia w wysokości 4 000 zł. Świadczenie przysługuje w przypadku urodzenia dziecka, u którego stwierdzono ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu. W 2020 r. wypłacono 22 takie świadczenia na łączną kwotę 88 000 zł.

8. Pomoc materialna dla uczniów

Pomoc materialna dla uczniów z terenu Sosnowca realizowana jest przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu zgodnie z *Uchwałą Nr 282/XXIII/2015 Rady Miejskiej w Sosnowcu*. W ramach tej pomocy można wyodrębnić następujące rodzaje świadczeń: stypendium szkolne oraz zasiłek szkolny.

Stypendium szkolne – przyznawane jest uczniom i słuchaczom znajdującym się w trudnej sytuacji materialno-bytowej, wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie w szczególności, gdy w rodzinie tej występuje jedna z przesłanek społecznych. Świadczenie przysługuje, jeżeli dochód na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 528 zł na osobę w rodzinie.

Osoby uprawnione do świadczeń w formie stypendium szkolnego to:

- uczniowie szkół publicznych i niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych dla młodzieży i dla dorosłych oraz słuchacze kolegiów pracowników służb społecznych – do czasu ukończenia kształcenia, nie dłużej jednak niż do ukończenia 24 r. ż.,
- wychowankowie publicznych i niepublicznych ośrodków umożliwiających dzieciom i młodzieży, o których mowa w art. 16 ust. 7, a także dzieci i młodzież z upośledzeniem umysłowym z niepełnosprawnościami sprzężonymi, realizację odpowiednio obowiązku szkolnego i obowiązku nauki – do czasu ukończenia realizacji obowiązku nauki,
- uczniowie szkół niepublicznych nieposiadających uprawnień szkół publicznych dla młodzieży i dla dorosłych - do czasu ukończenia realizacji obowiązku nauki,
- wychowankowie publicznych i niepublicznych ośrodków rewalidacyjno – wychowawczych – do czasu ukończenia realizacji obowiązku nauki.
- Wysokość stypendium szkolnego uzależniona jest od dochodu na osobę w rodzinie, sytuacji społecznej rodziny ucznia oraz okresu, na jaki przyznaje się stypendium szkolne. Zadanie realizowane jest na zasadzie zwrotu kosztów. Świadczenie wypłacane jest na wskazany rachunek bankowy jako refundacja przedłożonych faktur.

Stypendia szkolne wypłacane są jako refundacja przedłożonych faktur za zakup materiałów pomocnych w nauce szkolnej.

Zasiłek szkolny - ma charakter uznaniowy i może być przyznany niezależnie od otrzymywanego stypendium w przypadku zaistnienia zdarzenia losowego powodującego przejściowo trudną sytuację materialną ucznia,

przykładowo: nagła choroba, śmierć, kradzież, pożar lub inne zdarzenie nadzwyczajne i nieprzewidywalne. Wniosek należy składać w terminie nie dłuższym niż dwa miesiące od wystąpienia zdarzenia losowego. Maksymalna wysokość zasiłku szkolnego w roku szkolnym 2019/2020 wynosi 620 zł.

Tabela nr 35. Liczba złożonych wniosków o przyznanie pomocy materialnej (rok szkolny – 2018/2019, 2019/2020 i 2020/2021)

Wyszczególnienie	Liczba złożonych wniosków w roku szkolnym			Liczba przyznanych świadczeń w roku szkolnym		
	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Stypendia szkolne	871	695	595	670	549	446
Zasiłki szkolne	23	20	38	19	17	23

Źródło: Dane DŚR – opracowanie własne DPŚ

Tabela nr 36. Kwota przyznanych świadczeń w latach 2018 - 2020

Wyszczególnienie	Kwota świadczeń w zł		
	2018	2019	2020
Stypendia szkolne	1 014 539,05	865 541,92	681 729,47
Zasiłki szkolne	24 180	24 180	14 260

Źródło: Dane DŚR – opracowanie własne DPŚ

Tabela nr 37. Liczba korzystających ze świadczeń w latach 2018 - 2020

Wyszczególnienie	Liczba rodzin			Liczba uczniów otrzymujących świadczenie		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Stypendia szkolne	461	500	347	814	632	446
Zasiłki szkolne	18	27	21	39	36	21

Źródło: Dane DŚR – opracowanie własne DPŚ

VIII. Udzielanie pomocy w ramach ustawy o wspieraniu Rodziny i pieczy zastępczej

1. Wspieranie rodzin z dziećmi w prawidłowym funkcjonowaniu

Zadania gminy w zakresie wspierania rodzin biologicznych w prawidłowym funkcjonowaniu w 2020 r. realizowała Sekcja Asysty Rodzinnej, w skład której wchodziło 16 asystentów rodziny oraz pedagog. Zadaniem ww. pracowników jest organizowanie wsparcia dla rodzin niewydolnych wychowawczo, w których istnieje

potencjalne zagrożenie umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej, a także pomoc rodzicom, których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej, w odzyskaniu zdolności prawidłowego wypełniania funkcji opiekuńczo - wychowawczych tak, aby dziecko mogło powrócić do naturalnego środowiska rodzinnego.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej pomoc taka odbywa się przez pracę z rodziną – wsparcie w opiece i wychowaniu.

Działania te mogą być realizowane poprzez przydzielenie rodzinie asystenta, udzielanie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego, zapewnienie usług opiekuńczych i specjalistycznych, organizowanie grup wsparcia lub grup samopomocowych, pomoc rodzin wspierających czy placówek wsparcia dziennego.

W 2020 r. wsparciem asystentów objętych było 267 rodzin z 501 dziećmi. Ze wszystkimi rodzinami zostały sporządzone indywidualne plany pracy. Asystenturą objęte zostały rodziny typowane przez pracowników socjalnych, kuratorów rodzinnych, a 48 rodzin zostało zobowiązanych do współpracy z asystentem na mocy postanowienia sądu.

W zakresie realizacji planów pracy i w zależności od indywidualnych potrzeb rodzin asystenci:

- współpracowali z pracownikami socjalnymi – 174 rodziny,
- współpracowali z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej i kuratorem rodzinnym - 119 rodzin,
- współpracowali z grupą roboczą ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie - 14 rodzin,
- współpracowali z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz z Centrum Leczenia Uzależnień - 14 rodzin,
- udzielali pomocy w rozwiązywaniu problemów socjalnych, uczyli ekonomicznego dysponowania budżetem domowym, informowali, pomagali i dopilnowywali uzyskania przysługujących rodzinom świadczeń, uświadamiali rodzinom hierarchię potrzeb bytowych i wydatków na ich zaspokojenie - 267 rodzin,
- motywowali członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych - 153 osoby,
- udzielali pomocy w poszukiwaniu pracy zarobkowej - 140 osób,
- udzielali pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym uczyli prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego, wypełniania codziennych obowiązków związanych z prowadzeniem domu, utrzymywaniem czystości, podziałem obowiązków domowych pomiędzy różnych członków rodziny – 267 rodzin,
- udzielali pomocy w rozwiązywaniu problemów wychowawczych z dziećmi - 199 rodzin
- udzielali wsparcia w zakresie potrzeb zdrowotnych dzieci poprzez osobisty kontakt z placówkami służby zdrowia - 50 rodzin,
- udzielali wsparcia dzieciom - 98 dzieci rozpoczęło zajęcia psychoedukacyjne prowadzone w poradniach pedagogiczno-psychologicznych oraz zajęcia prowadzone przez pedagoga MOPS, a także w placówkach wsparcia dziennego,
- motywowali rodziców do utworzenia i udziału w zajęciach grupy wsparcia lub grupy edukacyjno-wspierającej – 113 osób,

- współpracowali ze szkołami i przedszkolami - 210 rodzin,
- dokonywali okresowej oceny sytuacji każdej rodziny, której okres współpracy z asystentem wyniósł minimum 6 miesięcy za okres od stycznia do grudnia 2020 roku sporządzono 375 ocen rodzin,
- sporządzali opinie o rodzinie na wniosek sądu – 73 opinie.
- organizowali spotkania zespołów multiprofesjonalnych - 13 spotkań.

W 2020 r. w zajęciach wyrównawczych i usprawniających aparat mowy prowadzonych przez pedagoga uczestniczyło 101 dzieci. Przeprowadzono łącznie 170 indywidualnych zajęć z dziećmi oraz 398 konsultacji z ich rodzicami.

Asystenci wraz z pedagogiem zorganizowali grupę wsparcia i grupę edukacyjno-wspierającą. W okresie od stycznia do grudnia 2020 r. odbyło się 16 spotkań, podczas których obecnych łącznie było 101 osób.

W ramach wspierania rodzin biologicznych oraz na rzecz dziecka w okresie od stycznia do połowy marca 2020 r. zostały zrealizowane 4 projekty socjalne:

1. **Ferie z kąpielą w basenie** zostały zorganizowane z myślą o młodszych dzieciach pochodzących z rodzin objętych wsparciem asystentów. Z zaproszenia na krytą pływalnię przy ul. Żeromskiego dwukrotnie skorzystało 15 dzieci w wieku od 7-10 lat.
2. **Ferie w pszczyńskim zamku i w ogrodzie** zostały zorganizowane z myślą o starszych dzieciach pochodzących z rodzin objętych wsparciem asystentów. Zorganizowano wycieczkę do Pszczyny dla 18 dzieci w wieku 10-14 lat. Uczestnicy zwiedzili XIX- i XX-wieczne wnętrza zamku pszczyńskiego, stajnie książęce, powozownie oraz ogród i park.
3. Projekt **Z ortografią za pan brat** zorganizowany został dla 14 dzieci w wieku 9-12 lat pochodzących z rodzin objętych wsparciem asystentów. W dniu 3 lutego 2020 r. dzieci wzięły udział w dwustopniowym konkursie ortograficzno- recytatorskim. Uczestnicy najpierw napisali dyktando o średnim stopniu trudności, a następnie recytowali wybrany kilka dni wcześniej wiersz Jana Brzechwy. Zwycięscy konkursu otrzymali nagrody.
4. **Karnawał z bohaterami bajek** został zorganizowany w klubie „Manufaktura” przy ul. Warszawskiej w Sosnowcu dla 14 dzieci w wieku 9-12 lat pochodzących z rodzin objętych wsparciem asystentów. Uczestnicy balu kostiumowego bawili się przy radosnej muzyce, wzięli udział w różnych konkursach oraz skorzystali ze słodkiego poczęstunku

Zrealizowane projekty umożliwiły dzieciom konstruktywne spędzanie czasu wolnego zapewniając im jednocześnie poczucie bezpieczeństwa i właściwe warunki do zabawy, rozwoju i odpoczynku. Obostrzenia wynikające z epidemii choroby COVID-19 uniemożliwiły realizację kolejnych zaplanowanych projektów socjalnych na rzecz dzieci i ich rodzin.

W sytuacji pandemii asystent rodziny był nadal osobą towarzyszącą członkom rodziny, współobecną, pomagającą, będącą w pogotowiu. Asystenci rodzin starali się dać wsparcie rodzinom nie tylko informacyjne i instrumentalne, ale również pomoc w trudnych sytuacjach. Dbali o to, aby rodziny objęte asystenturą miały przekonanie, że w kryzysie, w jakim znalazła się osoba, nie pozostaje sama, ale jest ktoś kto pomoże poszukać

zasobów niezbędnych do pokonania trudności, zademonstruje jak przechodzić przez trudy różnego rodzaju wprowadzanych na bieżąco procedur związanych z zagrożeniem epidemiologicznym w instytucjach, czy też zaproponuje nowe sposoby reagowania na codzienne sytuacje.

Pedagogizacja rodziców w czasie pandemii omawiana była najczęściej przez telefon i dotyczyła objawów zachorowania na COVID-19 oraz schematu postępowania w przypadku zakażenia nowym wirusem. Omawiano z rodzicami ich ewentualne niepokoje i wątpliwości w zakresie swojego czy dzieci samopoczucia, sugerowano skorzystanie z teleporady specjalisty medycyny rodzinnej.

Ważną sprawą było przypomnienie rodzicom o zasadach higieny. Wy tłumaczenie, jak prawidłowo umyć ręce, dezynfekować przyniesione do domu produkty.

Asystenci zachęcali rodziców, by ich życie było jak najbardziej ustrukturyzowane, miało stałe punkty, harmonogram, gdyż to daje dzieciom poczucie bezpieczeństwa. Zwracali uwagę, że dzieci w ciągu dnia potrzebują kontaktu z rodzicem, czy też wspólnej zabawy rodzinnej. Asystent rodziny w okresie pandemii był osobą, która pomagała rodzinie ustalić schemat dnia. W razie trudności szkolnych wynikających z nowego sposobu nauczania, rodzina przy wsparciu asystenta nabywała umiejętności utrzymywania kontaktu z wychowawcą szkolnym.

2. Instytucjonalna piecza zastępcza

W przypadku braku współpracy ze strony rodziców, braku ich zgody i aktywności oraz stwierdzanych istotnych zaniedbań i nieprawidłowości w opiece, a także wychowaniu dzieci, koniecznym staje się odizolowanie dziecka od dotychczasowego środowiska wychowawczego poprzez umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo - wychowawczej.

W 2020 r. do sosnowieckich placówek skierowano 36 dzieci pochodzących z Sosnowca. Do placówek na terenie innych powiatów w 2020 r. zostało skierowane 1 dziecko.

Koszt utrzymania 5 dzieci, które w latach poprzednich zostały umieszczone poza Sosnowcem i w 2020 r. nadal tam przebywały wyniósł 205 312,75 zł.

Organizowanie opieki w placówkach opiekuńczo - wychowawczych jest zadaniem własnym powiatu finansowanym ze środków gminy i powiatu

3. Rodzinna piecza zastępcza

Organizowanie opieki w rodzinach zastępczych należy do zadań własnych powiatu przy współfinansowaniu ze środków gminy. Zadanie to realizowane jest poprzez m.in.: pozyskiwanie nowych niezawodowych i zawodowych rodzin zastępczych, szkolenia kandydatów, kwalifikowanie ich do funkcji rodzin zastępczych, a następnie zapewnienie pomocy i wsparcia w sprawowaniu pieczy zastępczej oraz dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci i rodzin zastępczych. W skład Zespołu ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej, który

realizował powyższe zadanie w 2020 r. wchodziło 18 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, 2 pedagogów, 3 psychologów oraz 2 specjalistów.

Tabela nr 38. Liczba dzieci objętych rodzinną pieczą zastępczą w latach 2017 – 2020 (stan na dzień 31 grudnia danego roku)

Rodzaj danych	2017	2018	2019	2020
Rodziny zastępcze ogółem	270	260	236	230
Dzieci w rodzinach zastępczych	384	393	361	355
Spokrewnione rodziny zastępcze	206	192	175	171
Dzieci w rodzinach spokrewnionych	246	229	209	207
Niezawodowe rodziny zastępcze	45	46	40	42
Dzieci w rodzinach niezawodowych	60	58	48	55
Zawodowe rodziny zastępcze	16	19	17	12
Dzieci w rodzinach zawodowych	57	84	73	52
Rodzinny dom dziecka	3	3	4	5
Dzieci w rodzinnym domu dziecka	21	22	31	41

Źródło: Dane DR – opracowanie własne DPŚ

W ciągu całego 2020 r. rodzinną pieczą zastępczą w mieście objętych było łącznie 428 dzieci i osób pełnoletnich, które przebywały w 258 rodzinach zastępczych.

W zakresie promocji rodzicielstwa zastępczego i pozyskiwania kandydatów na rodziny zastępcze podjęto następujące działania:

- plakaty w miejscach publicznych (jednostkach organizacyjnych MOPS, KZK GOP),
- spot reklamowy w Radio Eska,
- artykuł sponsorowany w Twoje Zagłębie,
- reportaże promujące rodzinną pieczę zastępczą w TVP 3 Katowice, TVP 1, TVN 24

Ze względu na stan pandemii COVID-19 nie został zorganizowany festyn promujący rodzicielstwo zastępcze.

W zakresie naboru, kwalifikacji i szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej i niezawodowej, realizowano autorski program szkolenia dla kandydatów na rodziny zastępcze niezawodowe oraz zawodowe, który został zatwierdzony przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej. Po dokonaniu szczegółowej analizy sytuacji osobistej, rodzinnej, majątkowej oraz psychologicznej, na szkolenie skierowano 11 osób.

W zakresie tworzenia nowych rodzin zastępczych zawodowych przekształcono 1 rodzinę zastępczą zawodową w rodzinny dom dziecka.

Rodzinom zastępczym i dzieciom umieszczonym w rodzinnej pieczy udzielano systematycznej i kompleksowej pomocy i wsparcia:

- Udzielono porad pedagogicznych dla 108 osób (rodziny zastępcze, dzieci umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej) - ze względu na stan pandemii COVID-19 część porad odbyło się w formie zdalnej.
- Udzielono porad psychologicznych dla 141 osób (rodziny zastępcze, dzieci umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej) - ze względu na stan pandemii COVID-19 część porad odbyło się w formie zdalnej.
- W okresie wakacyjnym odbywały się zajęcia dla dzieci.

Ze względu na stan pandemii COVID-19 nie odbyły się, wcześniej zaplanowane szkolenia dla zawodowych rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka.

Ponadto rodziny zastępcze uzyskały wsparcie i pomoc:

- w utrzymywaniu kontaktów dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej z rodzicami biologicznymi (odbyło się 230 spotkań dla 38 rodziców lub dziadków biologicznych dzieci, ze względu na stan pandemii COVID-19 spotkania odbywały się na otwartej przestrzeni, np. w parku),
- w przygotowaniu rodzin i dzieci do procesu adopcyjnego: liczba zgłoszonych dzieci do ośrodków adopcyjnych – 25 (Wojewódzki Ośrodek Adopcyjny - 14 dzieci, Diecezjalny Ośrodek Adopcyjny – 11 dzieci), liczba dzieci zaadoptowanych – 9,
- w przygotowaniu do powrotu dziecka do rodziców biologicznych - 22 dzieci powróciło do rodziców biologicznych,
- opracowano lub zaktualizowano plan pomocy dziecku (sporządzono 173 dokumenty),
- udzielano wsparcia pełnoletnim wychowankom pieczy zastępczej, w tym udzielono pomocy w opracowaniu indywidualnych programów usamodzielnienia dla 36 wychowanków rodzin zastępczych.

W zakresie czynności kontrolnych pod kątem oceny prawidłowości funkcjonowania rodzin zastępczych i oceny sytuacji dziecka:

- sporządzono 637 okresowych ocen sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinnej pieczy zastępczej, które poprzedzone były posiedzeniami zespołu w skład którego wchodził m. in.: rodzina zastępcza, rodzice biologiczni, przedstawiciel ośrodka adopcyjnego, koordynator rodzinnej pieczy zastępczej, pedagog ZPZ, psycholog ZPZ, przedstawiciele szkół, przedszkoli (ze względu na stan pandemii COVID-19 część spotkań odbyło się w formie zdalnej poprzez kontakt telefoniczny),
- sporządzono 72 oceny funkcjonowania rodziny zastępczej określających zasoby i deficyty rodziny oraz zawierających zalecenia w zakresie poprawy funkcjonowania,
- z uwagi na niewydolność wychowawczą, problemy w komunikacji rodziny zastępczej z osobą w wieku adolescencji oraz postępującą demoralizacją wychowanka, 4 osoby zostały umieszczone w placówkach opiekuńczo - wychowawczych.

Łączna kwota przeznaczona na wynagrodzenia dla rodzin zawodowych, rodzinnych domów dziecka, osób do pomocy i rodzin pomocowych w 2020 r. wyniosła 1 302 505,84 zł (w tym koszty wynagrodzenia dla rodzin zawodowych zamieszkałych poza Sosnowcem).

Rodzinom zastępczym mieszkającym w Sosnowcu wypłacono świadczenia na ogólną kwotę 4 127 773 zł, w tym:

- świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dzieci w rodzinie zastępczej – 3 665 335 zł,
- dodatki z tyt. niepełnosprawności dziecka – 47 899 zł,
- pokrycie wydatków związanych z potrzebami dziecka przyjmowanego do rodziny zastępczej – 81 039 zł,
- dofinansowanie do wypoczynku dziecka poza miejscem zamieszkania – 7 350 zł,
- świadczenie na pokrycie kosztów remontu i dofinansowanie do opłat mieszkaniowych dla rodzin zawodowych i rodzinnych domów dziecka – 268 726 zł,
- świadczenie na pokrycie kosztów związanych ze zdarzeniem losowym – 51 424 zł,
- świadczenie na pokrycie niezbędnych i nieprzewidzianych kosztów związanych z opieką i wychowaniem dziecka lub funkcjonowaniem rodzinnego domu dziecka – 6 000 zł.

Ponadto, na każde dziecko w wieku do ukończenia 18 r. ż. umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej, wypłacono dodatek wychowawczy (500+) zgodnie z ustawą o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, która weszła w życie 1 kwietnia 2016 r. W ramach dotacji z budżetu Państwa wypłacono 3 689 świadczeń dla 300 dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej na łączną kwotę 1 798 502 zł.

W związku z nowelizacją ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy od lipca 2019 r. na każde dziecko do ukończenia 18 r. ż. umieszczone w placówce opiekuńczo wychowawczej typu socjalizacyjnego znajdującej się na terenie Sosnowca, wypłacono dodatek (500+) w wysokości świadczenia wychowawczego określonego w przepisach o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci. W ramach dotacji z budżetu Państwa wypłacono 1 315 świadczenia dla 125 wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej na łączną kwotę 644 152 zł.

W związku z realizacją rządowego programu „Dobry start” jednorazowe świadczenie w wysokości 300 zł w związku z rozpoczęciem roku szkolnego przyznano dla 398 dzieci oraz uprawnionych osób pełnoletnich kontynuujących naukę umieszczonych w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej, na łączną kwotę 119 400 zł.

W ramach Projektu „Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID-19” w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój lata 2014-2020 Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu otrzymała fundusze w wysokości 319 397,75 zł, na zakup 71 laptopów, 71 urządzeń wielofunkcyjnych, 71 słuchawek, 3 610 szt. maseczek jednorazowych, 18 050 szt. rękawiczek jednorazowych oraz 1 180 litrów płynu dezynfekującego. Laptopy, sprzęt wielofunkcyjny oraz słuchawki zostały rozdysponowane dla 72 rodzin (spokrewnionych, niezawodowych, zawodowych oraz prowadzących rodzinny dom dziecka, pod opieką których pozostawały dzieci i pełnoletni, kontynuujący naukę), środki dezynfekujące trafiły do każdej rodziny zastępczej funkcjonującej na terenie Sosnowca.

W rodzinach zastępczych na terenach innych powiatów w 2020 r. przebywało łącznie 74 dzieci pochodzących z Sosnowca, a ich koszt utrzymania wyniósł łącznie 836 018 zł. Natomiast w rodzinach

zastępczych na terenie Sosnowca przebywało łącznie 59 dzieci pochodzących z innych powiatów. Powiaty te zwróciły do budżetu Urzędu Miejskiego w Sosnowcu koszty utrzymania dzieci na łączną kwotę 628 837 zł.

4. Świadczenia dla usamodzielniających się wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej

Procesem usamodzielnienia w 2020 r. objętych było łącznie 147 wychowanków pieczy zastępczej, w tym 94 wychowanków rodzin zastępczych i 53 wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Pełnoletni wychowankowie obejmowani byli kompleksową pomocą w procesie usamodzielnienia. W ramach tych działań wychowankowie korzystali z:

1. pomocy na kontynuowanie nauki – 133 osób (85 osób po rodzinach i 48 osób po placówkach),
2. jednorazowej pomocy na zagospodarowanie – 32 osoby (16 osób po rodzinach i 16 osób po placówkach),
3. jednorazowej pomocy pieniężnej na usamodzielnienie – 40 osób (24 osób po rodzinach i 16 osób po placówkach),
4. pomocy w formie pobytu w mieszkaniu chronionym treningowym – 26 osób (6 osób po rodzinach i 20 osób po placówkach).

Łączna kwota świadczeń wypłaconych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu usamodzielnianym wychowankom rodzin zastępczych w 2020 r. wyniosła 516 071 zł.

Łączna kwota świadczeń wypłaconych usamodzielnianym wychowankom instytucjonalnej pieczy zastępczej w 2020 r. Wyniosła 350 608,56 zł.

5. Młodzież w projekcie konkursowym

Do udziału w projekcie konkursowym „*Tacy sami, bez ściany między nami*” realizowanym przez MOPS, a współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego zostało wybranych 26 wychowanków rodzin zastępczych i placówek. Młodzież w wieku od 18 do 25 lat uczestniczyła w treningu efektywnego uczenia, warsztatach motywacyjno-psychologicznych, kursie prawa jazdy kat. B, indywidualnym spotkaniu ze specjalistą ds. reintegracji zawodowej oraz usłudze o charakterze społecznym – indywidualne spotkanie z coachem, a znajdujący się w trudnej sytuacji finansowej otrzymali dodatkową pomoc pieniężną. Pracownicy Działu ds. Rodzin podejmowali działania związane z przeprowadzaniem wywiadów środowiskowych, poradnictwem, motywowaniem, informowaniem, a także z procedurą kontraktu socjalnego (ze względu na stan pandemii COVID -19 część porad odbyło się w formie zdalnej).

IX. Dochodzenie należności i prowadzenie postępowań administracyjnych w zakresie stosowanych ulg

Dział ds. Należności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej realizuje zadania związane z dochodzeniem należności Ośrodka. Szczególnym celem Działu jest prowadzenie postępowań zmierzających do odzyskania należności Ośrodka, określonych na podstawie decyzji administracyjnych.

Powyższe należności można podzielić wg rodzaju ustaw, z jakich wynikają:

- nienależnie pobrane świadczenia rodzinne,
- nienależnie pobrane świadczenia z funduszu alimentacyjnego,
- nienależnie pobrane zaliczki alimentacyjne,
- nienależnie pobrane świadczenia wychowawcze,
- nienależnie pobrane świadczenia „Dobry start”,
- nienależnie pobrane dodatki mieszkaniowe,
- nienależnie pobrane świadczenia z pieczy zastępczej, nienależnie pobrane świadczenia z tytułu dodatku wychowawczego, odpłatność z tytułu pieczy zastępczej,
- nienależnie pobrane świadczenia z pomocy społecznej (zasiłki stałe, okresowe i celowe, odpłatność rodziców za pobyt dziecka w rodzinie zastępczej, usługi opiekuńcze, odpłatność za pobyt w DPS),
- należności od dłużników alimentacyjnych.

Zadania są prowadzone między innymi w oparciu o przepisy ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. W tym celu wydawane są upomnienia wzywające do zapłaty zaległości oraz tytuły wykonawcze, które przekazane do organu egzekucyjnego dają możliwość przymusowego ściągnięcia należności.

Tabela nr 39. Liczba wystawionych upomnień i tytułów wykonawczych z wyszczególnieniem rodzaju należności w 2020 r.

Lp.	Nazwa świadczenia	Liczba wystawionych upomnień	Liczba wystawionych tytułów wykonawczych
1.	Nienależnie pobrane świadczenia rodzinne	74	45
2.	Nienależnie pobrane świadczenia wychowawcze	47	37
3.	Nienależnie pobrane świadczenia „dobry start”	2	1
4.	Nienależnie pobrany fundusz alimentacyjny	68	61
5.	Nienależnie pobrane świadczenia z pomocy społecznej	72	58

Źródło: Dane DN – opracowanie własne DPS

Dochodzenie należności wobec dłużników alimentacyjnych następuje w drodze egzekucji sądowej prowadzonej przez komorników sądowych. W tym celu koniecznym jest wystawianie wniosku o przyłączenie bądź wszczęcie postępowania egzekucyjnego dla każdego dłużnika, którego wierzyciel otrzymał prawo do świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

W 2020 r. wydano 1 191 wnioski o przyłączenie do egzekucji sądowej oraz 3 wnioski o wszczęcie egzekucji sądowej.

Dział ds. Należności prowadzi analitykę należności Ośrodka dotyczącą m.in. egzekucji komorniczej realizowanej w stosunku do dłużników alimentacyjnych. Poniższa tabela przedstawia zarówno kwoty zwrócone osobiście przez dłużników alimentacyjnych, jak i odzyskane z egzekucji komorniczej. Z poniższych danych dotyczących odzyskanych należności od dłużników alimentacyjnych, wnioskuje się nieznaczny spadek wyegzekwowanych kwot od dłużników alimentacyjnych w odniesieniu do roku ubiegłego. Powyższy wynik spowodowany jest wystąpieniem epidemii, która znacznie wpłynęła na pogorszenie sytuacji materialnej zobowiązanych. W roku 2020 odnotowano wyższy wynik wygaszenia należności ze względu na zgon dłużnika alimentacyjnego oraz nie odnotowano umorzeń należności.

Tabela nr 40. Kwoty wyegzekwowane od dłużników alimentacyjnych w latach 2018-2020

Wyszczególnienie	2018	2019	2020
Kwoty zwrócone przez dłużników alimentacyjnych z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego	2 452 079	2 772 500	2 578 753
Umorzone należności od dłużników alimentacyjnych	85 075	72 049	0
Należności od dłużników, które wygasły w związku ze śmiercią dłużnika	2 378 898	1 584 082	1 756 536

Źródło: Dane DN – opracowanie własne DPS

W oparciu o odpowiednie przepisy prawne istnieje możliwość rozpatrzenia przez tutejszy organ wniosku i wydania stosownej decyzji administracyjnej w zakresie udzielenia ulgi w spłacie zobowiązania. Złożenie takiego wniosku powoduje konieczność dogłębnego zbadania sytuacji materialno-bytowej rodziny i stwierdzenie na tej podstawie uzasadnionych okoliczności do zastosowania odpowiedniego rodzaju ulgi (rozłożenia na raty, odroczenia terminu płatności bądź umorzenia należności).

Tabela nr 41. Liczba wydanych decyzji w poszczególnych sprawach w 2020 r.

Lp.	Nazwa świadczenia	Rozłożenie na raty	Odmowa rozłożenia na raty	Odroczenie terminu płatności	Odmowa odroczenia terminu płatności	Umorzenie	Odmowa umorzenia
1.	Nienależnie pobrane świadczenia rodzinne	42	0	2	0	2	11
2.	Nienależnie pobrane świadczenia wychowawcze	14	0	3	0	0	4
3.	Nienależnie pobrane świadczenia „Dobry start”	0	0	0	0	1	0
4.	Nienależnie pobrany fundusz alimentacyjny	30	0	0	0	1	7

Lp.	Nazwa świadczenia	Rozłożenie na raty	Odmowa rozłożenia na raty	Odroczenie terminu płatności	Odmowa odroczenia terminu płatności	Umorzenie	Odmowa umorzenia
5.	Nienależnie pobrana zaliczka alimentacyjna	0	0	0	0	1	0
6.	Nienależnie pobrane dodatki mieszkaniowe	2	0	0	0	0	1
7.	Nienależnie pobrane świadczenia z pieczy zastępczej	0	0	0	0	0	0
8.	Nienależnie pobrane świadczenia z pomocy społecznej	6	0	3	0	6	1
9.	Należności od dłużników alimentacyjnych	7	1	4	0	0	19

Źródło: Dane DN – opracowanie własne DPS

Z powyższego zestawienia można wywnioskować, iż wnioski o udzielenie ulgi dotyczyły świadczeń rodzinnych, wychowawczych, z funduszu alimentacyjnego, należności od dłużników alimentacyjnych, oraz pomocy społecznej rzadziej pieczy zastępczej, programu „Dobry start” czy też dodatków mieszkaniowych. W większości przypadków badając sytuację materialną zobowiązanego ustalano możliwość spłaty zadłużenia, czego wynikiem są decyzje o odmowie umorzenia oraz rozkładające na raty spłatę zadłużenia. W kilku przypadkach dokonano umorzenia należności ze względu na szczególnie uzasadnione okoliczności dotyczące sytuacji materialnej, bytowej i zdrowotnej rodziny, uniemożliwiającej spłatę należności.

XI. Potrzeby Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej na rok 2021

Potrzeby finansowe dotyczące realizowanych przez MOPS zadań, które nie znajdują zabezpieczenia w planie budżetowym na 2021 r. dotyczą:

1. Prognozowanych kosztów, jakie gmina poniesie za pobyt mieszkańców Sosnowca, umieszczonych w domach pomocy społecznej poza terenem miasta

Według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r. w domach pomocy społecznej poza terenem miasta przebywało 326 osób. Obecnie na umieszczenie w domach pomocy społecznej poza terenem gminy oczekuje 86 osób. W ubiegłym roku, z uwagi na sytuację pandemii, w domach pomocy społecznej poza terenem miasta umieszczono mniej osób, niż w poprzednich latach, więcej też osób zmarło. Mimo tego należy spodziewać się, iż w bieżącym roku wydatki gminy z tytułu odpłatności zwiększą się, głównie ze względu na wzrost średniego miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańców w DPS. Dotychczasowe zmiany w tym zakresie oscylują

w przedziale od 130,00 zł do 1 119,00 zł na jednego mieszkańca DPS. Ponadto wiele domów pomocy społecznej zaczęło ponownie przyjmować osoby do nich skierowane, co w ubiegłym roku było zawieszane. Należy podkreślić, iż z uwagi na stały proces starzenia się społeczeństwa, co potwierdzają dane demograficzne, liczba osób wymagających całodobowej opieki systematycznie wzrasta. W związku z powyższym plan finansowy na 2021 r., który wynosi – 11 842 080,00 zł może być niewystarczający w stosunku do realnych potrzeb.

2. Inne potrzeby na środki z dotacji celowej budżetu państwa

Obecnie potrzeby na środki przekazywane z dotacji celowej budżetu państwa występują w zakresie:

- zasiłków stałych,
- składki na ubezpieczenie zdrowotne za osoby pobierające zasiłek stały,
- zasiłków okresowych,
- programu „Posiłek w szkole i w domu,
- ryczałtowego dodatku energetycznego,
- świadczeń wychowawczych,
- świadczeń rodzinnych, świadczeń z funduszu alimentacyjnego i zasiłków dla opiekunów,
- świadczeń Dobry Start,
- pomocy materialnej dla uczniów
- specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Środki z dotacji przekazywane są transzami. Na bieżąco składane jest zapotrzebowanie do Wojewody Śląskiego uwzględniające weryfikację występujących potrzeb na wypłatę wymienionych powyżej świadczeń.

Sporządził:

Sprawdził:

Zatwierdził:

Specjalista
Emilia Patrańska
mgr Emilia Patrańska

Starszy specjalista
Karina Muryś
mgr Karina Muryś

Podinspektor
Agnieszka Nowak-Górnka
mgr Agnieszka Nowak-Górnka

Kierownik
Małgorzata Łuckoś
Działu Pomocy Rodzinniskowej
mgr Małgorzata Łuckoś

DYREKTOR
Monika Holewa
Miejskiego Ośrodka
Pomocy Społecznej
mgr Monika Holewa